

เวลา
ที่มีอิทธิพลให้อายุสั้น อายุยืน
พุทธทาสภิกขุ

เวลา
ที่มีอิทธิพลให้อายุสั้น อายุยืน
พุทธทาสภิกขุ

ธรรมสภาจัดพิมพ์ธรรมบรรยาย ของ ท่านพุทธทาสภิกขุ
เพื่อรักษาด้านฉบับที่ถูกต้องและสมบูรณ์
เป็นธรรมสังคการะในมงคลกาล ๑๐๐ ปี ท่านพุทธทาส พ.ศ. ๒๕๔๕
จากธรรมทานมูลนิธิ องค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา มูลนิธิเผยแผ่ชีวิตประเสริฐ
ธรรมสภาขอกราบขอบพระคุณ คณะผู้ทำงาน และผู้ร่วมจัดพิมพ์ครั้งแรกเป็นอย่างสูง

อนิเมทา

การที่ ตำรวจต่าง ๆ ของบ้านเรา ซึ่งอยู่ในรูปของ ธรรม-
เทศิก ก็น่า, ใจบุญชอบทำกุศล หรือการบรรเทาทุกข์คนอื่น ก็น่า,
ก็ควรได้รับความร่วมมือ จาก สหประชาชาติ ของ
โลกนี้ด้วยเหมือนกัน เพราะว่า ในโลกนี้มี เช่นนี้ มี บ้านเรา ของ
ประเทศ ๆ ชาติ ๆ และ ประเทศ ในทุก ๆ ที่ ก็มีส่วนใน
การช่วยเหลือ. การอนิเมทาที่ บ้านเรา ก็ไป ทั้งในนาม
ของคณะ ธรรมทาน, หรือทำนุบำรุง อนิเมทาของศาสนา และ ของ
สังคมทั่วไปด้วย.

คุณเราในทุกคนนี่ แล้วจะทำดีตามที่ได้ตามตามอะไร
เพื่อเป็นกุศลให้บุญ หรือ การให้ทาน ละเว้น แต่สิ่งที่ได้ทำไว้ให้
ทานก็พอ ก็ยังมี เป็นสิ่งที่ดีอันอนิเมทาของบ้านเรา;
และบางที อาจจะ เป็น ที่น่าอนิเมทา เพื่อ ให้ เป็น ได้แท้ ก็
ยังได้ ในเมื่อการที่ เช่นนี้ ได้กระทำไป ด้วยความไม่ประ-
มาท แต่จริง; แล้วมีผลดีที่เกิดจาก การกระทำนี้ ๆ ซึ่ง
แต่ไม่ช้าก็ ไป เป็น ประโยชน์ แก่เพื่อนมนุษย์ ในวงกว้าง
สักหน่อย. บ้านเรา ของอนิเมทา เป็น ที่ได้ ในกรณีนี้ เพราะ
เหตุนี้เองนั่น นั่นเอง; และยังเป็น การอนิเมทาแก่
ท่านผู้ท่าน ทั้งหลาย ซึ่งก็ได้ รับ ประโยชน์ จากเราแล้ว
แล้ว นี่ ก็ยังต้อง ไป สักหน่อย.

มนุษย์เรา และเป็นมนุษย์อยู่ได้ ก็เพราะการที่ประกอบอยู่
ด้วยธรรม; มิฉะนั้น ก็จะกลายเป็นคนเป็นมนุษย์ หรือ ก็
กับ ที่อยู่โดยในสัตว์ โดยไม่ต่างอะไรเลย. มนุษย์ที่ไม่ประ-
กอบอยู่ด้วยธรรม ก็คือ ประ กอบ อยู่ด้วย อธรรม เป็นธรรม-
มา, และ จะต้อง เป็น อนมนุษย์ในร่างของมนุษย์ ด้วย. โลก

นี่ละเป็นมอ่งอะไร ที่หากเป็นโลกที่ปวงคืออยู่ ตั้งอยู่บนพื้น
ในร่างของมนุษย์ เต็มไปเสียทั้งโลก? แล=แม้แต่คน
คนหนึ่งๆ ละได้รับประไปจนละไร ทำให้ของของเขาได้มีแต่การ
รวมกลุ่ม หากกลุ่มนี้เกิดที่ตม อาจไม่เป็นมนุษย์ เสียทั้งไป แล=
ยังอื่น ๆ ก?

หนังสือธรรมะ ทุกๆเล่ม แม้ละกลุ่มมอ่งอะไร ก็ยังมีผล
ในหนังสืออยู่เต็มไป! แม้ธรรมะ ละกลุ่มมอ่งอะไร ก็ยังมีผล
ด้วย ชีวิต อธรรม ที่ปราศไปมีไป มีให้ หรือ? ข้อค้นพบ
หลาย ๆ คนหากินหาเงินได้เสียทั้งไป ได้เสียทั้งไปกว่า ธรรมะ
ได้ถูกตัดและ พระธรรมะ พระเจ้า ละกลับมอ่งของโลก โลก
ที่อื่น, ที่ไหน ละสามารถแล้ว คำ ๆ นี้ถูกตัดแล้ว ได้เสีย
เป็น ไปไม่มีต่อของเสียเลย.

การที่ ธรรมะ ได้แพร่หลาย แม้โดยทางดลแผ่ธรรมะให้
ลักษณะนี้ ก็ยังมีผลให้เกิดความกลัวในธรรม ที่นี้แล้ว,
ได้ไปเสียของ; นั่นแล้ว ละของอะไรก็ตาม ข้อค้นพบ ที่
ข้อค้นพบนี้ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ในธรรมะได้แพร่ธรรม
ได้ไปทางอื่น ๆ ละเพื่อมนุษย์กับมวล ในหนังสือแล้ว
แล้วนั้น ๆ ๆ ๆ ๆ

พุทธทาส อธิษฐาน

โลกุณยพลาชาวม, โยธา
๓ กันยายน ๑๖

สารบัญ

ธรรมเนียมขยายภาคเช้า

เวลาที่มีอิทธิพลให้อายุสั้น อายุยืน

๑

ธรรมเนียมขยายภาคบ่าย

ข้อโทษทัวงและกล่าวหา

๕๑

คำปรารภพิมพ์

วันวิสาขบูชาปีนี้ (๗ พ.ค. ๒๕) เป็นปีที่สวน-
โมกขพลาราม มีอายุครบ ๕๐ ปีบริบูรณ์ และท่านอาจารย์
ผู้ก่อตั้ง “สวนโมกข์ฯ” มีอายุครบ ๗๖ ปีบริบูรณ์ในวัน
(๒๗ พ.ค. ๒๕) สวนโมกข์ฯ มีอายุแก่กว่าอายุของการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมา
เป็นประชาธิปไตย เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ประมาณ
๑ เดือน

ในวันที่สวนโมกข์ฯ มีอายุครบ ๕๐ ปี ท่าน
อาจารย์ได้จัดงานฉลองด้วยการจัดทำ “กฎบัตรชาวพุทธ” ขึ้น
ประมาณ ๑๐๐ ข้อ ทั้งนี้เชื่อว่าท่านมุ่งหมายว่า หากชาว
พุทธทั่วโลกปฏิบัติตามกฎบัตรกันอย่างจริงจัง ชาวพุทธ
นั้น ๆ ก็จะสามารถพ้นอุปสรรคของชีวิตอันได้แก่ความทุกข์ความ
ทรมานไปได้โดยปลอดภัย ตามความหมายของคำว่า “ฉลอง”
เราทุกคนซึ่งเป็นศิษย์สวนโมกข์ฯ ต้องการให้
ท่านอาจารย์และสวนโมกข์ฯ มีอายุยืนยาวเป็นชีวิตนิรันดร

คณะ ผชป. มองเห็นว่าไม่มีอะไรจะประเสริฐไปกว่า “พุทธ-บริษัทต้องเผยแผ่ธรรมแก่โลกแห่งกลียุค เพื่อสนองพระ-พุทธประสงค์” ซึ่งเป็นกฎบัตรชาวพุทธข้อที่ ๑

กฎบัตรชาวพุทธข้อที่ ๒ มีว่า “**ธรรมค้ำนี้แปลว่าหน้าที** ซึ่งใช้กันมาแล้วแต่ยุคดึกดำบรรพ์”

ดังนั้น การเผยแผ่ธรรมก็คือ ช่วยให้ทุกคนรู้จักหน้าทีและทำหน้าที่ของตนอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ โดยเฉพาะหน้าที่ที่มนุษย์ทุกคนจะต้องร่วมกันทำอย่างที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย คือ “**ทำความดีทุกข้อให้แก่ตัวเองและสังคม เพื่อให้มีผลเป็นความปกติสงบเย็นทั้งแก่ตัวเราและสังคม**”

คนทั่วโลกยุคนี้ ไม่รู้จักหน้าทีและทำหน้าที่ดังกล่าวเป็นส่วนมาก เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะระบบการศึกษาทั่วโลกมีลักษณะเป็นหมาหางด้วน ตามกฎบัตรชาวพุทธข้อที่ ๕๒ และก็พอดี ระบบการศึกษาในเมืองไทยเราก็ตัดตามกันฝรั่ง มันก็เลยกลายเป็นระบบการศึกษาหมาหางด้วนตามไปด้วย

ท่านอาจารย์สวนโมกข์ฯ ได้กล่าวทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยหลายสิบครั้งว่า “**การศึกษา**

ที่ไม่ทำให้พลเมืองมีศีลธรรมนั้น ไม่ใช่การศึกษา.... พวกครู
ยังขายข้อสอบ นักเรียนยังยกพวกตีกัน สถานอบายมุขเต็ม
ไปด้วยนักเรียน นี่การศึกษายังไม่ถูกต้อง จึงมีผลเกิดขึ้น
อย่างนี้.... การศึกษาประเภทกีฬายังไม่แก้กองกิเลส ทำคน
ให้เป็นคน.... ถ้าคนไม่มีศีลธรรมแล้ว นักเศรษฐิกิจก็โงง นัก
การเมืองก็โงง นักปกครองก็โงง.... ข้าราชการก็จะโงง....
ผู้ผลิตโงง ผู้ซื้อโงง ผู้ขายโงง คนกลางโงง.... กิจการธนาคาร
ทั้งหลายก็โงง.... พวกทนายความก็โงง แม้ที่สุดแต่ตุลาการ
ก็โงง.... แม้ที่สุดครูทั้งหลายก็โงง.... แพทย์ทั้งหลายก็โงง....
ที่น่าสังเวชที่สุด ก็พุทธบริษัทนั่นเองจะเป็นคนโงง แม้ที่เป็น
นักบวชก็กลายเป็นคนโงง แล้วอะไรจะเกิดขึ้น....”

สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ในบ้านเมืองเราในขณะนี้ เต็มไป
ด้วยอัมธพาล เต็มไปด้วยโจรขโมย มีแต่ความเดือดร้อน
วุ่นวาย จนหาความปลอดภัยได้ยากเต็มที ซึ่งผู้จัดการศึกษา
ของชาติจะต้องรับผิดชอบ

แม้ท่านอาจารย์สวนโมกข์ฯ จะกล่าวทักมากมาย
แต่นักการศึกษา และผู้มีอำนาจในบ้านเมือง หาได้สำนึก

ไม่ว่า เพราะระบบการศึกษาของเราผิดพลาด ที่ไม่ทำให้
ผู้ศึกษามีศีลธรรม

เมื่อนักการศึกษาและผู้มีอำนาจในบ้านเมือง ไม่
ยอมแก้ระบบการศึกษาเช่นนี้ เราซึ่งเป็นเจ้าของประเทศ
เราควรจะทำอย่างไรที่จะทำให้แก่นักเรียนนักศึกษาที่มีศีลธรรมขึ้น
มา? คณะ ผชป. มองเห็นว่า ทุกคนจะต้องช่วยกันคิดช่วย
กันทำให้นักเรียนนักศึกษา ซึ่งเป็นลูกหลานของเรามี
ศีลธรรมขึ้นมาให้ได้ด้วยการเผยแพร่ให้มากยิ่งขึ้น คณะ
ผชป. มองเห็นช่องทางอีกมากมาย แต่ติดขัดด้วยกำลัง
สนับสนุนทั้งด้านทุนทรัพย์และกำลังความคิดสติปัญญา

ดังนั้น ท่านผู้ใดมีข้อคิดเห็นที่จะเสนอแนะโปรด
ส่งไปยังคณะ ผชป. ด้วย จะเป็นพระคุณอย่างสูง

“รักกันและช่วยเหลือกัน ให้ทุกคนหมดทุกข์หมด
ปัญหาโดยประการทั้งปวง” อันนี้เป็นลักษณะของผู้ที่มี
ศีลธรรม การจะรักกันช่วยเหลือกันได้นั้นจะต้องปฏิบัติตาม
กฎบัตรชาวพุทธข้อที่ ๙๔ “วัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์
ไทยแท้คือผลิตมาก กินใช้แต่พอดี ที่เหลือก็บริจาคช่วยเหลือ
เพื่อนมนุษย์”

แต่ทั้งหมดจะสำเร็จได้ ด้วยทุกคนต้องรู้จักหน้าที่
และทำหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นก่อน เราทำให้ชาวโลกรู้จัก
หน้าที่และทำหน้าที่ได้กว้างขวางเท่าไร ชีวิตของท่าน
อาจารย์ก็จะยืนยาวมากขนาดนั้น

เราได้ทำหน้าที่อันนี้ กันหรือยัง?

คณะ ผชป. ขอกราบขอบพระคุณและขออนุโมทนา
แด่ท่านที่ได้ทำหน้าที่ดังกล่าว เป็นอย่างสูงทุกท่าน.

คณะ ผชป.

๕/๑ - ๒ ถนนอัมรินทร์ ก.ท. ๒ โทร. ๒๒๒-๓๕๔๔

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๒๕

เวลาที่มีอิทธิพลให้อายุสั้น อายุยืน

พุทธทาสภิกขุ

บรรยายวันล้ออายุ ๒๗ พ.ค. ๒๕๒๔ ภาคเช้า

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในการทำบุญล้ออายุทั้งหลาย!

ท่านทั้งหลายมาประชุมกันที่นี่ในวันนี้ ก็ด้วยความมุ่งหมายจะทำบุญที่เรียกว่า “ล้ออายุ” ร่วมกับอาตมา ก่อนอื่นก็ขอกล่าวขอบคุณตามธรรมเนียม เพราะว่ามันเป็นเรื่องตามธรรมเนียมเขามีอยู่ ถ้าไม่ตามธรรมเนียมก็ไม่ต้องทำ เดียวกันก็จะต้องขอขอบคุณท่านทั้งหลายในหลายประการ ข้อแรกก็ว่าให้ของขวัญ ซึ่งรู้จักอยู่แล้วว่าอะไร แม้ที่สุดแต่วันนี้ไม่ใช่วันอุโบสถ ก็มาชักชวนกันรักษาศีลอุโบสถให้ของขวัญมองอีกทางหนึ่ง ทางภาษาชาวโลกก็ว่าเป็นการให้เกียรติ และถ้าพูดถึงในฐานะถือศีลอุโบสถ มันก็เป็นการให้เกียรติอยู่มาก รักษาศีลอุโบสถให้เกียรติแก่อาตมาก็ขอขอบใจ และขอบคุณ แม้ว่ามาเพียงเพื่อแสดงความยินดีก็ขอบคุณ และทุกเรื่องก็ขอบคุณตามธรรมเนียมประเพณี

ทีนี้ก็อยากจะขอความเข้าใจ ซึ่งมันนานตั้งปีมัน
อาจจะลืมไปก็ได้ว่า มากระทำการล้ออายุนี้ มันจะได้
ประโยชน์อะไรคุ้มค่ากันในการมา? เวลาที่เสีย เร็วแรง
ก็เสียคือเห็นตเห็น้อย เงินทองก็เสีย นี่ถ้าคิดถึงค่าเรือ ค่ารถ
ค่าอะไรต่าง ๆ ที่มานี่มันก็มากอยู่ นี่มันได้อะไรคุ้มค่ากัน?
ขอให้ถือเป็นหลักว่า ถ้าเราทำอะไรที่เป็นการลงทุนไปแล้ว
ไม่ได้ผลคุ้มค่ากันนั้น ให้ถือว่ายอมบาลเขาจะเล่นงานเอา
ตามแบบของยอมบาล เขาจะทุบจะตี อะไรก็ตามวิธีของ
ยอมบาล เรียกว่าเล่นงานเขาก็แล้วกัน จึงขอเตือนท่าน
ทั้งหลายว่าท่านต้องได้รับประโยชน์คุ้มค่าในการมา ไม่
อย่างนั้นยอมบาลเขาจะเล่นงานเอา

อาตมาก็เหมือนกัน รับผิดชอบและรู้สึกมากในเรื่อง
นี้ ว่าถ้าได้ทำให้ท่านทั้งหลายได้รับประโยชน์ไม่คุ้มค่าเวลา
ค่าเงินทองที่มา ยอมบาลก็เล่นงานอาตมา เราจะต้องช่วยกัน
ร่วมมือกัน บ้างกันไม่ให้ยอมบาลเขาเล่นงานเราได้ ก็โดย
การทำให้ได้รับประโยชน์คุ้มกันกับการที่มา ท่านทั้งหลาย
ต้องได้รับประโยชน์ อาตมาก็ต้องเป็นผู้นำให้ท่านทั้งหลาย
ได้รับประโยชน์ เมื่อได้รับประโยชน์ ก็มีเหตุผลที่จะพูดกับ
ยอมบาลว่าจะลงโทษเราไม่ได้

เดี๋ยวนี้ในบ้านเมืองนี้มันมีการลงทุน แม้ในทาง
ศาสนา呢แหละ แต่ได้ผลไม่คุ้มค่านักมากเหลือเกิน เป็นที่น่า
หวาดเสียว แล้วยมบาลเขาจะลงโทษเอา นี้ก็เป็นสิ่งที่ต้อง
ซ้อมความเข้าใจกันทุกปี ให้สำเร็จประโยชน์ก็คือฟังให้ดี
จนได้รับประโยชน์ มีประโยชน์ตลอดไป กลับไปบ้านแล้ว
ก็ยังได้รับประโยชน์ ในการที่ได้มาทำบุญชนิดที่อุตุริ แหวก
แนว เรียกว่า “ล้ออายุ”

ขอทำความเข้าใจในขั้นต้นนี้ว่า การกระทำที่
เกี่ยวกับอายุนี้ มันแบ่งได้เป็น ๒ ความหมาย ถ้าความ
หมายในทางศีลธรรม มันก็ไปอย่างหนึ่ง ถ้าความหมาย
ในทางปรมัตถธรรม ก็ไปอีกอย่างหนึ่ง

ถ้าทำในความหมายศีลธรรม เขาก็ต้องทะนุถนอม
อายุ ต่ออายุ บำรุง บำเรออายุ แต่ถ้าเรามีความหมายในทาง
ปรมัตถธรรมก็เอามาล้อเล่น ขอภัยถ้าพูดภาษาเด็ก ๆ ก็ว่า
เขกกบาลมันเล่น จะนั้นมันจึงเกิดการทำบุญประเภทต่อ
อายุ ซึ่งเป็นการทะนุถนอมอายุก็มี และมีการทำบุญแบบ
ล้ออายุ อย่างที่เรากำลังกระทำกันนี้ก็มี

คิดดูเถิดมันตรงกันข้าม มันจะแตกต่างกัน
 ตรงกันข้าม อันหนึ่งทะนุถนอม อันหนึ่งเอามาบีบคั้นเอา
 มาทำเหมือนกับว่าทุบให้แตกกระจายไป ทีนี้เรามาเลือกเอา
 อย่างหลังนี้ มันจะทำอย่างไรดี เพราะว่ามันรักมันชอบอย่างนี้
 อาตมาชอบอย่างนี้ และรู้สึกว่ ถ้าอายุมันล่วงมาหลายสิบปี
 อย่างที่นั่งกันอยู่นี้ไม่ใช่เด็กอมมือแล้ว ก็ควรจะทำอย่าง
 เรียกว่าล้ออายุ เพราะว่าอายุมันทำให้เราลำบากลำบากมา
 หลายสิบปีแล้ว เราก็จะเล่นงานมันบ้าง นี่คือความหมาย
 ของคำว่า “ล้ออายุ” เป็นทาสของอายุมานานักแล้ว มาเลิก
 กันที มาเป็นนายอายุกันเสียบ้าง นี่เกี่ยวกับอายุมันมี การ
 กระทำเป็น ๒ วิธี หรือ ๒ ความหมายคือว่าจะต่ออายุด้วย
 การทะนุถนอม หรือว่าจะล้ออายุด้วยการทำให้มันหมด
 ความหมายไปเสียเลย ไม่มีอายุกันอีกแล้ว คือไม่มีปัญหา
 อะไร ๆ ที่เกี่ยวกับอายุกันอีกแล้ว ถ้าทำได้อย่างนี้ เรียกว่า
 ล้ออายุ

สำหรับภิกษุสามเณรทั้งหลาย ผมอยากจะพูดว่า
 การล้ออายุนี้เหมือนกับแสดงอาบัติ แต่มันเป็นการแสดง
 อาบัติทางธรรม ไม่ใช่แสดงอาบัติทางวินัย แสดงอาบัติทาง

วินัยอย่างไรก็รู้กันอยู่แล้ว แต่แสดงอาบัตินทางธรรมนั้นเข้าใจ
ว่าบางคนอาจจะไม่รู้

การแสดงอาบัตินก็คือสารภาพผิด หรือเปิดเผยความ
ผิด เพื่อจะไม่ให้มีการกระทำอย่างนั้นอีกต่อไป เรื่องล้ออายุ
นั้นก็คือ เอาเรื่องที่ไม่เข้าท่า ที่ทำมาผิด ๆ ที่มันเกิดเป็นความ
ทุกข์อะไรขึ้นมา น่าละอายนี้ เอามาเปิดเผยเอามาล้อเหมือน
กับแสดงอาบัติน เพื่อจะไม่ทำอย่างนั้นอีกต่อไป นี่ภิกษุสาม
เณรทั้งหลายก็มาร่วมอยู่ในงานล้ออายุเป็นอย่างมาก ขอ
ให้ทำความเข้าใจอย่างนี้

เมื่อพูดถึงเรื่องล้ออายุ ก็จะต้องรู้ว่าสิ่งที่เรียกว่า
“อายุ” นั้นมันคืออะไรเสียก่อน มันจึงจะล้ออายุ หรือล้ออายุ
แล้วแต่จะชอบ

เมื่อถามว่าอายุคืออะไร ลูกเด็ก ๆ มันก็รู้ว่า ชีวิตที่
มันล่วงมาเป็นเวลาเท่าไรก็เรียกว่าอายุ มันก็เลยมีอายุ แต่
ถ้าจะดูกันอย่างนักศึกษาธรรมะ รู้ธรรมะ รู้ความจริงของ
ธรรมชาติ ก็จะต้องรู้ว่า เรื่องอายุนั้น มันก็เป็นเรื่องมายา มายา
ชนิดหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่มีความจริงอะไร ต้องมีความโง่ด้วย

จึงจะมีอายุ ต้องมีความโง่ว่าเป็นตัวกู ว่าเป็นของกู แล้วมันก็จะมียุ่เกิดขึ้นมา แก่ตัวกูของกูว่ามีอายุเท่านี้เท่านี้ ถ้ามันเกิดไม่มีตัวกูของกู หรือรู้ความจริงว่ามันไม่มีตัวกูของกู อายุก็ไม่รู้ว่าจะไปตั้งอยู่ที่ไหน อายุก็เลยไม่มี ฉะนั้นสิ่งที่เรียกว่า “อายุ” นี้ มันมีสำหรับคนโง่ ที่รู้สึกว่ามีตัวกู มีของกูที่เราจะรู้หรือไม่รู้ เราไม่รู้ เราก็ได้ทำมาในทางที่ว่า คนไม่รู้เขาทำกันอย่างไร มันก็จะน่าล้อมากซึ่

นี่มันเป็นธรรมชาติที่ละเอียด ก็คือว่ามันมีตัวกู ของกู แล้วมันจะมีความอยากหรือต้องการอะไร ตามความรู้สึกของตัวกูของกู พอมีความอยากจะได้อะไร เวลานั้นก็เกิดมีคำขึ้นมา เวลานั้นน้อยบ้าง เวลานั้นมากบ้าง ไม่ทันแก่เวลาบ้าง เพราะว่ามันมีความอยากจะได้อะไรสักอย่างหนึ่ง นี่ความอยากนี่เป็นเหตุให้เกิดมีตัวกูผู้อยาก พอมีตัวกูผู้อยากจะทำอะไรแล้วมันก็เกิดความหมายแห่งเวลา ที่นี้เวลามันก็บีบคน อ้ายคนที่อยากอะไรมาก ๆ ถ้าไม่อยากอะไร เป็นพระอรหันต์ไปแล้วความอยากไม่มีแล้ว เวลามันก็พลอยไม่มีไปด้วย เพราะท่านไม่ต้องการอะไร เวลาที่ไม่มีมีความหมาย

ี่เดียว^๕เวลามีค่า ก็เพราะมีความอยาก ใครอยาก
 มาก คนนั้นเวลามันจะมีค่ามากในการที่จะบีบคั้นคน ๆ นั้น
 พวกฝรั่งเขาว่าเวลามีค่ามาก พุทธบริษัทก็เียงตามเขาว่า เวลา
 มีค่ามาก มันมีค่ามากเพราะเียง เพราะว่ามีตัวกู เพราะไปอยาก
 ถ้าว่าเราเป็นพุทธบริษัทกันแท้จริง ไม่มีตัวกู ไม่มีความ
 อยาก เวลา^๕ก็ไม่มีค่าอะไร เราก็อยุ^๕เหนือเวลา พระอรหันต์
 ทั้งหลาย ยิ่งไม่มีความหมายแห่งเวลา เวลาทำอะไรท่าน
 ไม่ได้ เพราะท่านไม่อยากอะไร แล้วก็ไม่มีตัวกู ของกู
 สำหรับจะทำให้เกิดปัญหาทางเวลา หรือว่าทางอายุ นี้เรา
 มีความรู้อย่างนี้หรือไม่ ถ้าเราไม่รู้^๕ มันมีตัวเรา มีความ
 ต้องการ มีตัวกูผู้ต้องการ อย่างนี้เรียกว่า “เวลา” “อายุ”
 มันกัดกินเรา, มันขบกัดเราเจ็บปวดเท่าไร แต่ถ้าเรา^๕รู้เรื่อง
 นี้ ู้^๕ความจริงว่าไม่มีตัวกู ไม่มีของกู เป็นเพียงกระแสการ
 ปรุ่^๕งแต่งตามกฎธรรมชาติ ตามกฎของอิทัปปัจจยาแล้วมัน
 ไม่มีตัวกู ของกู เวลามันก็ไม่มี^๕ความหมาย อายุไม่มีความ
 หมาย กลายเป็นว่าเราหรือจิตชนิดนี้มันกินเวลา มันผลัด
 กันอยู่อย่างนี้ ถ้าเราเียงเวลามันกินเรา ถ้าเราฉลาด เรากิน
 เวลา ไปเปรียบเทียบกันดูว่า มันน่ายินดีที่ตรงไหน ถ้าเวลา

มันกินเรา แต่ถ้าเรากินเวลา เราจะยิ้มแย้มสักเท่าไหน จะเยือกเย็นสักเท่าไร การล้ออายุนี้ก็มุ่งหมายจะให้รู้จัก “อายุ” กันเสียบ้าง ให้เป็นฝ่ายกินเวลา หรือกินอายุ อย่าให้อายุมันกินเรา

เรื่องเวลา มันอาศัยกิเลส ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องการ นั่น ต้องการนี้ ถ้าเราไม่มีกิเลสที่ต้องการอะไร เวลาทั้งหมดฤทธิ์หมดความหมาย เหมือนกับว่า “ตาย” แล้ว แต่เดี๋ยวนี้เรามันมีกิเลส เราจะทำอย่างไร ในเมื่อมันมีตัวเราเนี่ย มันก็ต้องทะเลาะกับเวลาเรื่อยไป แล้วส่วนมากเราก็แพ้มัน คือเวลาทำให้เราเป็นทุกข์ ทุกข์เนี่ยๆ ปวดหัว นอนไม่หลับต้องละอายแมว

ช่วยจำไปด้วยสักคำหนึ่งว่า อย่าให้ต้องละอายแมวเลย เป็นมนุษย์ทั้งที่ แมวมันไม่ปวดหัว แมวไม่นอนไม่หลับ แมวไม่ต้องกินยาแก้ปวดหัว ไม่ต้องกินยานอนหลับ แล้วเราเป็นมนุษย์ทั้งที่ต้องกินยาแก้ปวดหัว กินยาแก้นอนไม่หลับ มันก็ละอายแมว แมวไม่เป็นโรคประสาท ไม่พบแม้แต่ตัวเดียว อ้ายคนเราเนี่ย ได้ยินว่าเป็นโรคประสาทกันเป็นจำนวนแสนๆ ในประเทศไทยแห่งเดียวนี่ เป็นประสาท

กันเป็นจำนวนแสน และเป็นโรคจิต จำนวนหมื่น เราไม่เห็นว่าเป็นแมวสักตัวหนึ่งที่เป็นโรคประสาทหรือเป็นโรคจิต นี่เรามั่นคงอยู่ในฐานะละอายแมว

ทำไมเราต้องนอนไม่หลับ ต้องเป็นประสาท ต้องเป็นโรคจิตก็เพราะว่าเราพ่ายแพ้แก่อายุ อายุมันกำลังครอบงำเรา เวลามันกำลังครอบงำเรา บังคับเรา ไล่หัวเรา ให้คิดให้หนัก ให้ชวนชวาย ให้พยายาม พักผ่อนไม่ได้ทางจิตใจ นอนไม่หลับ ปวดหัวแล้วก็เป็นโรคประสาท ถ้าเราควบคุมอำนาจของเวลา ของอายุเสียได้ เราก็จะไม่ต้องปวดหัว ไม่ต้องนอนไม่หลับ ไม่ต้องเป็นประสาทหรือเป็นโรคจิต ก็คือไม่ต้องละอายแมว จึงขอให้สนใจเรื่อง การที่มีกิเลสเป็นเหตุให้มีความอยาก แล้วความหมายของเวลามันก็เกิดขึ้น เวลาที่มีอำนาจขบกัดเราจนเป็นโรคประสาท

ข้อนี้ขอร้องให้มองให้ลึก ว่าทำไมเราจึงมีตัวกู ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งกิเลส แล้วก็เกิดกิเลส แล้วก็เบนไปอย่างทนทุกข์ทรมาน เรื่องนี้มันลึกอยู่ ต้องฟังให้ดี ๆ ว่าการที่เราเกิดความรู้สึกรู้สึกที่เป็นกิเลส หรือเกิดความรู้สึกที่เป็นตัวกูของกูนั้น ธรรมชาติมันสอนให้ ไม่มีใครมาสอนที่ไหน

หรือก ธรรมชาติมันสอนให้ แต่แล้วคนมันไป ผสมโรง
สอนทับลงไปอีก มันก็เลยเป็นเอามาก ๆ

ฟังดูให้คิดว่าธรรมชาติมันสอนให้อย่างไร? เด็ก ๆ
ในท้องมารดา ไม่มีกิเลสคิดไม่เป็น รู้สึกเป็นตัวกู ของกู
ไม่ได้ แต่พอเด็ก ๆ คลอดออกมาจากท้องแม่ มันก็ได้รับ
สัมผัส ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางผิวหนัง ทางใจ
แล้วในสิ่งเหล่านั้นมันมีประเภทหนึ่งอร่อยเหลือประมาณ
นับตั้งแต่น้ำนมของแม่ หรือว่าอาหารอะไรก็ตาม ที่เขาป้อน
ให้กินแล้วมันอร่อย ที่นี้ธรรมชาติมันสร้างประสาทรับ
รสอร่อยอะไรมาเสร็จแล้ว ก็รู้สึกอร่อย แล้วมันก็พอใจใน
ความอร่อย มันก็อยากในความอร่อย เกิดความยึดมั่นถือมั่น
ในความอร่อย มีความต้องการอย่างยิ่งแล้วมันก็เกิดความ
รู้สึกตัวผู้ต้องการ ธรรมชาติมันปรุงความรู้สึกขึ้นมาในจิต
ใจเป็นลำดับ ๆ อย่างนี้ ไม่มีตัวตนอันแท้จริงที่ไหน ความ
รู้สึกตัวกู ๆ นี้ มันก็เกิดมาจากความรู้สึกที่อยากจะอร่อย
เมื่ออยู่ในท้องในครรภ์มันอร่อยไม่เป็น พอคลอดมาแล้ว
มันก็อร่อยเป็น ตามสิ่งที่ได้รับต่อมา ทางหู ทางตา ทาง
จมูก โดยเฉพาะทางลิ้น นี่ธรรมชาติมันสอนเอง มันสอน

ให้รู้จักอ้อย แล้วสอนให้รู้จักยัดถือในความอ้อย แล้วก็
 ปรุ้งเป็นความคิดนึกว่าเป็นตัวผู้อ้อย ตัวผู้ต้องการความ
 อ้อย ตัวผู้แสวงหาสิ่งที่เป็นที่จับแห่งความอ้อยเรื่อย ๆ
 มา เด็กคนนั้นก็เติบโตขึ้นมาด้วยความรู้สึกที่เป็นความอยาก
 ด้วยความไม่รู้ ก็เรียกว่ากิเลสตัณหา

เด็กเกิดมาในท้อง มันจะรู้เรื่อง มรรคผลนิพพาน
 เรื่องวิมุติ เรื่องอะไรได้อย่างไร มันไม่รู้เลย ก็เรียกว่ามันมี
 อวิชชา พอมาอ้อยเข้ามันก็ยัดถือเอาด้วยอวิชชา แล้วมัน
 ก็มีตัว ของุกเกิดเป็นความรู้สึกขึ้นมาอย่างเหนียวแน่น นี่
 ให้ดูว่าอายตัวของุกนี้เป็นของลม ๆ แล้ง ๆ ไม่มีตัวจริง มัน
 เป็นเพียงความรู้สึกคิดนึกเท่านั้น ที่มันต้องการในทางจะ
 ใดก็เรียกว่า “ความโลภ” เมื่อมันไม่ได้อย่างที่มันจะได้ มัน
 ก็เกิด “ความโกรธ” เมื่อมันทำอะไรไม่ถูกมันก็ได้แต่พวง
 หลงไหลไปก็เรียกว่า “ความหลง” ความโลภ ความโกรธ
 ความหลง มันก็ได้เกิดขึ้นในจิตใจแล้วโดยที่ธรรมชาติสอน
 ให้ ไม่ต้องมีใครมาสอน ในชั้นแรกธรรมชาติมันสอนได้
 เอง ให้เด็กทารกเกิดกิเลส ให้เด็กทารกเกิดความรู้สึกเป็น
 ตัวผู้-ของุก แล้วมันก็อยาก แล้วมันก็มีความหมายแห่งเวลา

ที่จะได้สมอยาก ฉะนั้นสิ่งที่เรียกว่าเวลา ๆ นั้นมันก็เป็น
มายาเหมือนกัน

เวลา คือระยะห่างระหว่าง ความอยาก กับ การได้
สมที่อยาก นี่พระเนตรที่เรียนนักธรรมเรื่องกาละเวลาแต่ง
กระทู้กันมากมาย อาจจะไม่รู้ รู้กันเสียบ้างว่าเวลานั้นคือ
อะไร? เวลา คือระยะห่างระหว่างความอยากกับการที่จะได้
สมอยาก ตรงนั้นนั่นแหละคือเวลา เพราะมีความอยาก
เวลาจึงมีความหมายขึ้นมา กว่าจะได้ที่ตัวอยาก เวลานั้นกัด
กินหัวใจของคน มันเป็นระยะห่างตรงที่ว่าความอยากกับ
การที่จะได้สมอยาก อยากแล้วไม่ได้สมอยากมันคือเวลา
ความหมายของเวลาอยู่ที่ตรงนั้น ถ้าอย่าอยากมันจะไม่มี
เวลา อย่ามีความอยากกับความได้สมอยาก แล้วมันก็จะไม่
มีเวลา

ที่บวกลีว่า “เวลาย่อมกินสรรพสัตว์ กับทั้งตัวมันเอง”
นี่มันก็จริงอย่างนี้ ลองมีเวลาเถอะมันกัดทันที มันกัดหัวใจ
คนที่ม่เวลา เพราะมีความอยากและยังไม่ได้ตามความอยาก
บทนิยามของคำว่าเวลาเป็นอย่างนี้ อาตมาคิดว่าถูกต้องที่สุด
คนอื่นเขามีบทนิยาม ความหมายของคำว่าเวลาอย่างอื่นอีก

เยอะเยาะ อาตมาไม่เห็นด้วย ดูจะเป็นเรื่องพูดละเมอ ๆ เวลาเป็นสิ่งที่อยู่จริงคือระยะระหว่างความอยาก กับ การที่จะได้สมอยาก ตรงนั้นแหละคือเวลา มีแล้วมันก็กัด ใครทำให้มันมีขึ้นแล้ว มันกัดคนนั้น ใครไม่ทำให้มันมีขึ้นมา ก็ไม่ถูกกัด อย่างพระอรหันต์นี้ไม่มีเวลา ค่าแห่งเวลาไม่ครอบงำใจของพระอรหันต์ เพราะท่านไม่ต้องการอะไร เพราะฉะนั้น พระอรหันต์ก็คือผู้ที่กินเวลา ทำให้เวลาหมดความหมายเงียบไป ทุบขยี้สิ่งที่เรียกว่าเวลาแหลกกลายเป็นหมดไม่มีเหลืออยู่

เดี๋ยวนี้เมื่อยังไม่เป็นพระอรหันต์ มันก็มีความอยาก มีกิเลส มีตัณหา ซึ่งธรรมชาติมันเริ่มสอนให้ตั้งแต่พอออกมาจากท้องแม่ สอนมากเข้า ๆ มีตัณหาเข้า เวลา มันก็เข้มข้นเข้า นี้เรียกว่าธรรมชาติมันสอนให้เกิดตัณหาให้เกิดกิเลส เมื่อต้องการมันก็เกิดมีเวลา ฉะนั้นความต้องการนั้นแหละ คือตัวความหมายของคำว่า “อายุ” ถ้าไม่มีความต้องการอายุก็ไม่มี เพราะว่าอายุมันคือการล่วงไป ๆ โดยความหมายแห่งความต้องการ ความต้องการนั้นแหละคือเวลา ความต้องการนั้นแหละคืออายุ นี้แหละธรรมชาติ

สอนให้แม่ไม่มีใครมาสอนให้ อ้ายเด็ก ๆ มันก็เกิดกิเลสได้
เป็นไปเอง ยึดถือเป็นตัวกูของกูได้เอง

ทีนี้ โศคมันร้ายไปกว่านั้น คือว่าคนที่ไปแวดล้อม
เลี้ยงดูอยู่ข้างเคียง กลับสอนหนัก สอนทับ สอนผสมโรง
ต่อไปอีก สอนให้มันรักอย่างนั้น ให้มันอยากอย่างนี้ สอน
ให้มันยึดถือบ้านของกู แม่ของกู พ่อของกู ของเล่นของกู
ตุ๊กตาของกู อะไรรักของกู ตอนนั้นคนมันสอนสมทบเข้าไป
อีก ที่จริงเวลามันสอนไว้เสร็จแล้วตั้งแต่เด็ก ๆ มันรู้จัก
เวทนา สุขเวทนา ทุกขเวทนา ถ้าได้อร่อยเป็นสุขเวทนา
มันมีความสุข มันก็ยึดถือ เป็นความสุข นี่เป็นกิเลสสำหรับ
จะโลก หรือว่าจะกำหนดยินดี ทีนี้ถ้าว่ามันไม่ได้สุข มัน
ได้ทุกข์ มันก็โกรธ มันก็ขัดเคือง มันก็เกิดกิเลส สำหรับ
ยินร้าย คือโทสะ หรือโกรธ ถ้ามันยังเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน
ว่ามันจะเป็นอะไร สงสัยอยู่ กังวลอยู่ ลังเลอยู่ มันก็เป็น
กิเลสประเภทโมหะ คือหลงวนเวียนอยู่ ทีนี้คนมันช่วย
กิเลสมันจะเจริญงอกงามตามธรรมชาติด้วย ตามที่คนช่วย
กันแวดล้อมให้มันเกิดรูสึกอย่างนั้นมากขึ้น ๆ เช่นเด็ก
ทารกมันจะรักอะไรตามธรรมชาติ นี่มันก็ไม่มาก ยังไม่ถึง

ที่สุด แต่ว่าคนไปแวดล้อมส่งเสริมให้มันเกิดความรักมาก
 ขึ้น น้มน้มนึงมาก มันจึงเต็มขนาดของมัน ความรักก็เกิด
 ความโกรธก็เกิด ความหลงก็เกิด มันก็มักกันเต็มที่ ฉะนั้น
 ก็ยิ่งอยากอะไรมากขึ้น เด็กวัยรุ่นก็อยากไปอย่างหนึ่ง
 หนุ่มสาวก็อยากไปอย่างหนึ่ง พ่อบ้าน แม่เรือนก็อยากไป
 อย่างหนึ่ง คนแก่คนเฒ่าก็อยากไปอย่างหนึ่ง ล้วนแต่มี
 ความอยาก มันเกิดมีความหมายแห่งเวลาขึ้นมาอย่างยิ่ง
 มากขึ้นๆ เขาก็ต้องได้รับความเจ็บปวด เพราะเวลามันกัด
 เอา เด็กทารกก็รับไปอย่าง เด็กเดินได้ก็รับไปอย่าง เด็ก
 วัยรุ่นก็รับไปอย่าง หนุ่มสาวก็รับไปอย่าง พ่อบ้านแม่เรือน
 ก็รับไปอย่าง คนแก่คนเฒ่าก็รับไปอย่างไม่ยกเว้น พระเจ้า
 พระสงฆ์ ภิกษุสามเณรในวัด มันก็ถูกเวลากัด เพราะ
 ความโง่ในการมีตัวตน หรือมีกิเลส มีกิเลสที่ใคร เวลา
 ก็มีที่คนนั้น แล้วมันก็กัดเอาทั้งนั้น นี่คือนี่ที่เรียกว่า
 “อายุ” เราจึงจมอยู่ในอายุ จมอยู่ในความหมายแห่งเวลา
 จมอยู่ในการทบทวนมานอันเกิดมาจากเวลา

ถ้าหมดตัวกันได้เมื่อไร เวลามันก็ไม่มี ดวงอาทิตย์
 ดวงจันทร์ ฤดู เดือนปี มันก็ไปตามเรื่องของมันเอง มันมี

ไว้สำหรับคนโง่ ยึดถือเอามาเป็นเวลาเอามาเป็นอายุ เป็น
 อะไรของตัวกู ถ้าไม่มีความโง่ ไม่มีอวิชชาแล้ว พระอาทิตย์
 ก็หมุนไปตามแบบของดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว วัน
 คืน เดือน ปี ฟาฝนมันก็ไปตามเรื่องของมัน ไม่มีความหมาย
 กับเรา เดียวนี้เรายังโง่อยู่ นี่ พอถึงฤดูฝนก็ว่า เอ้าฝน
 มีแล้วโว้ย พอถึงฤดูฝนอีกก็ว่าเอ้าฝนมีอีกแล้วโว้ย ฤดูฝน
 อีกก็ฝนอีกแล้วโว้ย ก็นับอายุได้เป็นปี ๆ ตามที่ฝนตก และ
 ฉลาดมากจนคำนวณกันละเอียด ถึงความหมุนของดวง-
 อาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาวต่าง ๆ นี้ มันยังโง่ เพื่อจะยึด
 ถือเวลาให้เป็นของจริงจังมากขึ้น และโดยที่แท้แล้วเวลาเป็น
 มันเรื่องของมายาเป็นเรื่องของกิเลส ดับกิเลสเสียแล้ว มันก็
 ไม่มีเวลา วัน คืน เดือน ปี จะไม่มีสำหรับบุคคลผู้ไม่ต้องการ
 อะไร นี่คือเวลามันไม่มีสำหรับคนที่ไม่โง่ ความโง่มีเพราะ
 เวลา อายุมีเพราะเวลา ความทุกข์มีเพราะความยึดมั่นใน
 เวลา คือความที่ยังไม่ได้ตามที่ตัวต้องการนั้นแหละคือเวลา
 ก่อนจะต้องการหรือต้องการได้แล้ว ตัวเวลามันก็ไม่มีฤทธิ์
 มีเดชอะไร เวลามันมีฤทธิ์มีเดชตรงระหว่างที่ว่าเริ่มต้องการ
 และยังไม่ได้ตามที่ต้องการ ระยะเวลาแหละคือระยะเวลาที่มี

ฤกษ์เดชมี่พิชร้าย มันขบกัดมนุษย์ที่จมอยู่ในเวลา และ
 จมอยู่ในความโง่เขลา ความหลงผิดยึดมั่นตัวกู มีอายุ
 เท่านี้เท่านี้ คิดดูให้ดีว่าอายุมันมีอยู่อย่างนี้ มันน่ารัก น่า
 ทะนุถนอมหรือว่า น่าเอามาล้อ เอามาตีเสียให้ตาย อายุ
 มันมี ๒ ความหมายอย่างนี้

การที่ได้มีอายุอยู่ในโลกนี้ เป็นพรหรือว่าเป็น
 เสนียดจัญไร? พุดคำหยาบๆอย่างนี้ มันต้องให้อภัยกัน
 บ้าง เพื่อประหยัดเวลา การที่ได้มีอายุนี้ อายุยืนยาวอะไร
 ก็ตาม มันเป็นพรหรือว่ามันเป็นเสนียดจัญไร?

ถ้ามีเวลาไว้สำหรับกัดเจ้าของ สำหรับให้เจ้าของ
 เป็นทุกข์ทรมาน มันเป็นพรหรือเป็นเสนียดจัญไร? ถ้า
 เราไม่มีความยึดถือในอายุ ไม่มีอายุ มันก็เป็นพรหรือเป็น
 เสนียดจัญไร? อายุก็มีไปชิ ก็มีไป ตามแบบของดวงอาทิตย์
 ดวงจันทร์ ฤดูกาลต่างๆ ก็มีไปชิ ไม่เอามาเป็นของฉัน
 เวลาไม่มีแก่นัน มันก็ไม่กัดฉัน ถ้ามีอายุหรือมีเวลา
 อย่างนี้ มันจะเป็นพรหรือเป็นเสนียดจัญไร?

อาตมาที่ต้องการแต่เพียงขอให้อย่าต้องมีความทุกข์
 ทรมาน เพราะเวลามันกัดเอา

ทำอย่างไรเวลามันจึงไม่กั้ตเอา? ก็ต้องรู้จัก“เวลา” ให้ดี เพราะรู้ว่าอันนั้นมันบ้า เรื่องหลอกหลวง จะกั้ตก็กั้กไม่ได้แล้ว ต่อแต่นั้นไปอายุสิ่งที่เรียกว่า “เวลา” นี้ จะมา กั้ตหัวใจกูไม่ได้อีกต่อไปแล้ว นี่คื้อล้ออายุสำเร็จ

อาตมาก็ลือไปตามหน้าทีของอาตมา ท่านทั้งหลาย ทุกคนก็มีหน้าที่ที่จะต้องลือไปตามแบบของท่าน ทุกคนต้อง ลือ ถ้าไม่ลือกก็คื้อยอมให้เวลามันกั้ตเอาๆๆตลอด วัน คื้นเดือนปี เพราะไม่รู้จัก“เวลา” เพราะไม่รู้จักทำลาย“เวลา” เวลามันก็กั้ตเอา

ถ้าเดี๋ยวนี้เรารู้จัก“เวลา” ถึงขนาดเอามาลือไม่บูชามันอีกต่อไป มันก็ไม่กั้ตเอา เวลาที่เวลา ไม่เกี่ยวกับตัวฉัน ไม่เกิดกิเลสแก่ฉัน มันก็เป็นเรื่องธรรมชาติไป เป็นวัน เป็นเดือน เป็นปี เป็นฤดู เป็นอะไร แล้วแต่จะบัญญัติกันด้วยวัตถุภายนอก ที่มันเป็นของมันเองอยู่แล้วอย่างนั้น ดวงอาทิตย์หมุน ดวงจันทร์หมุน เท่านั้นวัน เท่านั้นเดือน หนึ่งวัน หนึ่งคื้น หนึ่งชั่วโมง หนึ่งนาที อะไรก็แล้วแต่ จะบัญญัติไปตามความรู้สึก แล้วก็เรียกว่า “เวลา” ก็เป็น เวลาไปตามกาลบัญญัติ อย่าโง่จนให้มาเป็น “เวลา” ที่มา

ขบกัดเรา แม้แต่หนึ่งนาทีกี่ไม่กัดเรา หนึ่งชั่วโมง หนึ่งเดือน หนึ่งปีก็ไม่กัดเรา เพราะเรารู้ว่า มันเป็นเพียงอิทธิพลของกิเลส คือความอยาก ที่ยังไม่ได้สมอยาก มันกัดเอาหน้าคือเวลา

ท่านก็คิดเหมือนจะพอแล้วกระมัง ว่า “เวลา” คืออะไร ว่าเป็นพรหรือเป็นเสนียดจัญไร เป็นมิตร หรือเป็นศัตรู พุดอะไรโดยส่วนเดียวไม่ได้หรือ กุฑลบริษัทเขาไม่พุดอะไรโดยส่วนเดียว ว่ามันเป็นอะไร เพียงส่วนเดียว แต่จะพุดว่ามันแล้วแต่เหตุแล้วแต่ปัจจัย เราโง่หรือเราฉลาด นั่นนะเป็นเหตุหรือเป็นปัจจัย ถ้าเราโง่ “เวลา” ก็เป็นสิ่งเลวร้ายขบกัดเรา ถ้าเราฉลาด “เวลา” มันก็เป็นเวลาเฉยๆ ไม่มาขบกัดเรา

ช่วยจำไว้ด้วยว่า กุฑลบริษัทเขาจะไม่พุดอะไรผ่าซากเป็นเด็ดขาดโดยส่วนเดียว เขาจะพุดว่าแล้วแต่เหตุแล้วแต่ปัจจัย

ทีนี้ก็อย่าให้เวลามันเป็นปัญหาแก่เราอย่าขบกัดเรา การที่เรากำหนดภายนอก ว่าวัน คิน เดือน ปีนี้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น แต่เราเอามายึดถือให้เป็นเครื่องก่อให้เกิดกิเลส

ก่อให้เกิดความทุกข์ นั้นมันไม่ถูกเสียแล้ว จะหนี อายุฝ่าย
 เนื้อหนัง ร่างกาย เกิดมาจากท้องแม่ นับเดือนนับปีกันตาม
 ฤดูกาลอย่างนั้นมันก็เป็น อายุฝ่ายเนื้อหนัง จะหนีก็อย่าได้
 กัดเราเลย ที่นี้ อายุฝ่ายจิตใจ คือความรู้ ความรู้สึก สติ
 ปัญญา ของเรานั้นมันมากขึ้น ๆ นั้นก็เป็นอย่างวิญญาน อายุ
 ฝ่ายเนื้อหนังก็เป็นเรื่องทางร่างกาย อายุฝ่ายวิญญานก็เป็น
 เรื่องทางจิตใจ ล้วนแต่มีอายุ แล้วมันก็สัมพันธ์กันอยู่
 ถ้าจัดการไม่ดี ไม่ถูกต้องมันก็รุมกัดเรา “เวลา” ก็กลายเป็น
 เหมือนกับว่าสัตว์ร้ายคอยกัดเราอยู่ตลอดเวลา จนไม่รู้จะ
 กัดอย่างไรอีก แล้วนี่คือตก นรกทั้งเป็น เป็นนรกที่น่า
 กลัวกว่านรกชนิดต่อตายแล้ว นรกทั้งเป็น นี่น่ากลัวกว่า
 อาตมาพูดว่าอย่าไปสนใจนรกหลังจากตายแล้ว เก็บไว้ก่อน
 ก็ได้ มาสนใจนรกทั้งเป็นนี่กันดีกว่า นี่เอาชนะเวลา
 ให้ได้ไม่ต้องตกนรกทั้งเป็น

มีหลายคนเขาว่าอาตมาเป็นมิจฉาทิฎฐิ พูดว่า
 นรกไม่มี นรกต่อตายแล้วก็ไม่มี อาตมาไม่ได้พูดนะ เรื่อง
 นี้ไม่ได้พูด คนนั้นมันหาความเอาเอง เพียงแต่ว่ามาสนใจ
 นรกทั้งเป็น นี่กันเสียก่อนเถอะ ถ้าอย่าตกนรกทั้งเป็น
 ละก็ไม่ตกนรกหลังจากตายแล้ว หรือนรกชนิดไหนก็ตาม

อย่าตกนรกทั้งเป็นที่ ^๕ คือเวลานั่งกัเอา ความ
 ออยาก ความกระหาย ความยึดมั่นถือมั่นมันกัเอา นี่คือนรก
 ทั้งเป็นที่ ^๕

บางคนโง่ไม่สังเกตว่าตัวกำลังตกนรกทั้งเป็นที่ ^๕ หรือ
 คนมันสนใจนรกต่อเมื่อตายแล้ว ไม่สนใจนรกที่มันกัตก
 นรกทั้งเป็นที่ ^๕ นรกทั้งเป็นที่ ^๕ มีไว้สำหรับคนโง่ ไม่สนใจว่ามี
 อยู่ที่นี้ หรือไปสนใจแต่ นรกต่อตายแล้ว ส่วนนรกที่มัน
 กัได้อยู่เดี๋ยวนี้ ตกอยู่เดี๋ยวนี้ ไม่สนใจ ฉะนั้นเราอย่าสนใจ
 เราจะกำจัดมันเสีย คือเราจะไม่พ่ายแพ้แก่ความหลอกลวง
 ของ “เวลา” อีกต่อไป นี่คือการลืออายุที่มีความหมายดีที่สุด

จะทำอย่างไร จะมีการศึกษาอย่างไร จะค่อย ๆ คิด
 ค่อย ๆ นี้ก็จะศึกษาอย่างไรจึงจะชนะ “เวลา” ได้? มันมี
 แนวความคิดมากมายในหลักแห่งพระพุทธศาสนา ถ้าเรา
 ได้ศึกษาอย่างเพียงพอ ครบถ้วนที่ควรจะศึกษา ไม่ใช่ศึกษา
 ทั้หมดนะ เราไม่อาจจะศึกษาทั้หมด เรื่องในพระพุทธ-
 ศาสนา แต่เราจะต้องศึกษาเท่าที่จำเป็นจะศึกษาให้ครบ
 ถ้วน ให้พอ. นี้ก็เคยพูดกันมาแล้วมากมาย อาจจะลืมไป

เสียหายแล้ว หรือพูดเท่าไร ๆ ก็ไม่เข้าใจ มันก็เหมือนกับ
ไม่ได้พูด

เราจะต้องสนใจเรื่องทางกาย กับ เรื่องทางจิต ควบ
คู่กันไปด้วยกัน ปัญหาขึ้นอยู่กับเรื่องทางจิต ความโง่ ความ
หลงกิเลสตัณหามันเป็นเรื่องทางจิต เรื่องทางกายล้วน ๆ
นั่นมันไม่มีปัญหา มันอยู่ที่ว่าจิตมันคิดผิดคิดถูก ถ้าจิตคิด
ถูกมันก็ไม่มีความผิดปัญหาทางกายและทางจิต ถ้าจิต
คิดผิดมันก็มีปัญหาทางกายและทางจิต

เราารู้เรื่อง “การเกิด” กันเสียให้ครบทั้งทางกาย
และทางจิต : เกิดทางกาย ถ้าดูมันก็เห็น ถ้าไม่ดูก็ไม่เห็น
เกิดจากท้องแม่ เกิดจากบิดามารดา เกิดทางร่างกาย เกิด
ออกมาเป็นคน เป็นเด็กนี่เกิดทางกาย ก็มีบิดามารดา เป็น
บิดามารดาทางกาย ทางวัตถุ เกิดเพียงเท่านั้นยังไม่พอ ยัง
ไม่ควรจะเรียกว่าเกิด เพราะมันเหมือนกับสัตว์เดรัจฉานเกิด
เหมือนลูกไม้เกิด มันเกิดจากพ่อแม่เท่านั้นไม่พอ มันต้อง
เกิดทางจิต อีกทีหนึ่ง คือ มีจิตที่คิดนึก มีความหมายเต็มที
แต่มันน่าสงสารที่ว่า ตอนนี้นั้นมันเกิดผิด คือมันเกิดตัวกูของกู
ด้วยความยึดมั่นถือมั่น ด้วยกิเลสตัณหาอุปาทาน แต่มันก็

พิจารณาให้เห็นข้อนี้ มันจะมองเห็นแต่สิ่งที่เรียกว่า “อายุ” หรืออายุมันขบกัด เราจะกำจัดอายุมันออกไปเสียอย่างไร อย่าให้มันมาเป็นปัญหาแก่จิตใจ เกิดเป็นคนยังไม่ใช้มนุษย์ ข้อนี้ทำให้ถูกค่า

เมื่ออาดมาบอกว่าคนกับมนุษย์ไม่เหมือนกัน พวกนักเรียนนักศึกษา หัวซ้ายนิยมคอมมิวนิสมน่ะมันด่าอาดมาว่าแบ่งชนชั้น เป็นคนชั้นหนึ่ง เป็นมนุษย์ชั้นหนึ่ง นี่มันโง่เอง ก็ดูเอาเองก็เห็นว่าเกิดเป็นคนนั้นมันดีกว่าคน มันเกิดทีแรก ไปยึดถือและเป็นทุกข์ จิตมันต่ำยังไม่เป็นมนุษย์ แต่ทีนี้ได้ผ่านอะไรมามากในชีวิตนี้จนมันฉลาด ฉลาดมีปัญญา ยกจิตใจสูงขึ้นมาก็เรียกว่ามนุษย์ คำว่า “มนุษย์” แปลว่าจิตใจสูง คำว่า “คน” นั้นมันเพียงแต่ว่าเกิดมาเท่านั้นแหละ ฉะนั้นเราเกิดมาเป็นเพียงคน ยังไม่ทันจะเป็นมนุษย์ ต้องทำให้มี การเกิดใหม่ อีกทีหนึ่ง เกิดทางวิญญาณ เกิดฝ่ายถูกต้องอย่าเป็นฝ่ายวิชาหรือฝ่ายกิเลสตัณหา แต่ให้เป็นฝ่ายวิชา สติปัญญา เกิดอย่างนี้แล้วก็เป็นมนุษย์ มีจิตใจสูงอยู่เหนือกิเลส เหนือความทุกข์ นี้รู้จักการเกิดชนิดนี้ไว้ด้วย การเกิดเป็นมนุษย์มันก็หมดปัญหา ถ้าเกิด

เป็นแต่เพียงคนยังเต็มไปด้วยปัญหา น้อยไต่เวลา อยู่ได้
อายุที่มันซบกัด ดังนั้นต้องเอามาล้อ เอามาปรับปรุงให้
มันเป็นมนุษย์โผล่ขึ้นมาเป็นมนุษย์สูงขึ้นเรื่อยๆ จนอยู่เหนือ
อำนาจของเวลา ฉะนั้นที่แล้วมาแต่หนหลังคือความโง่ของ
เราทุกคน นั่นเอามาล้อเสียให้มันละลายไป เราเกิดใหม่
เป็นมนุษย์

ถ้าเป็นคน มันเป็นอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นมนุษย์มันเป็นอย่าง
หนึ่ง เปรียบเทียบกันง่ายๆ ว่าถ้าเป็นคน จิตยังต่ำเป็น
แต่เพียงคนมันทำอะไรก็ทำเพื่อตัวกู เป็นเรื่องของคนหลง
คนอันธพาล มีตัวกูเพราะมันเป็นเพียงคน แต่ถ้ามันสูง
ขึ้นมาเป็นมนุษย์ แล้วมันทำงานเพื่อหน้าที่ของมนุษย์
เป็นคนทำงานเพื่อตัวกู; เป็นมนุษย์ทำงานเพื่อหน้าที่
ของมนุษย์ คือความสุขของทุกๆ คนสูงขึ้นขึ้นไป เกิดเป็น
คนก็ทำเพื่อ สะสมกิเลส เกิดเป็นมนุษย์ก็ทำเพื่อ สะสม
บารมี บารมีคือสิ่งที่ทำลายกิเลส นั่นแหละคนกับ
มนุษย์ต่างกัน วันนี้นำพิจารณาดูให้ดี ว่าคนกับมนุษย์
ต่างกัน

อายุที่แท้จริงควรจะเป็นการสร้างบารมี ถ้าอายุของ
สติปัญญามันจะเป็นการสร้างบารมีให้ดีขึ้น ๆ อยู่ในตัวอายุ

เป็นการเกิด ด้วยกิเลสนะ เพราะเด็กมันมีกิเลส ธรรมชาติสอนให้มีตัวกูของกู ธรรมชาติสอนให้ มันก็เป็นการเกิดทางจิต เกิดเมื่อไรก็ไปดูเอาเอง

เมื่อไรมันรู้จักคิดนึกเป็นตัวยู—ของกู มันก็เกิดเมื่อนั้น คล้ายกับตกอยู่ในอำนาจของกิเลส ตกอยู่ใต้อำนาจของเวลา มันก็ทนทุกข์ทรมานเพราะเวลา นี่แหละมันเกิดทางจิต แต่มันเป็นการเกิดอย่างโง่เขลา น่าเวทนา สงสาร แต่ก็เป็นธรรมดาของสัตว์ทั้งหลายทั่วไป มันจะมีเกิดอย่างนี้ มันจะได้เป็นทุกข์ ความเกิดมันจะได้เป็นทุกข์ เพราะข้อนี้ นี้เราดูให้ดี ๆ อ้ายความเกิดชนิดนี้มันต้องกำจัด

ที่นี้มี ความเกิดทางจิต อีกชั้นหนึ่ง คือจะเกิดของสัมมาทิฐิ จะเกิดของปัญญาทางจิต เกิดที่นี้มีพระพุทธเจ้าเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นที่นี้เกิดครั้งที่สาม นี้เกิดออกมาเป็นมนุษย์ชั้นดี เป็นประเภทอริยบุคคลไม่มีความทุกข์ พวกนี้พวกที่กำจัดเวลา ทำลายความหมายแห่งเวลา ไม่ต้องเป็นทุกข์เพราะเวลา มันมาเกิดเป็นลูกของพระพุทธเจ้า มาเป็นลูกของพระ-

อรหันต์ หรือว่าเป็นพระอรหันต์เสียเอง เกิดอย่างนั้นอยู่
 หนึ่งเวลา ไปสนใจกันให้มากพอจะได้เกิดทางวิญญาน
 ชนิดที่ถูกต้อง คือมีพระพุทธรูปเจ้าเป็นพ่อ เป็นต้นเหตุ มี
 พระธรรมเป็นแม่ เป็นแดนเกิด ที่เกิด มีพระสงฆ์เป็นพี่
 เพราะว่าเขาเกิดก่อนก็ยอมยกให้เป็นพี่ เกิดอย่างนี้จะหมด
 ทุกข์จะไม่ต้องมานั่งทรมานด้วยอายุ

รู้จักไว้สัก ๓ เกิดก็แล้วกัน เกิดจากท้องแม่ มีพ่อ
 มีแม่จดทะเบียนเป็นพ่อแม่ แล้วกินนมต่อมามันเกิด อูปาทาน
 เป็นตัวกูของกู กิเลสมันเป็นแม่วิชาเป็นพ่อ ตัณหา
 เป็นแม่ มันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น เกิดอย่างนั้นจมอยู่ใน
 กองทุกข์ แล้วมันก็รู้จักผุดรู้จักเกิดเรื่อยไป ตายแล้วเกิด
 ตายแล้วเกิด จมอยู่ในกองทุกข์วันหนึ่งตง
 หลายนๆ ทุกข์ ไม่เอาแล้วเบื่อแล้วๆ อยากจะเกิดอีกที ก็เกิด
 โดยมีพระพุทธรูปเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์
 เป็นพี่ คือเกิดแห่งสัมมาทิฐิ วิชาบัญญัติแสงสว่าง นั้น
 เกิดครั้งหนึ่งดับทุกข์ เปลื้องทุกข์ สลัดทุกข์ทิ้งไปเสียหมด
 ไปอยู่กับทุกข์เถอะ อย่ามาอยู่กับเรา อย่ามาอยู่กับจิตดวงนี้

ถ้าเป็นอายุอย่างคนโง่ อย่างที่ว่ามาแล้ว อายุของอวิชา
 ความหลงในค่าของความเอ็ดอว้อย อายุอย่างนั้นมันสร้าง
 กิเลส จึงมีอายุอย่างบารมีกันเถอะ วันคืนล่องไปเท่าไรก็
 สร้างบารมี สร้างความรู้ สร้างสัมมาทิฏฐิ สร้างวิชา
 สร้างปัญหาหยัง ๆ ขึ้นไป นี้เรียกว่า**อายุสร้างบารมี** ถ้าไม่สนใจ
 อย่างนี้ปล่อยไปตามเรื่อง มันก็จะหลงไหลเอ็ดอว้อย สนุก
 สนาน ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มากขึ้น ๆ เรียกว่า
อายุสร้างกิเลส ที่เคยเป็นมาแล้วแต่หนหลัง ก็เอามาล้อ
 กันเสียในวันนี้ ให้มันละลาย สูญหายไป

อยากจะให้มองให้ลึกว่า วิวัฒนาการของธรรม-
 ชาติ นั้น ถ้ามันขึ้นไปถูกต้องแล้วมันจะดีขึ้น ๆ สิ่ง
 เรียกว่าวิวัฒนาการนี้ไม่ได้มุ่งหมายจะให้เลวลง ก่อนนี้ยัง
 ไม่มีโลก เมื่อมีโลกแล้วก็มีสิ่งที่มีชีวิต มีสัตว์มีวิวัฒนาการ
 จากสัตว์เซลล์เดียวเล็ก ๆ ต่ำต้อยที่สุดมาเป็นสัตว์ในน้ำสัตว์
 ครึ่งน้ำครึ่งบก เป็นสัตว์บก เป็นสัตว์ที่บินไปบนฟ้า เราจะ
 เห็นว่าวิวัฒนาการนี้ ถ้าขึ้นไปถูกต้องแล้วมันจะดีขึ้น ถ้า
 เป็นไปไม่ถูกต้อง มันก็จะกลับไปทวนทุกซ์ วิวัฒนาการของ
 เรากำลังเป็นไปในทางไหน คือว่าเพิ่มกิเลส หรือว่าเพิ่มสติ

ปัญญา ชีวิตของเรากำลังเพิ่มกิเลสหรือกำลังเพิ่มสติปัญญา ถ้าเพิ่มกิเลสมันก็คือผิด เป็นวิวัฒนาการที่ผิด คนพวกนี้สร้างกิเลส อีกพวกหนึ่งสร้างบารมี เราตั้งต้นด้วยความโง่ ความไม่รู้อะไรมันก็เกิดกิเลส เด็กๆเกิดอ้อยแล้วก็เกิดความโง่ ในความอ้อย เกิดกิเลสยึดถือในความอ้อยเป็นความโลภ เป็นความกำหนดยินดี อย่างนี้เขาเกิดกิเลส

ที่นั่นมันเป็นความลับของธรรมชาติ ที่ต้องมองให้ดีๆ ดิจึงจะเห็นว่าเกิดกิเลสครั้งหนึ่งนะ มันไม่ใช่เพียงเท่านั้น เราเกิดกิเลสครั้งหนึ่งมันสร้างความเคยชิน ที่จะเกิดกิเลสไว้ด้วย-ไว้ด้วยทุกที่ไป เช่นไปรักเข้าที่หนึ่ง มันจะสร้างความเคยชินที่จะรักไว้ด้วย มันจะรักเร็วรักเก่งกว่าเดิม รักมากกว่าเดิม ส่วนความเคยชินนี้จะเกิดทุกที่ที่กิเลสมันเกิด ความเคยชินอย่างนี้เขาเรียกว่า “อนุสัย” กิเลสประเภทอนุสัย กิเลสโดยตรงก็คือความโลภ ความโกรธ ความหลง นั่นมันกิเลสโดยตรง แต่พอเกิดแล้วมันสร้างกิเลสประเภทสะสม ความเคยชินนี้เรียกว่า “อนุสัย” เราโลภหรือเรารักที่หนึ่ง มันจะสร้างความเคยชิน ที่จะโลภหรือจะรักเอาไว้ด้วยหน่วยหนึ่ง ทีนี้ถ้ารักหรือโลภหลายๆหน มันก็สร้าง

ความเคยชินชนิดนี้ไว้หลายหน่วย ดังนั้นเราจึงรักเร็วขึ้น
 ทุกที รักแรงขึ้นทุกที รักเก่งรักมากขึ้นทุกที ในเรื่องความ
 โกรธประทุษร้ายก็เหมือนกัน ถ้าเราได้ทำไปแล้ว มันก็
 สร้างความเคยชินไว้หน่วยหนึ่งเสมอ ดังนั้นเราจึงโกรธเร็ว
 ขึ้นทุกที โกรธแรงขึ้นทุกที โกรธมากขึ้นทุกที ด้วยอำนาจ
 ความเคยชินที่สะสมไว้ อย่างนี้เรียกว่าสะสมอนุสัย สะสม
 กิเลส มันมีความจริงอยู่ว่า ถ้าเราสะสมไว้มาก ความกตตัน
 ที่จะไหลออกมามันมันก็มาก ความกตตันที่ไหลออกมานี้ เขา
 เรียกว่า “อาสวะ”

สามคำนี้ช่วยจำไว้ให้แม่นว่า “กิเลส” สกปรก
 เกิดขึ้น แล้วก็สร้าง “อนุสัย” คือความเคยชินที่จะเป็น
 อย่างนั้นไว้หน่วยหนึ่ง เมื่อสร้างไว้มาก ๆ ความกตตันที่จะ
 ไหลออกมามันก็มาก นี้เรียกว่า “อาสวะ”

ถ้าเราไม่มีกิเลสก็ไม่สร้างอนุสัย ไม่มีอนุสัยก็ไม่
 อาสวะที่จะไหลออกมาเป็นกิเลสอีก หหมดกิเลสหมดอนุสัย
 หหมดอาสวะนั่นแหละจบ เรื่องจบ เป็นผู้ที่อยู่เหนือเวลา
 โดยประการทั้งปวง ถ้าจะเรียกว่าเป็นผู้มีอายุ ก็มีอายุที่ถูกต้อง
 มีอายุที่ประกอบไปด้วย สติปัญญาความรู้ ไม่มีความทุกข์

เป็นอายุที่ไม่ทนทุกข์ ถ้าไม่อย่างนั้นก็จะเป็อายุที่ทนทุกข์
 ฉะนั้นเราจึงต้องพิจารณาดูให้ดูว่าเด็วนี้อายุของเราเนี้ มัน
 เป็นไปเพื่อสร้างกิเลส สะสมกิเลส หรือว่าสะสมบารมีที่จะ
 ดับกิเลส ถ้าเราคอยดบอย่าให้กิเลสเกิดขึ้นทุกคราวไป อนุสัย
 มันก็ไม่มี อาสวะมันก็ไม่มี ฉะนั้นวันคืนของเราเนี้เรียกว่า
 สะสมบารมี ที่จะดับทุกข์สิ้นเชิง แต่ถ้าเราชอบเพิ่มทาง
 กิเลสบ่อย ๆ มันก็เพิ่มอนุสัย เพิ่มอาสวะ ก็เรียกว่า “อายุ”
 ของเราเนี้มันสร้างกิเลส มันสะสมกิเลส สะสมอนุสัย ฉะนั้น
 เอาอายุชนิดนี้มาล่อกัน เอามาล่อกัน นี้ก็ดูให้ดี เคยมี
 อย่างไร เมื่อไร เท่าไร เอามาล่อกันในวันนี้เสียให้มันแหลก
 ลากูไปเสียให้หมด เรียกว่าเป็นวันล่ออายุ

มีอีกคำหนึ่งคือคำว่า “อายุสั้น” หรือ “อายุยืน”
 เขาชอบให้พรกันนักกว่า ให้อายุยืนหมื่นปี ดูให้ดีเถอะ
 มันบ้าหรือดี ถ้าเป็นอายุของกิเลส เป็นอายุของการถูก
 ขบกัดด้วยเวลา แล้วยืนหมื่นปีนั้นทนไม่ไหวแน่ ถ้าเป็น
 อายุที่สะอาด ไม่มีกิเลสขบกัด หมื่นปีก็น่าพอใจ ถ้าเป็น
 อายุที่ทนทุกข์ก็ไม่ไหวแล้วอายุหมื่นปี ฉะนั้นถ้าเรา
 อยากรจะมีอายุยืน ก็คือทำให้มันมีประโยชน์นั่นเอง อย่าให้

มันทนทุกข์ อายุที่ไม่ทนทุกข์นี้มันมีค่า เท่ากับอายุยืน
 หนึ่งปีอยู่แล้ว ถ้าเป็นอายุที่ทนทุกข์ มันคืออายุสั้น มัน
 ไม่มีประโยชน์อะไร หรือถือเป็นหลักกันเสียใหม่ว่า อายุสั้น
 นั่นคืออายุที่ไม่มีประโยชน์อะไร อายุยืน นั่นคืออายุที่มี
 ประโยชน์มากมีประโยชน์ที่สุด เราทำประโยชน์มากก็ควร
 ถือว่าเรามีอายุเท่ากับหนึ่งปี ทำประโยชน์อยู่ตลอดเวลา
 เท่ากับมีอายุยืนหนึ่งปี ถ้ามีชีวิตอยู่อย่างไม่ทำประโยชน์
 อะไรเลยชีวิตมันก็สั้นลง ๆ จนไม่มีอะไร

ฉะนั้นใครอยากจะมีอายุยืนหนึ่งปี ทำได้ ทำได้
 ไม่เหลือวิสัย คือทำประโยชน์ให้มันมาก เท่ากับที่คนอายุ
 หนึ่งปีเขาทำ ฉะนั้นทำประโยชน์ตนเอง ทำประโยชน์ผู้อื่น
 ประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายนี้ ให้มันมาก ๆ ๆ คนนั้นก็มีความ
 เท่ากับอายุยืนหนึ่งปี ถ้าเราไปให้พรเด็กไปให้พรใครว่าให้
 อายุยืนหนึ่งปีนะลูกนะ คนให้นั่นมันโง่หรือมันฉลาด ถ้า
 มันฉลาดมันก็จะหมายความว่าให้เด็กนี้เขาทำประโยชน์ให้มาก
 เท่ากับมีอายุยืนหนึ่งปี และถ้าเด็กนั้นมันเป็นเด็กโง่
 มันก็จะสั้นหัวว่าให้อายุยืนหนึ่งปีนั่น มันเป็นไปได้
 คุณอย่าพูดพาลามเสียแล้ว ให้เราอายุยืนหนึ่งปี แต่ถ้าว่

เด็กคนนั้นมันฉลาด มันรู้ธรรมชาติ มันรู้ว่า อ้ายที่คุณย่า
 ให้พรให้อายุยืนหมื่นปีนี่ ก็คือต้องการเราทำตนให้เป็น
 ประโยชน์มากเท่ากับอายุยืนตงหมื่นปี เขาก็รีบทำๆ ให้สม-
 ประสงค์ของการให้พรนั้น ว่าให้อายุยืนหมื่นปี “อายุสั้น”
 คือทำประโยชน์ได้น้อย หรือไม่ทำได้เลย “อายุยืน” คือ
 ทำประโยชน์ได้มาก ฉะนั้นเราจะมีอายุยืนหมื่นปีก็ได้ คือ
 ทำประโยชน์ให้มันมากเท่ากับอายุมันอยู่ตงหมื่นปี ทำได้
 มากเท่าไร อายุก็ยืนมากขนาดนั้น

จงให้พรกันให้ดีๆ คนแก่ๆ จะให้พรใครให้อายุยืน
 หมื่นปี ก็รู้ความหมายเสียให้ถูกต้องว่าเป็นอย่างนั้น อย่าให้
 มันโง่เอง หลับตาพูด พูดสิ่งที่เป็นไปได้ ว่าให้อายุยืน
 หมื่นปี แล้วก็พูดไปด้วยความชินปาก เป็นธรรมเนียม
 ประเพณีกันนั้น ไม่มีความหมายอะไร ถ้ามีความหมาย
 ก็ให้รู้ความหมายให้พรให้ดีๆ ว่าอายุยืนหมื่นปีนี่ มันเป็นสิ่ง
 ทำได้นะลูกนะ หลานนะ เหลนนะ อะไรก็ตามเถอะ ให้แก่
 ทำประโยชน์ให้มันมากเหมือนกับว่าอยู่หมื่นปี ทำอะไรได้
 สักเท่าไร นี่เรียกว่าอายุที่มีประโยชน์

ที่อยากจะพูดถึง “อายุรؤون” – “อายุเย็น” อายุ
 ของคนบางคนมันเป็นอายุรؤون จนต้องละอายแมว อย่างที่
 ว่ามาแล้ว มันเป็นอายุที่ต้องกินยาแก้โรคนอนไม่หลับ กินยา
 แก้ปวดหัว กินยาแก้ประสาท กินยาแก้โรคจิตอยู่เรื่อย
 มันเป็นอายุรؤون ถ้าอายุเย็นก็คือไม่เป็นอย่างนั้น มันมี
 ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีพระนิพพาน ถ้ามีพระ-
 นิพพานอยู่ อายุนี้ก็เย็น

นี่ก็เป็นเรื่องที่ทำให้ถูกตำ เค้าถูกตำมาแล้วที่ว่า
 เอาพระนิพพานมาไว้ที่นี้และเดี๋ยวนี้ สอนไม่จริงสอนผิด ๆ
 สอนหลอกลวงคนนะ เขาว่าอาตมาสอนหลอกลวงคนว่า
 นิพพานอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้ เพราะเขาต้องการให้มีนิพพาน
 ต่อเมื่อตายแล้วเกิด ตายแล้วเกิดอีกหลาย ๆ แขนงชาติ จึง
 จะได้พบกับนิพพาน คนพวกนี้คือพวกอายุรؤون ตกนรก
 ทั้งเป็นอยู่ตลอดเวลา ถึงแสน ๆ ชาติ เพราะเขาถือว่าพระ-
 นิพพานกว่าจะมากก็เป็นแสน ๆ ชาติ ส่วนเราไม่พูดอย่างนั้น
 เราพูดว่ามันอยู่ที่นี้เดี๋ยวนี้อยู่กับเรา เมื่อไร “เวลา” ไม่กั้ด
 กินเรา เมื่อนั้นเราอยู่กับนิพพาน เมื่อ “เวลา” ไม่กั้ดกินเรา
 หมายความว่ามันไม่มีกิเลส ระยะที่ว่างกิเลสนั้นมันเป็น

นิพพาน จะเป็นนิพพานน้อยๆก็ได้ นิพพานสั้นๆก็ได้
 มันช่วยให้เรามีชีวิตเย็น ไม่ตคนรทงเป็น เมอตะกัก
 พุดแล้ว อย่าตคนรทงเป็น เพราะ“เวลา” มันกักกินเรา
 เวลาที่ว่างจากกิเลส นาที ๒ นาทีอะไรก็ตามต่อวันนั้นนะ
 คือนิพพานตัวอย่าง นิพพานน้อยๆมาอยู่กับเรา มาประคอง
 ประหังมเรา ถ้านิพพานชนิดนี้ไม่มี เราก้เป็นบ้าและตาย
 หมดแล้ว ถ้าเราอนไม่หลับ ยิ่งกว่าอนไม่หลับ เราปวด
 หัวยิ่งกว่าปวดหัว เราก้ตายกันหมดแล้ว

ที่ระยะเวลาที่ว่างจากกิเลส ไม่ทำให้ปวดหัว
 ไม่ทำให้เป็นโรคประสาทนั้นมันมีอยู่ ใน ๒๔ ชั่วโมง จิต
 เราหยุดพักเท่าไร ก็เป็นนิพพานเท่านั้น จิตของเราเป็นบ้า
 โง่หลงไปเท่าไร มันก็เป็นนรกเป็นนวัฏฏสงสารไปเท่านั้น
 นี่ลองคิดดูเถิด ว่าถ้ามันเต็มไปด้วยกิเลสตลอด ๒๔ ชั่วโมง
 มันตายแล้ว มันไม่ได้มานั่งอยู่ที่นี้ ระยะเวลาที่กิเลสไม่
 รบกวนเรา เราหยุดกิเลสเสียได้นั้นแหละ เราอยู่กับพระ-
 นิพพาน พระนิพพานที่นี้ เดียวนี้ จะน้อย จะสั้นเท่าไร
 มันก็เป็นนิพพาน คือเย็น เพราะว่างจากกิเลส เพราะว่า
 กิเลสเป็นของร้อน ถ้าว่างจากกิเลสมันก็ไม่ร้อน นั่นเป็น

นิพพานหล่อเลี้ยงเราให้อ่อนหลับ ตามสมควร สุนัขตัวนี้
 อาจจะมีนิพพานชนิดนี้มากกว่าเรา แต่มันโดยบังเอิญ โดย
 ที่มันไม่ได้ทำอะไร มันไม่มีกิเลสเกิดขึ้น มันก็นอนหลับ
 มากกว่าคน คนมันเก่ง มันคิดเก่ง มันก็มีเรื่องมาก มัน
 นอนหลับยาก ฉะนั้นต้องตั้งใจสร้างพระนิพพานให้มากกว่า
 ที่มันเป็นตามธรรมชาติ ที่มันมีแก่สัตว์มีชีวิต ซึ่งไม่รู้เรื่อง
 นิพพาน มันมีนิพพานโดยธรรมชาติ คือมันว่างจากกิเลส
 โดยธรรมชาติ มันทำให้อ่อนหลับได้ นี่จะไม่ให้เราละสาย
 แมว ถ้าแมวมันนอนหลับได้มากกว่าเรา มันเยือกเย็นได้
 มากกว่าเรา เราก็ต้องละสายแมว ฉะนั้นเราต้องมีธรรมะ
 ให้พอสำหรับจะเย็นเป็นนิพพานหล่อเลี้ยงเราอยู่ให้รอด
 ชีวิตอยู่ แล้วเป็นสุข คือเยือกเย็น นิพพานอย่างนี้ เขา
 เรียกว่านิพพานชั่วคราว สามายิกนิพพาน นิพพานชั่วคราว
 นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้เรียกว่า ทิฏฐธรรมนิพพาน นิพพาน
 ที่เราเห็นเองด้วยชีวิตนี้ด้วยจิตใจนี้ นิพพานนี้เป็นนิพพาน
 จริง เป็นสันติทิวฐิโกแก่เราแล้ว เป็นนิพพานจริง ส่วน
 นิพพานชนิดที่ต้องรออีกแสนชาตินั้นมันนิพพานของคน
 หวัง ของคนตกนรกทั้งเป็น ไม่เป็นสันติทิวฐิโกแก่เขาเลย
 เพราะมันอีกแสนชาติ จะเป็นสันติทิวฐิโก รู้สึกอยู่ในจิต

ใต้อย่างไร เดียวนี้เรารู้จักนิพพานที่นี้เดี๋ยวนี้ จิตเย็นจิตว่าง
 จากกิเลส นี่เป็นสันตนิภฏฐิโก นี่มันเป็นของจริง ถ้าไม่
 สันตนิภฏฐิโก คือไม่รู้สึกรู้สีกอง ก็ไม่ใช่ของจริง เดียวนี้เรา
 รู้สึกรู้สีกองว่า “เวลา” ที่ว่างที่เย็นนะมันมี แต่ก่อนเราไม่รู้จัก
 ทำ มันมีน้อย เดียวนี้เรารู้จักทำ รู้จักทำสมาธิ รู้จักทำ
 วิปัสสนาให้จิตสงบ ให้จิตเย็น เราก็มินิพพานมาอยู่กับเรา
 เหมือนเพลงร้องของเด็กๆ “สุขใจเมื่อมีนิพพานอยู่คู่กับฉัน”
 เราชร้องเพลงสวนโมกข์ เพลงสวนโมกข์บทสุดท้าย มีบท
 ร้องว่า “สุขใจเมื่อมีนิพพานอยู่คู่กับฉัน” พอนิพพานเมื่อ
 ว่างจากกิเลสเข้ามาอยู่คู่กับจิต ฉันก็มีความสุข พอนิพพาน
 ออกไปเสียจากจิตใจฉัน ฉันก็ไม่มีความสุข คือมีความทุกข์
 ฉะนั้นดูให้ดีอย่าความเย็นเพราะว่างจากกิเลสนี้มันหลอหลียง
 ชีวิตจิตใจเราไว้ ไม่ให้ไปตาย ไม่ให้ไปตกนรกทั้งเป็น ถ้า
 ไม่มีอันนี้จะตกนรกทั้งเป็น ฉะนั้นคนทั้งรุ่นงานอยู่ด้วยความ
 ทุกข์ความร้อน นั่นมันกำลังตกนรกทั้งเป็น เพราะมันขาด
 สิ่งนี้ เพราะมันไม่รู้จักรู้จักหยุดกิเลส เพราะมันไม่รู้จักรู้จักหยุด
 ความอยาก มันไม่รู้จักรู้จักควบคุมเวลา “เวลา” มันจะมาเล่น
 งานเอา มันกัดเอา มันก็ตกนรกทั้งเป็น ถ้ารู้จักรู้จักความจริง

ข้อนี้ของจิตใจก็จะฉลาด รู้จักควบคุมกิเลส ควบคุมการเกิด
 แห่งกิเลส มันก็มีเรื่องเย็นมากขึ้น คือว่างจากกิเลสได้มาก
 ขึ้น ๒๔ ชั่วโมงนี้ มันอาจจะอยู่กับความเย็นได้ตั้ง ๒๐
 ชั่วโมง ๔ ชั่วโมงมันอยู่ด้วยความร้อนก็พอทนได้ ถ้ามัน
 อยู่ด้วยความเย็นถึง ๒๐ ชั่วโมง นี้ไม่ละเอียดแม่นยำ แต่
 ถ้ามันกลับกันว่า มันร้อนตั้ง ๒๐ ชั่วโมง มันเย็นได้บ้าง
 เพียง ๔ ชั่วโมงนี้ มันต้องละเอียดแม่นยำ เพราะว่าแม่นยำ
 ไม่เป็นมากถึงอย่างนั้น

นี่อายุเย็น หรืออายุร้อน ช่วยสังเกตดูให้ดี ๆ
 มันมีอยู่ทั้งสองอย่าง อายุร้อนคือกิเลสครอบงำอยู่ อายุเย็น
 ก็คือว่างจากกิเลสอยู่ อายุร้อน ๆ นะเอามาละเอียดให้หมดให้
 ตายไปเสียให้หมด หมดอายุร้อนให้เหลือแต่อายุเย็น คือว่าง
 จากกิเลส เวลาที่รู้สึกว่าเวลา ไม่ครอบงำหัวใจเรา ถ้า “เวลา”
 มันไปถูกยึดถือเอาเป็นเรื่องของความอยาก ที่ยังไม่ได้ตามที่
 อยากแล้ว มันก็เผาผลาญเรากัดกินเรา เราจึงสนใจธรรมะ
 ธรรมะที่จะทำให้ยักษ์ตัวนั้นไม่กัดกินเรา ยักษ์ตัวนั้นคือ
 เวลา “เวลา” คือระยะที่อยาก แล้วยังไม่ได้ตามอยาก
 นั้นเรียกว่า “เวลา” “เวลา” มันเป็นยักษ์ตัวใหญ่กัดกินเรา

คนโง่ก็ถูกยักษ์กัดกินเหลือแต่กระดูก มันก็ยังไม่วู้สึก คือมันทุกข์จนละลายแฉะแล้วมันก็ยังไม่วู้สึก เป็นทุกข์มากขนาดนั้น มีกรรมะ เอากรรมะเข้ามา ค้ำยันให้ยักษ์กินยักษ์ก็ตายหงายหลังตาย ถ้ามันกินกรรมะที่แท้จริงอย่างนี้เข้าไป ยักษ์นั้นมันจะหงายหลังตายไปเลย ไม่มากัดกินเราอีกต่อไป สนใจกรรมะกันเถิดจะได้ช่วงเวลา จะได้ได้อยู่เหนืออำนาจของเวลา เพราะ “เวลา” เกิดมาจากความโง่ซึ่งไม่วู้จักกรรมะ

“ชีวิตนี้มีได้อยู่ด้วยขนมปัง” เป็นคำพูดพระเยซูพอเราอ้างอะไรทางฝ่ายศาสนาอื่น ฝ่ายศาสนาคริสต์บ้างก็ถูกด่าว่าเป็นคริสต์ อาตมาถูกด่าว่าเป็นคริสต์ เขาพิมพ์หนังสือด่าอาตมาว่าเป็นคริสต์ ว่าเป็นอะไรมากมายกายกองเพียงแต่อ้างคำพูดพระเยซูมาพูดกันบ้าง นี้เพราะว่าพูดไว้ดีแล้วนี้ แม้เราจะพูดซิกก็ไม่ได้กว่านั้น และบางทีเราก็จะพูดไม่เป็นด้วย มีคำพูดสั้น ๆ ว่า “ชีวิตนี้มีได้อยู่ด้วยขนมปัง” เมื่อพระเยซูกำลังอดอาหารนี้ อัยซาตาก็มาบอกว่า เฮ้! เป็นลูกพระเจ้าจริงก็เสกก้อนหินเหล่านี้ให้เป็นขนมปังซิ พระเยซูก็สวนออกมาว่า โอ ชีวิตนี้ไม่ได้้อยู่ด้วยขนมปังไฉน

แต่มันอยู่ด้วยพระธรรมของพระเจ้า คือความเย็นที่ว่างจากกิเลส^๕นั้น

“ขนมปัง” ในที่นี้ก็หมายถึงอาหาร พวกกียวพวกโซเมติกทั้งหมดกินขนมปัง เหมือนที่เรากินข้าว จึงใช้คำว่าขนมปัง ถ้าพูดอย่างพวกเรา ก็พูดว่า “ชีวิตนี้ไม่ได้อยู่ด้วยข้าวปลาอาหาร แต่อยู่ด้วยพระธรรม” คือความที่ว่างจากกิเลส แล้วยังเย็น ๆ นั้นแหละ ถ้ามีธรรมะแล้วมันจะเย็นแล้วจะหล่อเลี้ยงชีวิตด้านจิต ด้านวิญญาณ แม้เราจะมีร่างกายเป็น ๆ อยู่ แต่ถ้ามันเต็มไปด้วยความทุกข์ ความร้อนแล้ว มันจะมีประโยชน์อะไร มันก็ถือว่าตายแล้ว เท่ากับตายแล้ว มีชีวิตอยู่ด้วยความร้อน มีอายุแห่งความร้อน^๕ มันเท่ากับตายแล้ว ถ้ามีอายุแห่งความเย็น นั้นแหละมีชีวิตอยู่ เพราะมันมีไม่ได้ ด้วยข้าวปลาอาหาร มันมีไม่ได้ด้วยมีธรรมะ เพราะจะนั้นอย่าสนใจแต่เรื่องข้าวปลาอาหาร มันจะละอายแมว

ถ้าสนใจแต่เรื่องข้าวปลาอาหาร มันจะมีแต่เรื่องนอนไม่หลับมากขึ้น จะได้ละอายแมว สนใจธรรมะให้มากขึ้น มันจะช่วยควบคุมกิเลส เมื่อควบคุมกิเลสได้ ก็ควบคุม

“เวลา” ได้ เมื่อควบคุมเวลาได้ก็ควบคุม “อายุ” ได้ ให้อายุนี้ เป็นของเย็น แต่ธรรมดามันก็เป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว ที่เรา รอดชีวิตอยู่ได้ไม่เป็นบ้านี้ เพราะธรรมชาติมันช่วยก็ได้ หรือว่าธรรมชาติมันช่วยก็ได้ มันช่วยให้ว่างจากการขบกัด ของกิเลสหรือของเวลาได้บ้าง เพราะว่าเราก็มีเวลาว่างเว้น จากการรบกวนของ “เวลา” ความอยาก – ความกระหาย ความอยากดี – อยากเด่น อยากรวย – อยากสวย นั้นมันมี ระยะเวลาหยุดพัก ระยะเวลาหยุดพักนั้นแหละมันช่วยให้รอดชีวิต อยู่ ระยะเวลาหยุดพักนั้นคือนิพพานน้อย ๆ นิพพานสั้น ๆ นิพพานชั่วขณะทีนี้และเดี๋ยวนี้ มาช่วยคุ้มครองไว้ เราควร จะขอบคุณพระนิพพาน ที่ช่วยให้เรารอดชีวิตอยู่ได้ แต่ เดี่ยวนี้เราไม่สนใจกับพระนิพพาน เราก็เป็นคนเนรคุณ พระนิพพานที่ช่วยให้รอดอยู่เดี๋ยวนี้ หรือเราจะเข้าใจ ไปว่าอีกแสน ๆชาติจึงจะนิพพาน เราก็ยังไม่ขอบคุณพระ- นิพพาน เพราะยังไม่มาช่วยเรา

เดี๋ยวนี้พระนิพพานได้ช่วยเราตั้งแต่ต้นมาจนบัดนี้ ที่รอดชีวิตอยู่ได้ด้วยความว่างจากกิเลสเป็นคราว ๆ เพราะ การปฏิบัติธรรมะ หรือแม้แต่ที่ธรรมชาติมันช่วยให้เอง

ก็ควรจะขอบคุณธรรมชาติ ที่มีนิพพานมาช่วยให้เรารอดชีวิต
ไม่เป็นชีวิตร้อน แต่เป็นชีวิตเย็น ควรจะขอบคุณพระ-
นิพพานอยู่ทุกค่ำเช้าเข้านอน คือทุกเวลาทั้งเช้าทั้งเย็น
ขอบคุณความว่างจากกิเลส ที่ช่วยให้ฉันนอนหลับไม่ตาย
เหมือนกับพวกคริสเตียน เขาจะต้องขอบคุณพระเจ้า พระ-
เจ้าโปรด พระเจ้าคัมครอง ระหว่างหลับ ระหว่างตื่น
พระเจ้าช่วยให้ไม่ต้องตาย ไม่ต้องเป็นทุกข์ ขอบใจพระเจ้า
หลับไป ตื่นขึ้นก็ขอบคุณพระเจ้า ขอบคุณพระเจ้า แล้ว
ก็ทำงาน แล้วก็ขอบคุณพระเจ้าอีก อยู่เสมอ เขาปฏิบัติ
กันถึงอย่างนั้น

ในความหมายนี้ พระนิพพานนั้นแหละคือพระเจ้า
เพราะเป็นจุดสุดยอดของสิ่งทั้งปวง มาคัมครองเราให้เป็น
คนมีสติสมปฤติไม่บ้า ไม่ทุกข์ ขอให้ขอบคุณพระนิพพาน
หรือความว่างจากกิเลส^{นี้}มาช่วยคัมครองเรา เราขอขอบคุณ
ก่อนนอนหรือว่าตื่นขึ้นก่อนไปทำงาน ถ้าทำอย่างนี้ได้ไม่
เท่าไรธรรมะจะเจริญในจิตใจ ความเป็นพระนิพพานจะ
สมบูรณ์^{นี้}มากขึ้น ๆ จนเป็นนิพพานแท้ นิพพานถาวร
นิพพานตลอดไป นี้เราใจไม่รั้งจักสิ่งที่มีเหตุผลแก่เราอย่างสง

สุด คือความว่างจากกิเลสในความหมายแห่งพระนิพพานที่
 มาทำให้อายุนั้นมันเย็น ๆ อยู่บ้าง ไม่ร้อนเสียทั้งหมด นี่เรา
 จะต้องขอบคุณพระนิพพาน จะขอบคุณพระธรรมก็ได้
 เพราะนิพพานก็เป็นธรรมอันหนึ่ง จะขอบคุณพระพุทธเจ้า
 ก็ได้ เพราะพระพุทธเจ้าท่านเปิดเผยเรื่องนิพพาน ท่าน
 เปิดเผยการปฏิบัติเพื่อพระนิพพาน จนทำให้เราสามารถมี
 พระนิพพานมาควบคุมเราอยู่ เราขอบคุณพระพุทธ ขอบ
 คุนพระธรรม ขอบคุนพระสงฆ์ ทุกค่าเข้าเข้าอนตลอด
 เวลา ที่เราสวดมนต์ทำวัตรเข้าเย็นนั้นก็เพื่อสิ่งนี้ แต่เรา
 ังไปเอง เราจึงไม่รู้สิ่งนี้ สวดมนต์เป็นนวกแก้วนุกขนทอง
 เสียงแห่งเสียงแหบก็ไม่ได้รับประโยชน์อันนี้เลย

เพราะฉะนั้นเมื่อใดสวดมนต์ทำวัตรเข้าทำวัตรเย็น
 ก็ขอให้มนสิสลิกซงอย่างนี้ ขอบคุนพระพุทธ ขอบคุน
 พระธรรม ขอบคุนพระสงฆ์ ขอบคุนพระนิพพาน ที่
 คุมครองให้ไม่ตาย ให้รอดอยู่ได้ ให้อยู่อย่างเย็น ๆ เหมือน
 อย่างพวกคริสเตียนเขาขอบคุณพระเจ้า ในความหมายอย่าง

ัน

อาดมามเพื่อนมมิตรสหายที่เป็นอิสลาม เขาทำ
 ลাহ์มาต ถึงเวลาเขาลุกขึ้นนั่งทำลาห์มาตนั่งหลับตา มือ
 ซ้อนอยู่ในตักทำลาห์มาต วันหนึ่งตั้ง ๕ ครั้ง ถามว่า
 ทำไมทำอะไรกัน เขาบอกว่าอยู่กับพระเจ้า ตลอดเวลา
 ที่ทำลาห์มาต ๒๐ นาที รว ๆ นั้นไม่เกินนั้น เขาอยู่กับ
 พระเจ้าวันหนึ่ง ๕ ครั้ง เขาคิดถึงความเย็นในพระเจ้า
 พระเจ้าอยู่กับเขา เขาทำวันละ ๕ ครั้ง พุทธบริษัทยัง
 ขี้เกียจอยู่มาก ๒ ครั้งก็ยังไม่ค่อยได้ทำ ทำวัตรเช้าก็ไม่ได้ทำ
 ทำวัตรเย็นก็ไม่ได้ทำ ก็น่าเสียดายก็น่าละอาย พวกอิสลาม
 เขาจะทำ ๕ ครั้ง เพราะเป็นบทบัญญัติตายตัว เป็น
 อิสลามต้องทำลาห์มาต วันละ ๕ ครั้ง คือปลีกตัวไปอยู่
 กับพระเจ้าเสียวันละ ๕ ครั้ง ครั้งละ ๑๐ นาที ๒๐ นาที นั่นก็
 คือทำวัตรเช้าทำวัตรเย็นสวดมนต์ภาวนานั้นแหละคือทำลา
 ห์มาตก็แล้วกัน เป็นภาษาในศาสนาอิสลาม มุสลิมที่ตีเขาก
 ทำลาห์มาต วันละ ๕ ครั้ง นี้ก็ถูกด่าอีกว่ามาสอนอิสลาม
 กันที่ตรงนี้ เป็นอิสลามไปแล้ว

มุสลิมเขาจะถือหลักตายตัวว่า นับถือพระเจ้าพระ
 องค์เดียว พระอะห์ลัาพระองค์เดียว เดียวนี้ชาวพุทธยังถือ

หลายองค์ พระพรหมก็ถือ ชาวพุทธถือศาสนาหลายศาสนา
พร้อมกัน นี้อึดแล้ว ฮือสลามไม่ได้ เราจะมีพระเจ้า
แต่พระองค์เดียวไม่ยอมฟังเสียงใคร ไม่ยอมปฏิบัติเพื่อใคร

และข้อที่ ๒ เขาจะต้องทำลาหฺมาต วันละ ๕ ครั้ง
อยู่กับพระเจ้าวันละ ๕ ครั้ง ครึ่งละเท่าไรก็ตาม มันจะผูก
มัดกำชับไว้ไม่ให้ผิดไปได้ ไม่ให้ไหลออกไปนอกเรื่องนอก-
ราวได้ คือวันละ ๕ ครั้ง มันย่ำหัวตะปู้ไว้วันละ ๕ ครั้ง

และอิสลามที่แท้ต้องบริจาคนิรยัยได้ ๒๒%
ให้แก่พระศาสนา นี่เขาจำกัดไว้เป็นบทตายตัว เขียนบัญญัติ
ไว้ในศาสนา ๒๒% ทุกคนจะต้องบริจาคให้แก่พระศาสนา
ให้แก่กิจการของพระศาสนา เพื่อให้ศาสนาอยู่ได้ นี่เราทำ
กันหรือเปล่า ๒๒%

แล้วอิสลามจะต้องอดอาหาร หนึ่งเดือนในหนึ่งปี
มีเดือนหนึ่งที่ต้องกำหนดไว้สำหรับอดอาหาร เดือนนี้เพื่อ
สังคัม พวกเราอดอาหาร เราหิวเราก็รู้จริงเป็นสันติภูมิโก
ว่า คนที่อดอยากนะมันเป็นอย่างไร จิตใจของคนที่อดอยาก
เป็นอย่างไร จิตใจของคนจนอดอยากเป็นอย่างไร เรามารู้

กันวันนี้ เราก็ออดมันหนึ่งเดือนไม่กินตามที่อยากจะกิน เพื่อให้มันมีความหิวตลอดวัน ตลอดวันนี้ก็เห็นใจคนยากจนที่ไม่มีอะไรจะกิน มันก็จะเกิดรักคนจน เห็นใจคนจน ยินดีบริจาคเพื่อคนจน นี่มันก็ทำให้เกิดการบริจาค จะไปหาว่าบ้าๆ บอๆ ว่าอดอาหารตั้งเดือน ตลอดวันๆ เพื่อจะชิมรสของความหิว และจะได้เห็นอกเห็นใจคนหิว

และข้อสุดท้ายว่าถ้าทำได้ ให้ไปเมกกะไปทำฮัจยีที่เมกกะ ที่ประเทศอาหรับ ที่เมกกะคนละครึ่ง ไปได้อย่างน้อยก็ขอให้ไปหนึ่งครั้ง แต่ถ้าไม่มีเงินเสียค่าเรือไม่ไปก็ได้ ขอน้อมขอแม่ว่า ถ้าไปได้จึงจะไป

ความเป็นอิสลาม ความเป็นมุสลิมของเขาต้องเคร่งครัดสมบูรณ์ ส่วนเราก็ไม่ค่อยจะเห็นธรรมะลึกซึ้งถึงขนาดนี้ ละเลยต่อธรรมะ เอามาล้อกันเสียในวันนี้ ล้อความไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับธรรมะในวันนี้ให้มันหมดไป ทำลาห์มาดแบบชาวพุทธ วันละ ๕ ครั้ง อย่าให้น้อยหน้าอิสลาม มีจิตใจสงบอยู่กับพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ พระนิพพานวันละ ๕ ครั้ง ภิกษุสามเณรทำวัตรเพียงวันละ ๒ ครั้งก็ยังไม่ค่อยจะได้ น่าละอาย

ทันทีจะพูดถึงเรื่องโลกนี้ - โลกหน้ากันบ้าง เพราะ
มันรบกวนความรู้สึกมาก คนกลัวเรื่องโลกหน้าจะไม่ดี
เขากลัวกันมาก ตายแล้วเกิด จะเกิดไม่ดี ก็กลัวกันมาก

เรื่องโลกหน้า เรื่องโลกอื่น อันนี้จะทำให้นอนไม่
หลับต้องอายแม่อีกเหมือนกัน เพราะว่าจิตความนึกคิด
เกี่ยวกับโลกหน้าไม่ถูกต้องแล้วมันก็จะเต็มไปด้วยความกลัว
คนแก่ ๆ หัวเก่า ๆ นอนไม่ค่อยหลับเพราะเป็นห่วงโลกหน้า
อย่าเป็นห่วงเลย ถ้าเป็นเรื่องโลกหน้าแล้วอย่าเอามาทน
ทุกข์ทรมานเลย ทำดีที่นี้ แล้วจะคุ้มไปถึงโลกหน้า เพราะ
โลกหน้าจะเป็นอย่างไร มันขึ้นอยู่กับการกระทำในโลกนี้
ถ้าทำไว้ในโลกนี้ชั่ว โลกหน้ามันก็ชั่ว ถ้าทำไว้ในโลกนี้ดีโลก
หน้ามันก็ดี ส่วนโลกหน้าลืมนเสียก็ได้ มาทำโลกนี้ให้ดี ๆ ๆ
ดีที่สุดที่จะทำได้ แล้วมันก็ต้องดีในโลกหน้า ถ้ามันมีนะ
ใช้ภาษาว่าทำดีอย่างเดียวกันนี้ ภาษาโสภโศภาก็ว่า “ทำดีลูก
เดียว” ทำดีลูกเดียว ไม่ต้องทำอันอื่น ไม่ต้องมีก๊อลลูก ทำดี
ลูกเดียวแล้วจะคุ้มทั้งโลกนี้และโลกหน้า จะปลอดภัยทั้งโลก
นี้และโลกหน้า โลกนี้ก็จะไม่ต้องละอายแม่อีก โลกหน้าก็จะ
ไม่ต้องละอายแม่อีกเหมือนกัน

ทำดีให้ดีที่สุด ให้ถูกต้องที่สุด ที่นี้และเดี๋ยวนี้
 ตลอดไปเถอะ ไม่ต้องเป็นห่วงโลกหน้า อย่าตกนรกทั้งเป็น
 ที่นี้ แล้วก็ไม่ต้องตกนรกต่อตายแล้ว มีสวรรค์กันให้ได้ที่นี่
 แล้วก็จะมีสวรรค์หลังจากตายแล้ว คืออย่าทำผิดทำบาปจน
 เกลียดตัวเอง มันก็ไม่ตกนรกที่นี้และไม่ตกทุกชาติ ทำให้ตัว
 เองนับถือตัวเองได้ พอใจตัวเองได้ ใจหัวตัวเองได้ นี้ก็จะได้
 สวรรค์ที่ตรงนี้ แล้วจะได้โลกอื่นหรือโลกหน้าและโลกอื่น
 เท่าไรอีกก็ยังคงได้ ช่วยเป็นพยานด้วยว่าอาตมาก็พูดอย่างนี้
 นะไม่ได้ยกเลิกรื่องโลกหน้านะ หรือถูกรุมดำทุกทิศทุกทาง
 ว่าเป็นคนยกเลิกรื่องโลกหน้า ยกเลิกนรกใต้ดิน ยกเลิก
 สวรรค์บนฟ้า ไม่ได้ยกเลิกระยะ แต่ว่าให้เก็บไว้ก่อนอย่า
 เพื่อสนใจมาทำอ้ายเรื่องจริงที่แท้ที่นี้ก่อน ให้มันถูกต้อง
 เสียก่อนเถิดแล้วมันก็จะไม่ตกนรก แล้วจะต้องได้สวรรค์
 แน่ ๆ ถ้าต้องการ

และถ้าดีกว่านั้นแล้ว ก็ไม่เอาทั้งหมดดีกว่า อยู่
 ในสวรรค์ก็เหนื่อยเหมือนกัน ปฏิบัติหน้าที่ของชาวสวรรค์
 มันก็เหนื่อยหอบเหมือนกัน อย่าเอาดีกว่า คือว่า หยุด
 สงบว่าง อิศระเป็นพระนิพพานดีกว่า ทำแต่ที่ถูกที่ดี เป็น
 สัมมาทิฐิเท่านั้นแหละพอ อย่าให้อายุมันเกิดเป็นยักษ์

ขบกัดเอาที่นี้ เราชนะอายุ ควบคุมอายุ อายุไม่เป็นอายุ
ของกิเลส ไม่เป็นอายุของความทุกข์ นี่เรียกว่าล้าอายุ

พวกเราเคยทำผิดเกี่ยวกับอายุมามาก แล้วก็ตก
นรกทั้งเป็นจนละอายแมวมมาตลอดเวลา นี่เลิกกันที่ อย่า
ต้องมีเรื่องทีละอายแมว มันทำให้เกลียดตัวเอง มันทำให้
ไม่เคารพตัวเอง มันไม่มีความสุข ฉะนั้นอายุอย่าได้เป็น
อายุร้อน ให้เป็นอายุเย็น เป็นอายุเย็นก็คือ ไม่มีความหมาย
แห่งอายุหรือเวลาที่ประกอบอยู่ด้วยตัวกูของกู หรือกิเลส
ต้นหา

ให้ทำลายความคิดว่าตัวกูของกูให้หมดเสีย แล้ว
“อายุ” มันก็หมดเอง มันไม่รู้ว่าจะไปตั้งอยู่บนอะไร ที่ว่ามี
อายุเท่านั้น มีอายุเท่านั้น มันไปตั้งอยู่บนตัวกูของกู เรื่อง
หลงเรื่องโง่ ตลอดจนเรื่องหลงเรื่องโง่ไปทั้งหมด ให้ทำลาย
ตัวกูของกูเสีย ก็ไม่มีอะไรที่จะเป็นที่ตั้งของอายุ อายุก็
หมดไป ฉะนั้นสิ่งที่เรียกว่าอายุ - อายุมีไว้ทรมาณนี้มัน
สำหรับคนโง่ อายุอย่างนี้มีสำหรับคนโง่ แล้วก็ร้อน เพราะว่า
อายุนี้มันมีความหมาย จำกัดเวลา จิตใจถูกจำกัดอยู่ด้วยความ
ยึดมั่นถือมั่นไม่สนุกเลย ไม่ฟรี ไม่อิสระ ไม่วิมุติ ไม่หลุดพ้น

เอาอย่างไม่มีอายุกันดีกว่า แล้วมันว่างเป็นนิพพานเอง
 อยู่เหนือทุกอย่าง เหนือดี-เหนือชั่ว เหนือบุญ-เหนือบาป
 เหนือสุข-เหนือทุกข์ เหนือได้-เหนือเสีย เหนือเกิด-
 เหนือตาย เหนืออะไรไปหมด มันก็ไม่มีอายุ

ถ้าเป็นอายุมันก็ยึดถืออายุ มันก็ทนไปเถอะ พวก
 ที่เขารักอายุนี่ทนไปเถอะ ทำบุญต่ออายุให้มาก ๆ เข้าไว้เถอะ
 มันจะได้ทนนาน ๆ ที่นี้เราอยากจะยุบ จะเลิกมันเสีย ให้
 จิตมันเกลี้ยง ให้จิตมันหลุดพ้นไปไม่ต้องทนอะไร เลย
 ชวนกันมาล้ออายุ ถ้ายมบาลทั้งหลายเป็นคนโง่ มันคง
 ไม่เห็นด้วย มันคงจะเล่นงานเรา แต่เราเชื่อว่ายมบาลไม่ใช่
 คนโง่ ยมบาลก็มีสติปัญญา มีหุทิพย์ ตาทิพย์ รู้อะไรดี ใคร ๆ
 จะหลอกยมบาลไม่ได้ ยมบาลคงไม่มีโอกาสจะเล่นงานเรา
 ผู้ล้ออายุ ให้อายุมันหมดความหมาย ไม่ต้องเป็นทุกข์ทรมาน
 อีกต่อไป

นี่เอาตาม้าแล้วม้าอีกว่าท่านทั้งหลายต้องกระทำ
 ชนิดที่ อย่าให้ยมบาลเขาเล่นงานได้ อย่าทำอะไรที่ไม่มี
 ผลคุ้มค่า ในการบริจาคเงินก็ดี บริจาคเวลาก็ดี บริจาค
 เรี่ยวแรงก็ดี บริจาคสิ่งของก็ดี บริจาคอะไรก็ตามให้มันได้
 ผลคุ้มค่า อย่าไปช่วยเพิ่มความโง่ให้คนอื่น เดี่ยวนี้เงินตั้ง

ล้าน ๆ นะสละไปเพื่อเพิ่มความงៃให้คนอื่น อย่างนิยมบาล
เอาตายเลย ระวังให้ต้อยาลงทุนที่ได้ผลไม่คุ้มค่า

นี่ล้ออายุชั่วโมงครึ่ง อาตมาคิดว่าล้ออายุในตอน
เช้าก็พอกันที ตอนบ่ายม็อก ตอนหัวค่ำม็อก เอาละ
ขอหยุดพักไว้

ของรู้จักอายุ รู้จักสิ่งทีเรียกว่า “อายุ” ว่ามันเกิด
มาจากความงៃของคนทีไม่รู้จักสิ่งทงหลายทงปวงตามทีเป็น
จริง คือไม่มีอะไรเป็นตัวทงของกู มันไปเอามาเป็นตัวทงของกู
จนได้มีปัญหาย่งยาก เกี่ยวกับอายุ เอามาล้อกันเสีย จะได้
อยู่เหนือการบีบคั้นของอายุ เป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า
ได้มากชน ๆ ๆ เพราะว่าพระพุทธองค์ทรงอยู่เหนืออายุ
อยู่เหนือการบีบคั้นของเวลา เป็นผู้อยู่ในสถานะเหนือโลก
เป็นโลกุตตระ เหนือโลกเหนือสิ่งทงปวง แล้วมันจะมีอายุ
ได้อย่างไร คนงៃมีวันบอายุอยู่ ด้วยการหมุนเวียนของ
ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ดวงดาว ฝนตกฟ้าร้องนี้ มันก็มี
อยู่แต่ในโลกนี้ ทีมันมีสิ่งเหล่านี้ ถ้าอยู่เหนือโลก เหนือ
สิ่งเหล่านี้ มันก็ไม่มีปัญหาอะไร ขอให้เข้าใจเรื่องนี้ แล้ว
เขยิบใกล้ ๆ ตามพระพุทธเจ้าไปจะดีกว่า

ขอยุติการบรรยายภาคเช้าไว้แต่เพียงเท่านี้

ข้อโงะท้วงแะกะถ่าวหา

พุทธทาสภิกขุ

บรรยายวันล้ออายุ ๒๗ พ.ค. ๒๕๒๔ ภาคบ้าย

ท่านสาธุชนผู้สนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายในภาคที่ ๒ ของการทำบุญล้ออายุใน
ตอนบ้ายนี้ ตั้งใจว่าจะเป็นเรื่องตอบคำถาม แต่อย่างไรก็ดี
อยากจะขอทบทวน เรื่องที่ได้ทำไปแล้วในตอนเช้าอีกบ้าง
เพราะความรู้สึกอันมันได้เกิดขึ้นเมื่อได้ยินได้ฟังการแถลง
แสดงความรู้สึกของหลายๆ ท่าน ที่ได้สลับกันมาพูดเกี่ยว
กับการล้ออายุของแต่ละคน ๆ

ข้อมันเพียงแต่ว่า อาตมารู้สึกยินดีมากที่ได้ฟังสิ่ง
ที่เป็นเครื่องแสดงว่า หลายคนไม่ได้สนใจ ไม่ได้ขี้เกียจ
ไม่ได้เฉื่อยช่าอะไร พยายามที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาของ
มนุษย์ โดยเฉพาะก็คือเรื่องความตกต่ำทางศีลธรรม อด
ที่จะแสดงความยินดีไม่ได้ จึงขอแสดงความยินดีในการ

กระทำนั้น ๆ และอาจจะเลยไปถึงกับว่าอดขอบคุณไม่ได้ เพราะว่ามีหลายท่าน ทำไปเพื่อสนองความประสงค์ หรือ เจตนาของอาตมา เป็นเรื่องที่ควรจะขอบคุณแม้เป็นเรื่อง ส่วนตัว ขอยึดมั่นในวิธีการล้ออายุเพื่อเป็นเครื่องชำระอายุ ให้มันสะอาด อายุที่ยึดถือนี้เป็นที่ตั้งของกิเลสเป็นของ สกปรกต้องชำระให้สะอาด และบางทีก็จะต้องทำอย่างรุนแรง เพราะว่ามันถลาลึกลงไปในเรื่องของกิเลส ก็เหมือนกับ การชักฟอก ก็จะต้องยูด้วยแปรงเหล็กกล้าที่มันคมกริบ ถ้าเป็นหนังคนมันก็ถลอกปอกเปิกเลือดไหลเลย นี่เรียกว่า ล้ออายุที่ถึงขนาดที่จะได้ผล เพราะว่าอายุนี้มันตกลึกลงไป ในส่วนของความผิดหรืออวิชา ที่มาแห่งความทุกข์

อย่างที่ได้อธิบายมาแล้วในตอนต้นว่า ในชีวิต ของเรานี้มันถูกซื้อเอาไปเสียแล้ว ตั้งแต่แรกคลอดออกมา ซื้อเอาไปหมดสิ้นเลย ไปเป็นทาสของกิเลส ขอให้ระลึก ย้อนหลังให้ดีๆ ว่า คำพูดว่า กิเลสนี้ธรรมชาติมันสอนให้ ความยึดถือว่าตัวกูของกูนี้ธรรมชาติมันสอนให้ คือเด็ก ทารกคลอดออกมาแล้วก็ได้รับกระทบทางอารมณ์ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันรู้สึกอรรอย นี่ขอให้สนใจเป็นพิเศษตรงนี้

พออ้อยมันก็รัก มันก็ชอบมันก็พอใจ มันก็มี *ตัณหา* ใน
 สิ่งที่ตัวชอบอย่างสุดชีวิตจิตใจ เมื่อตัณหาเป็นไปแรงกล้า
 มันเป็นเพียงความรู้สึกเท่านั้น (ซึ่งไม่ใช่ตัวตนอะไรที่ไหน
 ของตัณหา เป็นเพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตอย่างแรงกล้า)
 เมื่อความรู้สึกอย่างนี้เกิดแล้ว มันก็เกิดความรู้สึกตามหลัง
 มากอีกชนิดหนึ่งคือ *อุปาทาน* หมายถึงเป็นตัวกูของกู กูเป็น
 ผู้อ้อย กูเป็นผู้อยากได้ กูยึดถือเอาเป็นของกู นี่จิตของ
 ทารกนั้นมันถูกกิเลส คือตัณหา อุปาทาน ยึดเอาไปหมด
 แล้วโดยธรรมชาติ โดยอัตโนมัติของธรรมชาติ นี้เรียกว่า
 ชื้อตัวเอาไปก็ได้ยึดตัวเอาไปก็ได้ เด็กมันสมัครตามไปโดย
 สมัครใจก็ได้ ดูแล้วก็จะเหนียวแน่นเหลือเกิน คือตัณหา
 ความอยากมันเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เด็กเขาก็อยากใน
 อารมณ์ที่อ้อยนั้น เกิดอุปาทานเป็นตัวกูเป็นเจ้าของอารมณ์
 ที่อ้อยนั้น ก็หมายความว่าจิตใจของเขามอบให้อารมณ์ที่
 อ้อยนั้น ปรุงรูปขึ้นมาเป็นกิเลสคือตัณหาอุปาทานเสีย
 แล้ว ก็แปลว่า กิเลสมันได้ไปชื้อตัวยึดตัวเอาไปหมดสิ้นแล้ว
 ไม่ใช่แต่เพียงวางมัดจำ ฉะนั้นเรามันจึงเป็นตัวของกิเลสโดย

ฝีมือของธรรมชาติ จะเรียกว่าซื่อตัวก็ตามใจ หรือจะเรียกว่าดีดเอาตัวคร่าเอาตัวไปก็ตามใจ

ทันทีที่จะมองอีกทางหนึ่งก็ว่ามันด้วยความสมัครใจนะ ทารกนั้นไม่มีความรู้เรื่องความทุกข์ ไม่รู้เรื่องปัญญา วิมุติ เจโตวิมุติในคำนี้พระพุทธเจ้าท่านตรัสเอง ฉะนั้นเขาก็อยาก เขาก็พอใจ เขาก็ยึดถือไปสุดชีวิตจิตใจ เพราะเขาไม่มีความรู้เรื่องว่าอันนั้นมันเป็นทุกข์ เด็กๆยังไม่เคยมีความรู้เลยว่าอันนั้นมันเป็นตณหาเป็นทุกข์ อุปาทานเป็นทุกข์ เขาก็เลยมีตณหาอุปาทานเต็มที แล้วก็มากซนๆ เพราะไว้ในใจของทารกนี้ ไม่มีใครแทรกแซงเข้าไปได้ ไม่มีบิดามารดา ครูบาอาจารย์คนไหน สอนทารกเล็กๆนั้นให้รู้ว่าอันนั้นมันเป็นความทุกข์ ตณหาเป็นความทุกข์ อุปาทานเป็นความทุกข์ ไม่มีใครเข้าไปสอนได้ เด็กเขาก็รู้สึกเอง เพราะว่าตณหาอุปาทานนั้นมันมีอัสสาหะ มีความเอร็ดอร่อยจับจิตจับใจ ก็เป็นอันว่าเด็กทารกนี้ ก็มีจิตใจกลายเป็นของกิเลสตณหาอุปาทานไปเสียแล้ว ก็เรียกว่าด้วยความสมัครใจของเขา เพราะเขาไม่มีความรู้ว่าอันนี้เป็นอันตราย

เมื่อเห็นว่าอรรอย รุสีกว่าอรรอย เขาก็ยินดีที่จะเอาหรือว่า
มอบความคิดนี้กรูสึกให้

อุปมาในหนังสือ คำกลอนเล่มนี้คิดมาก ที่สวด
ไปแล้วเมื่อเช้านี้ว่า “เหมือนดังเด็กแล หนีพ่อหนีแม่ วิ่งตาม
โจรมา แต่อดแต่อยาก ลำบากเวทนา โอ้อนิจจา โจรนำเชย
โจรนี้โจรร้าย ทำใดทำได้ ไม่ปรานีเลย แต่ร่ำร้องให้ ไม่มีสุข
เลย ใจโจรนี้เอ๋ย ไม่คิดเอ็นดู อยู่ด้วยพ่อแม่ ทุกสิ่งใดแล ช่วย
ข้ช่วยขู มีความเมตตา ปรานีเอ็นดู นี้แลลบหลู่ ละเลย
ศีลธรรม” นี้เขาใช้สำนวนว่าสมัครใจ คือเด็กเล็กๆ คน
หนึ่งอยู่กับพ่อแม่ ที่นี้พวกโจรเกเรก็กหนึ่งมันผ่านมาเด็กก็
เห็นเข้า ก็เลยหนีพ่อแม่ตามโจรไป ด้วยความสมัครใจ
ที่นี้พวกโจรมันก็ไม่เอ็นดูปรานีอะไรแก่เด็กนั้น เพราะมัน
เป็นสัญชาติโจร มันทำเจ็บปวด ที่ว่า “โจรนี้โจรร้าย ทำใด
ทำได้ ไม่ปรานีเลย นี้ได้แต่นั่งร่ำร้องให้ ไม่มีความสุขเลย”
เมื่ออยู่กับพ่อแม่ได้รับความประคบประหงมจากพ่อแม่ เป็น
สุขสบาย หนีหลงตามโจรไป ไปอยู่กับโจร ไปถูกโจรกระทำ
นี่เป็นคำเปรียบว่า สมัครไปเป็นสมุนของกิเลสรับใช้กิเลส
เป็นลูกน้องของกิเลส ไม่รับใช้พระธรรม ไม่อยู่กับพระธรรม

ซึ่งเป็นเหมือนพ่อแม่ ก็หันตามโจรไปคือกิเลส ที่นึกเลสก็
ทำเอาตามชอบใจเพราะว่ามันเป็นทาสของกิเลส ด้วยความ
สมัครใจเสียแล้ว

นี่ขอให้อ่านบทพจนานุกรมให้ตีอกทีหนึ่งว่า เราแต่ละ
คนทุกคนนี่แหละ เคยเป็นทารกแรกคลอดออกมาได้รับการ
ประคบประหงม ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ด้วยรูป เสียง
กลิ่น รส โสภณวิภะ ธรรมารมณ์ ถ้าอะไรมันอร่อย มัน
ชอบ มันติดใจ แล้วก็มอบชีวิตจิตใจให้แก่สิ่งที่อร่อยนั้น
เรียกว่า เหมือนกับวิ่งตามโจรไป เพราะมันให้ความอร่อยก็
วิ่งตามโจรไป มันก็เกิด กิเลส ตัณหา อุปาทาน ก็ยิ่งอร่อย
ยิ่งสนุก มันตั้งแต่เล็กๆ มา เราเกิดมีหลักเกณฑ์ผิดๆ ขึ้น
มาในใจว่า ถ้าอร่อยมันก็ดีแล้ว แล้วยังบูชาแต่สิ่งที่เอร็ด
อร่อย สนุกสนาน มอบกายถวายชีวิตจิตใจ จนเป็นเด็กวัย
รุ่นแล้วก็ไม่รู้สี่กว่าความจริงเป็นอย่างไร จนเป็นคนหนุ่ม
คนสาว เรายังไม่รู้สี่กว่าความจริงนี้เป็นอย่างไร คือไม่รู้ว่าเป็น
เป็นทาสของกิเลสตัณหา มันเหมือนกับเด็กวิ่งตามโจรไป
เข้าฝ้ายโจรเลย บางทีก็เป็นพ่อบ้านแม่เรือนแล้วก็ยังไม่รู้สี่
อันนี้มันเป็นเรื่องผิด ตรงกันข้าม เราจึงได้เห็นคนที่โต

เป็นพ่อบ้านแม่เรือนแล้ว ก็ยังหลงใหลในเรื่องเอิร์ตอ้อย
 สวยงาม บุษบาบอยมุข เหมือนกับเด็กแรกเกิดบุษบาความ
 อ้อยที่ได้รับ นี้เรียกว่ามันเหนียวแน่น เราถูกกิเลสข้อ
 เอาตัวไป หรือจับกระชากลากถูเอาตัวไป หรือว่าเราสมัคร
 ไปกับเขาเหมือนกับเด็กโง่คนนั้น มันลึกซึ้งเท่าไร มัน
 เหนียวแน่นเท่าไร เพราะทั้งเนื้อทั้งตัวของเรามันก็เป็นของ
 กิเลสหมด

เมื่อเติบโตขึ้นมาด้วยลักษณะอย่างนี้ มีอายุที่เต็มไป
 ด้วยความโง่เขลาเรื่อยมาๆ เป็นอายุร้อนตลอดเวลา ถ้าผู้
 ใดไม่มองเห็นความจริงข้อนี้ของตน จะเอาปัญญาไหนมาล้อ
 อายุไม่มีทางเลย มันเป็นทาสของความเอิร์ตอ้อยหรือกิเลส
 เกินกว่า ๑๐๐% เสียอีก พันเปอร์เซ็นต์ - หมื่นเปอร์เซ็นต์
 มันจะเอาปัญญาที่ไหนมาล้ออายุเล่า ฉะนั้นจึงขอร้องให้
 ทบทวนให้คิดนึก ย้อนกลับหลังไปถึงว่าจุดตั้งต้นของการ
 เป็นทาสของกิเลส หรือถูกกิเลสข้อเอาตัวไปแล้วหรือด้วย
 ความสมัครใจก็ตาม มันตั้งแต่เมื่อไร ใครคิดนึกได้ ใคร
 ระลึกถอยหลังได้ว่าตัวเล็ก ๆ ได้ตกเป็นทาส ของอารมณ
 เหล่านี้แล้วตั้งแต่เมื่อไร

แต่ถ้ามันลำบากนัก ยุ่งยากนักก็เว้นไว้ ไม่ต้องว่า
ตั้งแต่วันไหน เอาแต่ว่ามันตกเป็นทาสของอายตนะ ตา หู
จมูก ลิ้น กาย ใจ มาแล้วแต่เล็ก ๆ “อายู” มันก็เป็นทาส
ของกิเลสเป็นทุกขเรื่อยมา เดียวนี้รู้สึกตัวหรือยังว่าจะถอน
ตนจากความ^๗เป็นทาส จะถอนตนออกมาจากความถูกผูกพัน
นั้นมาเป็นอิสระกันเสียที

ที่^๘มันก็มีมาติดขัดตรงที่ว่า มันชอบความอร่อยเสีย
แล้ว มันมาบูชาความเอร็ดอร่อยเสียแล้ว จะเอาความจริง
ใจที่^๙ไหนมาทำการต่อสู้กิเลส เหมือนกับเราหลงรักอะไร
สุดชีวิตจิตใจ แล้วจะเอากำลังที่^{๑๐}ไหนมาคิดต่อสู้ทำลายล้าง
สิ่งที่เราหลงรัก

ที่^{๑๑}นี้สมมุติว่า เราได้ระแคะระคายบ้างอายุมากแล้ว
แล้วมันก็ยังไม่จริง ไม่มีความจริงพอที่จะยึดเอาฝ่ายพระ-
ธรรม ยังอาลัยอารมณ์ในฝ่ายกิเลสอยู่นั่นเอง เพราะวา
ความยึดถือมันมันเหนียวแน่นเกินไป แม้จะรู้ว่าอัน^{๑๒}นี้เป็น
ข้าศึกเป็นกิเลสแล้ว แต่ความที่^{๑๓}เคยหลงรักเหนียวแน่นมา
นานเกินไปมันตัดไม่ขาด ฉะนั้นจึงไม่มีความ^{๑๔}ซื่อตรงแม้แก่
ตัวเอง เพราะว่ามันติดในรสอร่อยของความยึดมั่นถือมั่น

มันไม่มีกำลังใจพอที่จะถอนตัวออกมา ไม่มีใครที่เชื่อตรงต่อตัวเองหรือต่อธรรมะ เพราะมันยกถวายให้แก่กิเลสไปหมดแล้ว นี่จะล้ออายุเพื่อความยุติธรรมได้อย่างไรกัน ?

มีบาลีพระพุทฺธภาษิตที่ควรจะเอามายึดถือเป็นหลักสำคัญอยู่บทหนึ่งคือ **ความมีสัญชาติแห่งคนตรง** มีคนไปทูลถามพระพุทฺธเจ้าว่า พระพุทฺธองค์จะสามารถฝึกคนเหล่านี้ให้หลุดพ้นเป็นพระอรหันต์ ได้ทุกคนไหม ? พระพุทฺธองค์ตรัสว่า ถ้าเรามีสัญชาติแห่งคนตรง ปฏิบัติตามคำที่เราสั่งสอนอยู่ ไม่นานเลยเขาก็จะหลุดพ้นได้ มันสำคัญอยู่ที่ว่ามี **สัญชาติแห่งคนตรง** เดียวนี้เรามีแล้วหรือยัง ถ้าเรายังชอบเอื้อมมือรื้อสนุกสนาน ตามความประสงค์ของกิเลสอยู่แล้ว ไม่มีหวังที่จะมี **สัญชาติแห่งคนตรง** เรียกว่ามีสัญชาติแห่งคนคด เล่นตลกต่อธรรมะอยู่เรื่อยไป เราจึงได้เห็นคนที่เขาเรียกกันว่า มือถืออะไรก็ไม่รู้ ปากถือศีล นี่มันไม่ตรงกันอย่างนี้ รัชสีลอยู่ที่วัดกลับไปถึงบ้านมันก็ไปทำสิ่งที่ไม่ควรจะทำ เพราะไม่มี **สัญชาติแห่งคนตรง** จึงขอพูดข้อนี้ต่อจากที่พูดแล้วเมื่อตอนเช้าว่า คุณสมบัติสำคัญอีกอันหนึ่งก็คือความตรง

ความซื่อตรงต่อธรรมะ จะเรียกว่าซื่อตรงต่อตัวเองก็ได้แต่มันกำกวม เพราะว่าตัวเองมันเป็นของกิเลสไปแล้ว ขึ้นไปซื่อตรงต่อตัวเองมันก็ไม่มีทาง ถ้าเอาตัวตนออกมาได้ เป็นอิสระไม่เป็นทาสของกิเลส แล้วมาซื่อตรงต่อตัวเองอย่างนั้นมันยังมีทาง เพราะฉะนั้นการที่จะลืออายุนี้ใครจะเป็นผู้ลือ? ก็คือ *ผู้มีสัญชาติแห่งคนตรง* ถอนตัวออกมาจากกิเลสได้แล้วมาเป็นตัวเองแล้ว นี่คนนั้นจะลืออายุจะลือกิเลสจะลือความทุกข์อะไร ๆ ที่มันควรจะลือ จะนั้นขอฝากแถมลงไปในเรื่องประกอบของการที่จะต้องลืออายุ ที่บรรยายแล้วเมื่อตอนเช้าด้วย

ที่นี้ก็จะดำเนินรายการไปในลักษณะที่เป็นการถามตอบปัญหา นี่มันเป็นการลือส่วนตัวอาตมา มีคนเข้าใจผิดก็มี แกล้งเข้าใจผิดก็มีก็กล่าวหาอาตมาอย่างผิด ๆ ด้วยเจตนาร้ายก็มี ด้วยเจตนาไม่รู้ก็มี ก็เรียกว่าเราโชคดีที่ลูกเขากล่าวหาคำว่า

ทำไม่โชคดี? มันก็จะได้ลือตัวเอง จะได้เปรียบเทียบกันคว้าศึกษาว่าอะไรถูกอะไรผิด เป็นโอกาสที่จะได้ทำข้อดีกลับ ชื่อนเรนให้มันเปิดเผย ฉะนั้นจึงเปิดโอกาส

ให้รวบรวมเอาคำที่เขากล่าวหาที่ดี ที่เขาแกล้งด่าที่ดี เอามาเป็นตัวปัญหาสำหรับให้ถาม ก็จะถือโอกาสตอบ และยินดีตอบทุกข้อ ให้มันหมดแ่งมุ่มที่จะเข้าใจผิด และจะตอบให้ละเอียดละออที่สุด ที่มันจะได้หมดปัญหาจริงๆ เอาที่มันปัญหาว่าอย่างไรก็ถามได้เลย....

ถาม. ที่ท่านอาจารย์กล่าวว่า การทำให้คนหรือสัตว์ตายโดยไม่มีเจตนาแห่งการฆ่า ก็ไม่เป็นบาปด้วยสิกขาบทปาณาติบาตนั้น มีตัวอย่างเช่นอะไรบ้าง และมีหลักมาจากไหนครับ? พวกที่ถือศาสนาอื่น ที่สอนว่าฆ่าสัตว์ไม่บาป หรือกลับจะเป็นบุญไปเสียอีก ในเมื่อพระพุทธศาสนาเราสอนว่า ฆ่าสัตว์เป็นบาป ดังนั้นผู้ฆ่าในศาสนาโน้นจะเป็นบาปตามหลักศาสนาโน้นหรือไม่ครับ?

ตอบ. ผู้ฟังต้องจับใจความ ของ ปัญหาใน ข้อ นี้ ให้ได้เสียก่อน คือว่าอาตมาพูดไปหลายครั้งหลายหนแล้วว่า การทำให้สัตว์ตายก็ จะ ขาด ศีล ปา ณาติบาตข้อที่หนึ่ง นั้น มันต้องมีเจตนาที่จะฆ่าเขาให้ตายคือเจตนาฆ่า นะ ไม่ใช่เจตนาอย่างอื่น นี่เป็นบัญญัติขั้นว่ามี

เจตนาอย่างนั้นแล้วพยายามอย่างนั้น แล้วทำจนตาย
 นั้นก็ขาดศีลข้อนี้ แต่ถ้าไม่ได้มีเจตนาฆ่าเลย ไปทำ
 ใครตาย มันก็ไม่มีส่วนที่จะขาดศีลข้อนี้โดยตรง หรือ
 แม้แต่ว่าเป็นบางส่วนที่ร่วมมือ ใจความสำคัญมัน
 อยู่ที่ว่าเจตนา นั้นมันอยู่ลึกในใจ ใครจะไปรู้ของใคร
 ฉะนั้นจึงได้แต่วางไว้เป็นหลักว่า แล้วแต่เจตนา

ที่จะยกตัวอย่างที่รุนแรงที่สุด ก็เช่นว่าเพมชฆาต
 เขาต้องประหารชีวิตคนตามคำสั่งของศาล เพมชฆาตคนนั้น
 จะขาดศีลข้อปาณาติบาตข้อหนึ่งหรือหาไม่? ถ้าเราตอบตาม
 หลักนี้ก็ว่าแล้วแต่เจตนา ของเพมชฆาตคนนั้น ถ้าเป็น
 เพมชฆาตที่ไม่ได้รับการอบรมศึกษาอะไร มันทำไปด้วย
 ความโกรธแค้น เจตนาจะฆ่าให้ตายด้วยความโกรธแค้นหรือ
 อะไรก็ตาม มันก็ต้องขาดศีลข้อปาณาติบาต แต่ถ้ามันเป็น
 เพมชฆาตที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาดี ไม่มีเจตนาจะฆ่า
 มีเจตนาแต่จะปฏิบัติเพื่อความยุติธรรมในโลก มันมีความ
 บริสุทธิ์ใจอย่างนี้จริงๆ ไม่มีเจตนาฆ่า เพมชฆาตคนนั้นไม่
 ขาดศีลปาณาติบาต มันต้องมีเจตนาจะฆ่า เช่นเราจะไปซื้อ
 ปลากะพงมากิน อย่างนี้แล้วจะมาปรับให้เราเป็นบาป

เพราะว่าเขาต้องฆ่า หรือมีส่วนให้เขาฆ่ามากขึ้น อย่างนี้
 ไม่มีเหตุผล การไปซื้อปลากะป๋องมากินไม่ใช่มีเจตนาจะฆ่า
 ถ้าเพียงเท่านั้นปรับให้เป็นบาปละก็ไม่ต้องกินอะไรกันละ กิน
 ข้าวก็ต้องบาป เพราะว่าการกินข้าวนั้นทำให้ต้องมีการไถนา
 เมื่อมีการไถนา ในระหว่างรอยไถนั้นมันแดงฉานไปด้วย
 เลือดของสัตว์มากมาย คือมันต้องตาย จะตายมากกว่าที่
 ไปฆ่าเปิด ฆ่าไก่ที่ละตัวเสียด้วยซ้ำไป ตัวเล็กตัวน้อย
 ไล่เดือน ตัวอะไรนิดๆ หน่อยๆ มันตายมากมายในรอยไถ
 แล้วคนที่กินข้าว กินข้าวสารที่เขาทำขาย จะต้องพลอย
 เป็นบาป เพราะสัตว์ตายในรอยไถหรือไม่? คนกินข้าว
 มันไม่ได้มีเจตนาจะฆ่าสัตว์ เช่นเดียวกับคนที่ซื้อปลา
 กระป๋องมากินก็ไม่ได้เจตนาจะฆ่าสัตว์ มันก็ไม่ผิดศีลข้อ
 ปาณาติบาต ถ้ามีความบริสุทธิ์ใจจริงๆ มันก็ไม่ต่าง
 ไม่พริ้วอะไรเลย เว้นแต่เขาจะอุตริ จะเกิดสงสัยขึ้นมา
 มีจิตหม่นหมองก็คงจะต่างพริ้วไปบ้าง

อนึ่ง ถ้าว่ามีเจตนาอย่างอื่น ไม่ใช่เจตนาฆ่าก็ไม่
 บาป ด้วยศีลปาณาติบาต หรือไม่ขาดศีล เรายังต้องทำอะไร
 หลายอย่างที่ทำให้สัตว์ตายโดยไม่ต้องเจตนา เช่นเป็นพวก

ตัวพยาร์ กินยาถ่าย ถ้ากินเพียงเพื่อรักษาชีวิต ป้องกันตัวเองมันก็ไม่มีเจตนาฆ่า ก็ไม่ต้องบาป แต่ว่าบางคนมันโกรธ โกรธตัวพยาร์ กินยาเจตนาฆ่าตัวพยาร์จริงๆ มันก็ต้องขาดศีล เพราะมันเจตนาฆ่าตัวพยาร์เหล่านั้นด้วยความโกรธ ฉะนั้น ใครจะกินยาฆ่าตัวพยาร์ในท้อง ใ้เสียเดือนก็ดี ตัวตืดก็ดี ต้องทำให้ดี ๆ นะ ไม่เช่นนั้นจะขาดศีล ถ้ามีเจตนาโกรธแค้นว่า กูจะฆ่ามัน มันก็ต้องขาดศีล แต่ถ้าเจตนาตงไว้บริสุทธ์ เพียงเพื่อต่อสู้ป้องกันชีวิตตนเองอย่างนี้ พระเจ้า พระสงฆ์ก็กิน แม้แต่พระอรหันต์ก็กิน ยาถ่าย ซึ่งทำให้พยาร์ในท้องต้องตายไปไม่มากก็น้อย

ที่จะเป็นปัญหาหนักก็เช่นว่า แมวเห็นหนูก็ตะครุบกิน นี่พวกที่ถือเถรตรงกว่าแมวบาป แม้แต่สัตว์ไตร่จฉานก็บาป อย่างนี้เรามีความเห็นด้วยไม่ได้ แมวไม่ได้มีเจตนาฆ่าหนูมันจะกินเท่านั้น แต่พวกอาจารย์บางพวก บางกลุ่มเขาจัดให้แมวเป็นบาป เป็นเวรต้องตกนรก ผูกพันกันกับหนูกลับไปกลับมา เรียกว่ามันขาดศีล แต่อวดมาเห็นว่าแมวไม่มีเจตนาจะฆ่า มันมีความรู้สึกแต่จะกินเท่านั้นแหละ เห็นหนูก็คือเห็นอาหาร เป็นอาหารก็กินเท่านั้นแหละ แต่

ความหมายของคำว่า “ฆ่า” ฆ่าให้ตายด้วยความโกรธนั้นมันไม่มี นี่ไปคิดดูเถอะว่า การทำให้ตายโดยไม่เจตนา นั่นนะไม่เป็นบาป ไม่ขาดศีลปาณาติบาต นี่เราทำอะไรได้ ที่ทำให้สัตว์ตายโดยไม่เจตนา นั่นมันทำได้

ทีนี้ตอนหลังปัญหาที่ว่า พวกทฤษฎีศาสนาอื่น บางศาสนาเขาบัญญัติว่าไม่บาป ฆ่าสัตว์ไม่บาป ไม่ได้บัญญัติว่าบาป เช่น คริสเตียนนี่ ไม่ได้บัญญัติว่า ฆ่าสัตว์บาป บัญญัติแต่ฆ่าคน แม้แต่พระในศาสนาโรมันคาทอลิกนี่ก็ยังเป็น เป็นบาทหลวงนี่แหละ ก็ยังยิงนกอยู่ เพราะว่าศาสนาของเขาไม่ได้บัญญัติว่าบาป และบางศาสนาอย่าออกชื่อ เขาว่าจะได้บุญเสียอีก การฆ่าให้สัตว์ตัวนั้นตาย เอาเนื้อมาแจกจ่ายเลี้ยงคนก็ได้บุญ แล้วเขามีพิธี มีความหมายที่ว่า จะส่งชีวิตสัตว์ที่ถูกฆ่านี้ ไปสู่สวรรค์โดยเร็ว ดีกว่าที่จะให้มันมารอเวลาอยู่ เสียเวลาเปล่าๆ ช่วยให้มันไปสู่สวรรค์เร็วๆ ฉะนั้น การฆ่าสัตว์นั้นก็ได้อะไร ไม่ใช่บาป นั่นเป็นเรื่องของศาสนาอื่น ส่วนพุทธศาสนาไม่ได้สอนอย่างนั้น ถ้ามีเจตนาฆ่าแล้วก็บาป

ที่นับปัญหาขึ้นมาว่า ผู้ที่ทำตามหลักของศาสนา
 อื่นที่ว่าไม่บาป และได้บุญนั้นนะ เขาจะมากลายเป็นคนบาป
 ตามหลักในพุทธศาสนาหรือไม่? ข้อนี้ขอตอบเสียงต่อถาวร
 ถูกดำ ซึ่งมีปากใสวไปพร้อมที่จะดำ ว่ามันบาปหรือไม่บาป
 ตามศาสนาของเขา เพราะว่าบาปหรือบุญเป็นเรื่อง
 ศีลธรรม เป็นเรื่องของกบฏญัตติ ไม่ใช่ปรมาัตถธรรม
 ของธรรมชาติ นี่ช่วยฟังให้ดี ช่วยเป็นพยานด้วยนะ
 อาตมาต้องถูกดำ ถูกดำเรื่องที่พูดอย่างนี้ ช่วยเป็น
 พยานด้วย ว่าถ้าบาปก็บาปตามที่เขาถือศาสนานั้น หรือ
 ไม่บาปก็ไม่บาปตามที่เขาถือศาสนานั้น นี่เป็นเรื่องศีลธรรม
 ที่บัญญัติ ไม่ใช่ปรมาัตถธรรมของธรรมชาติที่เป็นแต่เพียง
 ทรงแสดง ฉะนั้น เราถือศาสนาไหน พระศาสดาแห่ง
 ศาสนานั้นได้บัญญัติว่าอย่างไร เราก็เชื่อตามนั้น เพราะเรา
 รับผิดชอบ เมื่อเชื่อตามนั้นจิตก็เป็นไปตามนั้น เรารู้สึกว่าบาปก็
 บาป เรารู้สึกว่าไม่บาปก็ไม่บาป แล้วแต่บทบัญญัติ ผู้ถือ
 ศาสนาอื่น จะไปพลอยมีบุญมีบาป ด้วยศาสนาอื่นอีกศาสนา
 หนึ่งนั้น เป็นไปไม่ได้ เพราะว่าบัญญัติไว้ต่างกัน แล้ว
 จิตใจของเราก็เชื่อมั่นในศาสนานั้น เป็นความรู้สึกของ

จิตใจตามบทบัญญัติที่มนุษย์แต่งตั้งขึ้น ไม่ใช่สังขารธรรม หรือปรมาัตถธรรมของธรรมชาติ เช่นหลักธรรมอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ศิลาปาณาติบาตเป็นต้น ฉะนั้น จึงขอตอบว่า ที่เขาทำบาปในศาสนาอื่น จะมาบาปในศาสนาอื่นก็ไม่ได้ เว้นไว้แต่มันตรงกัน เมื่อบัญญัติไว้ต่างกัน ขัดแย้งกัน มันก็เป็นบุญเป็นบาปไปตามศาสนาที่เขาถือ นี่จะตอบอย่างนี้ และมีหลักอย่างนี้ เพราะว่าเป็นศีลธรรม ที่เป็นการบัญญัติแต่งตั้ง ไม่ใช่สังขารธรรมของธรรมชาติ มีปัญหาอะไรต่อไปอีก

ถาม มีผู้กล่าวว่า ท่านอาจารย์เออลัทธิเซ็นมาเผยแพร่ในประเทศไทย แล้วก็สอนอะไร ๆ เป็นเซ็น หรือ มหายานไปหมด เป็นการเสียหายอย่างยิ่งแก่พุทธศาสนา นี่ท่านอาจารย์จะว่าอย่างไรครับ ?

ตอบ แปลว่าคนถามนั้นไม่รู้อะไรเป็นอะไร เขาไม่รู้ว่าเป็นเซ็น ก็คือพุทธศาสนานั้นเอง คือหลักพุทธศาสนาที่เขาไปปรับปรุงวิพุด วิธีสอนให้มันโลดโผนรุนแรง ให้มันเหมาะแก่คนเจียบแหลม มีสติปัญญาของประ-

เทศจีนในสมัยนั้น ประเทศจีนในสมัยที่พุทธศาสนา
 นี้เข้าไปถึง ประชาชนส่วนใหญ่มันฉลาดอยู่ก่อนแล้ว
 ด้วยลัทธิขงจื้อ ลัทธิเหลาจื้อ คือลัทธิเต๋า เขาฉลาด
 มาก จะไปสอนพุทธศาสนาว่ามันงามๆธรรมดาดังนี้
 เขาไม่เอาหรอก มันต้องมีวิธีพูดวิธีสอนให้คนคอย
 ให้โลดโผน มันจึงเกิดวิธีพูดวิธีสอนอย่างเข้ขึ้นขึ้นมา
 แล้วก็ไปเป็นพุทธศาสนาอยู่ตามเดิม ไม่ใช่เป็นศาสนา
 อื่นไป ลัทธิเข้ขึ้นทุกนิกายเอามาดูแล้ว ก็สอนตรงกัน
 ในข้อที่ว่า อย่ามีอุปาทานในขันธทั้งห้าทั้งนั้นแหละ
 จะยก เรื่อง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มา
 แล้วก็สอนอย่าให้มีอุปาทานในขันธแต่ละขันธอย่างนี้
 ทั้งนั้น แต่วิธีพูดวิธีสอนนั้นมีอย่างอื่น ให้มันโลด-
 โผนให้มันจับจิตจับใจก็เป็นพุทธศาสนาที่มีวิธีพูด
 อย่างใหม่ให้มันโลดโผน เข้ขึ้นนั้นก็ไม่ใช่ลัทธิอื่น
 ซึ่งไม่ใช่พุทธศาสนา

ที่นี้คนถามนี้ไม่รู้อะไรเสียแล้ว แสดงว่า สอน
 อย่างนั้นเป็นเข้หรือเป็นมหายานไปหมด มหายานนั้น
 ไม่ใช่เข้ เข้ขึ้นนั้นไม่ใช่มหายาน เข้ขึ้นเกิดขึ้นเพื่อ

ล้อเลียนมหายานมากกว่า มหายานนั้นมันง่ายเกินไป
 เพียงแต่ทำพิธีต้องอย่างนั้นอย่างนี้ สวดมนต์ออกชื่อ
 อมิตาภะก็หมั่นครั่งก็ไม่รู้ ก็แปลว่าไปอยู่สวรรค์ชั้นสุขาวัตติ
 นี้เขาเรียกว่ามหายาน คือทำให้ง่ายให้ไปได้ทุกคน เพราะ
 คนทุกคนแม้จะไม่มีสติปัญญาอะไร เพียงแต่ปฏิบัติพิธีต้อง
 นี้นครบถ้วนแล้วก็ไปสุขาวัตติได้ ไปได้มากจึงได้เรียกว่า
 “มหายาน”

ส่วน “เซ็น” นั้น เพื่อจะล้อมมหายาน เขาต้องรู้
 ธรรมชาติซึ่งอย่างเดียวกับที่เรารู้ คือไม่มีอุปาทานในขันธ
 ทัฬหะ ฉะนั้น เซ็นนั้นไม่ใช่มหายาน มหายานก็มีใช้เซ็น
 แม้มันเกิดในเมืองจีนด้วยกัน นี่มันเรียนมาลวกๆ มันฟังมา
 ลวกๆ ว่าเซ็นนี้เป็นมหายาน ถ้าใครเคยเข้าใจอย่างนี้ ให้
 เข้าใจเสียใหม่ให้ถูกต้องว่า เซ็นนั้นมันล้อมมหายาน ไม่ใช่
 มหายาน แต่ก็เป็นพุทธศาสนาด้วยกัน พุทธศาสนาอย่าง
 เซ็นนั้น มันโลดโผนมีรสมีชาติ เหมาะสำหรับนักปราชญ์
 ส่วนมหายานนั้นขยายให้มันง่ายลงไป ให้มันมีรสมีชาติ
 สำหรับตาแก่ ยายแก่ ชาวนา คนที่ไม่มีปัญญาทั้งนั้นแหละ

ก็ใช้ลัทธิมหายานได้ เพราะเขาลดต่ำลงไปจนถึงว่าทำกัน
 อย่างเป็นพิธีรีตองก็ได้ ถ้าเขาเชื่อจริง ก็ได้จริง
 เหมือนกัน คือไม่ต้องมีทุกข์จริงเหมือนกัน เพราะคนมัน
 เชื่อเสียแล้ว ถ้าจิตใจมันเชื่อเสียแล้ว มันเป็นทุกข์ไม่ได้
 หลอก เพราะมันเชื่อว่าไม่ทุกข์เสียแล้ว เช่นเขาเชื่อว่า
 ความตายนั้นเป็นการเรียกร่องของพระเป็นเจ้า เขาก็ไม่กลัว
 ก็ไม่เป็นทุกข์ และจะสมัคใจเสียด้วยซ้ำไป เพราะเป็น
 การเรียกร่องของพระเป็นเจ้า นี้ด้วยอำนาจของความเชื่อ
 ทำให้การตายไม่เป็นที่หวาดเสียวแก่คนเชื่อ แต่เราไม่ถือ
 ลัทธินั้น เรามีปัญญาที่จะถือว่า ความตายนี้เป็นเรื่อง
 ของธรรมชาติ ไม่แปลกประหลาดอะไร นี่มันมีความหมาย
 คนละอย่าง เราอย่าไปดูถูกเขาเลย แม้จะเป็นอย่างเซ็นหรือ
 จะเป็นอย่างมหายาน เขาก็เป็นพุทธศาสนาที่มุ่งหมายจะดับ
 ทุกข์ทั้งนั้น มันต้องเลือกให้เหมาะสม อย่างคนไม่มีปัญญา
 จะมาศึกษาเซ็น นี่ก็ทำไม่ได้ ไม่มีเค้าเงื่อน ไม่มีเชื้อแห่ง
 ปัญญาจะมาศึกษาอย่างเซ็นไม่ได้ เหาอย่างมหายานดีกว่า
 เพียงแต่สวดมนต์ครบเท่านั้น ครบเท่านั้น ครบเท่านั้น ก็จะไม่
 มีความทุกข์อีกต่อไป ถ้าความเจ็บไข้มาถึง จะตายอยู่ก็ยิ่งดีใจ

ว่าจะได้ไปเร็วไม่ต้องรออีกนาน ฉะนั้น พวกอาชีพนี้ เขาก็ไม่ต้องกลัวความตาย เพราะว่าเขาได้สวดมนต์ไว้พอแล้ว เช่นสมมติว่าแปดหมื่นครั้ง พอเขาเจ็บจะตาย รถมารออยู่บนหลังคาแล้ว ฉะนั้น คนอย่างนี้ไม่เป็นทุกข์ เพราะพอดับจิตเขาไปขึ้นรถไปสุขาวดี มันเป็นอุบายเป็นวิธีที่เขาวางไว้ให้ครบถ้วน ให้คนทุกประเภททำได้ คนโง่ที่สุดก็ทำได้ คนโง่ธรรมดาทำก็ได้ คนกลางๆก็ทำได้ คนฉลาดก็ทำได้ คนฉลาดที่สุดก็ทำได้ คนละแบบคนละวิธี มุ่งผลอย่างเดียวกัน คือไม่ต้องเป็นทุกข์ ฉะนั้นอย่าไปดูหมิ่นกันอย่างนี้

แล้วที่ว่าผมทำความเสียหายให้แก่พระพุทธศาสนา โดยเอาลัทธิเซ็นมาเผยแพร่ในประเทศไทยนั้นผมก็ไม่ได้ทำความเสียหาย กลับเป็นผลดีเสียอีก คือให้คนไทยได้หายโง่ว่าพวกเซ็นนั้นเขาปฏิบัติกันอย่างไร คนไทยจะได้หายโง่ไปเป็นกอง ถ้าคนไทยบางคนยังมีปัญญาเฉียบแหลม จะใช้วิธีอย่างเซ็นบ้าง มันก็อาจจะใช้ได้ ซึ่งก็เป็นพุทธศาสนารูปหนึ่ง ไม่เป็นการเสียหายแก่พุทธศาสนาตรงไหน เพราะมันเป็นพุทธศาสนาเดียวกัน ซึ่งมันมีวิธีต่าง ๆ กัน อย่างจะไปกรุงเทพฯ นี้ คนหนึ่งจะไปเรือบินก็ได้ ได้ยินว่าเสีย

๑,๐๐๐ บาทเท่านั้น ที่สถานีอากาศยานบินไปกรุงเทพฯ
 คนหนึ่งเสียพันบาท, แต่คนหนึ่งมันจะคลานไปก็ได้ จะว่า
 อะไรมันเล่า แล้วใครผิดใครถูกเล่า มันก็ถูกเฉพาะของตน ๆ
 อย่าไปดูถูก ไปดูถูกเข้ามันจะโง่ คนหนึ่งมันจะขี่เกวียนไป
 ก็ได้ คนหนึ่งมันจะขี่รถยนต์ไปก็ได้ แต่คนหนึ่งมันจะ
 คืบคลานไปอย่างกับปลิงหรือหอยทากก็ได้ อย่าไปว่าเขา
 มันก็เป็นวิธีที่ไปให้ถึงได้

พุทธศาสนาต้องการจะให้มึจิตใจที่ไม่เป็นทุกข์
 มีวิธีใดที่จะไม่ให้เป็นทุกข์ได้ละก็ ใช้ได้ทั้งนั้น

ฉะนั้น อย่าไปหาว่าเขาผิด - เขาถูก มันจะโง่เอง
 คนที่ว่ามันจะโง่เอง ถ้าเขาเชื่อหรือเขาพอใจแล้ว เขา
 จะไม่เป็นทุกข์เหมือนกัน เขาเป็น *พวกสัตว์ธาคะ* - อาศัย
 กำลังของศรัทธาเป็นเบื้องหน้าเพื่อดับทุกข์ พวกเรามันเป็น
ปัญญาธาคะ - อาศัยกำลังของปัญญาเป็นเครื่องดับทุกข์ แต่
 ไม่ควรที่จะทะเลาะกัน เพราะว่าเราไม่เป็นทุกข์ด้วยกัน
 ฉะนั้น เราจึงไม่ควรดูหมิ่นศาสนาอื่นที่เขาเอาศรัทธาเป็น

เบื้องหน้า เช่นศาสนาคริสต์นิกายกัदी ศาสนาอิสลามกัदी ศาสนาพราหมณ์บางนิกายกัदी ที่เขามีศรัทธาเป็นเบื้องหน้า เขาก็ไม่เป็นทุกข์ก็พอแล้ว เพราะมันอยู่ที่ไม่เป็นทุกข์ก็พอแล้ว ฉะนั้น ผมไม่ได้ทำความเสียหายให้แก่พระพุทธศาสนา แม้แต่นิดเดียว แต่ว่าไปเอาเรื่องของพุทธบริษัทพวกอื่นมาให้พุทธบริษัทพวกนี้รู้ไว้บ้าง ว่าพวกอื่นเขามีวิธีอย่างไร และคงจะหายโง่ไปบ้าง ผมก็จะทวงบุญคุณว่าผมได้ทำผลดีให้แก่พุทธบริษัท ไม่ได้ทำความเสียหายให้แก่พุทธศาสนาเลย. มีอะไรอีก...

ถาม มีผู้กล่าวว่า ท่านอาจารย์สอนว่า *ไม่มีใครเกิด ไม่มีใครตาย?* นั่นเป็นมัจฉาทิฎฐิ ดั่งนี้ ท่านอาจารย์จะว่าอย่างไรครับ?

ตอบ เอ๊ย! เล่นไม่ซื่อ เล่นสกปรกแล้ว เราไม่ได้ว่าโวย! พระพุทธเจ้าว่านะ พระพุทธเจ้าท่านว่านะ อย่าไปพูดว่า ตายแล้วเกิดหรือตายแล้วไม่เกิด มันไม่มีใครเกิด มันมีแต่สังขารการปรุงแต่งตามกฎของธรรมชาติ ที่เขาไปสมมติให้ไป เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตาย เป็นเกิด มันเป็นกิริยาปรุงแต่ง เปลี่ยนแปลง ของ

สังขาร ธาตุ ันธ์ อะโรหิ ไปตามกฎของ
 ธรรมชาติ เป็นอย่างนั้นๆ แล้วชาวบ้านนั้น ก่อน
 พระพุทธเจ้าเสียอีก เขาไปสมมุติว่ากริยาอย่างนี้
 เรียกว่าเกิด กริยาอย่างนี้เรียกว่าตาย ที่นี้เขามีความ
 ยึดถือว่าเป็นตัวเป็นตน มีตัวมีตนมาก่อนแล้ว ก็
 เรียกว่าตนมันเกิด ตนมันตาย เป็นความเกิด ความ
 ตายของตน ที่นี้พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไรขึ้นนี้ แล้วก็
 สอนว่านั่นมันเป็นธรรมชาติ เป็นธรรมชาติล้วนๆ
 สุขทุกข์ รมมา ปวดตุนุตติ ธรรมชาติล้วนๆ เท่านั้นมัน
 เป็นไป อ้ายธรรมชาติล้วนๆ นี้ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน
 ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล มันเป็นไป คือมันเปลี่ยนแปลง
 ไปตามอำนาจของกฎอิทัปปัจจยตาเป็นต้น ไม่มี
 สัตว์ไม่มีบุคคล แล้วมันก็ไม่มีใครตาย ไม่มีใครเกิด

รู้พุทธศาสนาอย่างเด็กๆ ก็จะมีคนตายมีคน
 เกิด ถ้ารู้พุทธศาสนาอย่างเป็นผู้ใหญ่พอสมควรแล้ว ก็จะ
 เห็นตรงตามคำสอนของพระพุทธเจ้าว่ามันไม่มีสัตว์ บุคคล
 ตัวตน เรา เขา มันก็ไม่มีใครตาย ไม่มีใครเกิด มีแต่กริยา
 แห่งการเปลี่ยนแปลงของสังขาร ที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุ

ตามปัจจัย ที่นั่งอยู่ที่นั่นทั้งหมดก็ไม่ใช่คนนะ เป็นสังขาร
 ที่กำลังดำรงอยู่ตามเหตุตามปัจจัย ที่นั่งอยู่ที่นั่นก็ไม่ใช่คน
 มันอยู่อย่างอาการที่ว่ามันปรุงแต่งกันอยู่ในลักษณะอย่างนี้
 จึงนั่งอยู่อย่างนี้ ถ้ามันจะปรุงแต่งในลักษณะที่ตาย มันก็
 เป็นการปรุงแต่งอยู่นั้นแหละ ไม่ใช่มีคนอยู่ที่นั่น หรือมีคน
 ตาย หรือมีคนเกิด นี่คือหลักของพระพุทธศาสนา ไม่ใช่
 มิจฉาทิฎฐิ

การที่บอกว่ามีแต่สังขาร ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน
 เรา เขา จึงถือว่าไม่มีใครเกิด ไม่มีใครตาย นั่นนะไม่ใช่
 มิจฉาทิฎฐิ นั่นแหละคือสัมมาทิฎฐิ. เอามีอะไรอีก...

ถาม เขากล่าวหาท่านอาจารย์ว่า ได้พูดว่าพระพุทธเจ้า
 ท่านห้าม ไม่ให้พูดว่า ตายแล้วเกิด หรือตายแล้ว
 ไม่เกิด คือพระพุทธเจ้าท่านสอนว่า ใครพูดว่าตาย
 แล้วเกิดก็บาป ใครพูดว่า ตายแล้วไม่เกิดก็บาป นั้นมัน
 อย่างไรกันครับ ?

ตอบ นี่สำนวนพูดที่เขาเอาไปพูดใหม่ เราไม่ได้ใช้สำนวน
 อย่างนี้ แต่ใจความอย่างนี้ ที่ว่าตามหลักของพุทธ-
 ศาสนา พระพุทธเจ้า ท่านบัญญัติสัมมาทิฎฐิ ว่ามีแต่

สังขาร หรือธรรมชาติล้วน ๆ ปปรุงแต่งกันไป ไม่มีสัตว์
บุคคล ตัวตน เราเขา ไม่มีใครตายแล้วเกิด คือไม่มี
คน นี้จึงพูดไม่ได้ว่าตายแล้วเกิด หรือตายแล้วไม่เกิด
ที่เขาพูดว่าตายแล้วเกิด หรือตายแล้วไม่เกิด นี้เขา
พูดกันอยู่ก่อนพระพุทธเจ้า คือก่อนพระพุทธเจ้านั้น
เขามีการเชื่อว่ามีสัตว์ มีบุคคล มีวิญญาณ มีเจตมถ
ที่เขาร่างออกร่าง แล้วก็แหละตายแล้วก็ไปเกิด
ที่นั่นบางพวกก็ว่าไม่เกิด มันเที่ยงกันเองอยู่แล้ว ก่อน
พุทธกาล พวกหนึ่งเหวี่ยงสุดซ้าว่าตายแล้วเกิด
อีกพวกหนึ่งเหวี่ยงสุดซ้าวว่า ตายแล้วไม่เกิด มันก็
ทะเลาะกันมาอย่างนี้อยู่แล้ว ก่อนพุทธกาล พอ
พระพุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นมาในโลกนี้ ก็พบว่าพูดอย่าง
นั้นมันไม่ถูก ถ้าแก่จะเชื่อ จะใช้คำว่าคนตายแล้วเกิด
นี้ ก็ยังพูดอย่างนั้นไม่ได้ จะต้องพูดว่า ถ้าเหตุปัจจัย
สำหรับให้เกิดมันมี มันก็เกิดแหละ ; ถ้าเหตุปัจจัย
สำหรับให้เกิดไม่มีมันก็ไม่เกิดแหละ นี้เรียกว่า พูด
อย่างสมมติเป็นโลกียโวหาร ถ้าพูดให้อย่างถูกต้อง
เป็นโลกุตตรโวหารละก็พูดว่า ไม่มีคนโวย ไม่มีคน
-ไม่มีคน ตะโกนให้ลั่นไปหมดว่าไม่มีคน ดังนั้นจึง

พูดไม่ได้ว่า ใครตาย หรือใครเกิด หรือตายแล้วเกิด หรือตายแล้วไม่เกิด นี่พูดไม่ได้ทั้งนั้น พูดว่า *ไม่มีคน* นั้นแหละถูกที่สุด จะเป็นลัทธิอนัตตา สุญญตา สอนให้เห็นว่ามี ไม่ใช่ว่าไม่มีอะไร มี มีเยอะแยะไป แต่ทั้งหมดนั้นเป็นเพียงกระแสปรุงแต่งแห่งสังขาร ตามกฎที่บัพัจจยตา มันเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงของสังขารไปตามกฎแห่งสังขาร ไม่มีคน เมื่อไม่มีคนแล้วจะมาใช้คำว่าตาย - เกิด ใครตายใครเกิด มันก็ไม่ถูก บอกว่าไม่มีคน มีแต่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังขาร อย่างนี้ไม่เป็นนัตถิกทฤษฎี ซึ่งปฏิเสธว่าไม่มีอะไรเลย นี่ยังยอมรับว่ามีกระแสแห่งการปรุงแต่งแห่งสังขาร ที่คนมันไม่รู้ณะ มันไปยึดเอาตอนใดตอนหนึ่ง มาสมมติเรียกว่า *คน* ว่า *สัตว์* นี้ก็เป็นพูดอย่างชั้นสูง คือโลกุตตรโวรหาร

ถ้าจะพูดให้ถูกอย่างโลกียโวรหารชั้นต่ำ ก็พูดว่า มันแล้วแต่บัพัจจย ถ้าบัพัจจยมันเกิดมิให้เกิด มันก็เกิด, ถ้าบัพัจจยให้เกิดขึ้นมันไม่มี มันก็ไม่เกิด นี่ก็ถูกไปชั้นหนึ่ง เป็นชั้นต่ำ เป็นชั้นโลกียโวรหาร แต่ถ้าเป็นชั้นสูง เป็นชั้น

โลกุตตรโฆหาร ก็พูดว่าไม่มีคนไวย! พูดเท่านั้นก็พอ แล้วไม่ต้องพูดว่าตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด มันไม่มีคน ที่จะตายหรือเกิด นี่พูดว่า ไม่มีใครตาย—ไม่มีใครเกิด คนใดไม่เข้าใจคำพูดข้อนี้มันเป็นพุทธบริษัทเด็กอมมือ ช่วยจำไว้ด้วย มันจึงฟังคำพูดว่า “ไม่มีใครตาย ไม่มีใครเกิด” นี้ไม่ออกฟังไม่ถูก เพราะยังเป็นพุทธบริษัทเด็กอมมือเกินไป ก็ไปเอาซี ไปเอาอย่างในโลกียโฆหาร แต่เขาก็ต้องพูดว่า “ถ้ามีเหตุปัจจัยมันจึงจะเกิด, ถ้าไม่มีเหตุปัจจัยมันก็ไม่เกิด” นี่คือคำพูดที่ถูกต้อง

สำนวนที่ว่า “ใครพูดว่าตายแล้วเกิด ก็บาป, ตายแล้วไม่เกิด ก็บาป” ตรงนี้ไม่ได้ใช้คำว่า “บาป” แม้พระพุทธรเจ้าตรัสก็ไม่ได้ใช้คำว่าบาป ท่านใช้คำว่ามันเป็นมิจฉาทิฎฐิ คือเป็นอันตคาหิกทิฎฐิ เป็นมิจฉาทิฎฐิประเภทเหวี่ยงสุดโต่ง เหวี่ยงไปทางเกิดก็ว่าเกิด เหวี่ยงไปทางไม่เกิดก็ไม่เกิด จึงเรียกว่าอันตคาหิกทิฎฐิ ทิฎฐิที่ถือเอาสุดโต่งข้างใดข้างหนึ่ง จึงได้พูดว่าเกิดบ้างไม่เกิดบ้าง ไม่ได้ใช้คำว่า “บาป” ไม่ถึงปรับเป็นบาป แล้วก็ไม่ได้ปรับให้ตกนรก รุนแรงอะไรนัก แต่มันจะไม่บรรลุมรรคผลนิพพาน ผู้มี

มิฉนาคิฏฐินั้น จะไม่ถึงกับตกนรกรุนแรงร้ายกาจอะไร
แต่มันไม่บรรลุมรรคผล นี่เข้าใจกันไว้ให้ดีๆ ว่ามันเป็นแง่
ของภาษาบ้าง เป็นการตีความหมายผิดบ้าง ถูกบ้าง. เอ้า
มีอะไรต่อไป...

ถาม เขากล่าวหาท่านอาจารย์ว่า ท่านอาจารย์ยกเล็กเรื่อง
นรกใต้ดิน สวรรค์บนฟ้า ซึ่งจะมีมาในชาติหน้า
แล้วแสดงนรกสวรรค์ ทางอายตนะ คือ ตา หู จมูก
ลิ้น กาย ใจ ขึ้นมาแทน นี่เป็นการบิดเบือนพระ-
พุทธวจนะ นี่ท่านอาจารย์ยกเล็กจริงหรือ? หรือว่า
มีข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรครับ?

ตอบ ถ้าตอบสั้น ๆ ก็ว่าไม่ได้ยกเล็ก ใครจะไปยกเล็กได้หรือ
เราก็มองไม่ถึงกับไปยกเล็ก อ้ายสิ่งที่มันยกเล็กไม่ได้
แต่บอกว่า อ้ายนรกใต้ดินต่อตายแล้วนั้นนะ อย่าเพื่อ
นึกถึงก็ได้ นึกถึงแต่ว่านรกที่นี้ ที่มันตกอยู่ทั้งเป็น ๆ
นี่ระลึกให้มาก เมื่อทำผิดทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
ร้อนเป็นไฟอยู่ที่นี้ นี่คือนรกที่นี้ สนใจให้มาก
ควบคุมให้ได้ อย่าให้ตกนรกชนิดนี้ เมื่อไม่ตกนรก
ชนิดนี้แล้ว ตายแล้วก็ไม่ตกนรกชนิดไหนหมด

อายนรกต่อตายแล้ว อยู่ใต้ดินนั้นนะมันควบคุมได้
ด้วยนรกที่ อย่าให้ตคนรกทันทงเบน ๆ นี้ แล้ว
ตายแล้วไม่ตคนรกไหนหมด

สวรรค์ก็เหมือนกัน สวรรค์ต่อตายแล้วอย่าเพื่อ
พูดถึงเลย มันยังไกลนัก มันไม่เป็นสันทิฏฐิโก มันก็เป็น
เรื่องหลับตาพูด ไม่เห็นจริง เอาสวรรค์ที่เห็นจริง คือว่า
เมื่อประพตติดี มีปติปราโมทย์ มีธรรมะปติ ชื่นชมตัวเอง
ยกมือไหว้ตัวเองได้ นี่คือสวรรค์ที่ สวรรค์เดียวนี้ ขอให้
ได้สวรรค์อย่างนี้ แล้วจะมีสวรรค์ต่อตายแล้วหรือสวรรค์
ชนิดไหนก็ตาม

ให้รู้จักนรกที่ตกอยู่จริง ๆ ทุกวัน ๆ แล้วป้องกันเสีย
อย่าให้มี ตายแล้วก็จะไม่ตคนรกชนิดไหนหมด ขอให้ได้
สวรรค์จริง ๆ ที่นี้ ด้วยการประพตติถูกต้อง ตายแล้วก็ต้อง
ได้สวรรค์ทุกชนิด ถ้ามันมีนะ

เรื่องนรกใต้ดิน สวรรค์บนฟ้าอัน เขาพูดกันก่อน
พุทธกาล เขาถือกันอยู่ก่อนพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้า
ตรัสรู้ขึ้นมาในโลกนี้ ประชาชนเขาถือนรกสวรรค์ชนิดนั้น
กันแล้ววงนั้น พระพุทธเจ้าท่านก็เป็นพระพุทธเจ้าตาม

แบบของท่าน คือท่านไม่คัดค้านใคร พุทธบริษัทเราทั้งหลาย ช่วยจำไว้ด้วย ช่วยฟังและจำไว้ด้วยว่า พระพุทธเจ้านั้นท่านมีปฏิปทาของท่าน คือไม่คัดค้านใคร เมื่อเขาว่าไปตามแบบของเขา ท่านก็จะไม่คัดค้าน ท่านก็บอกว่า “อย่างนั้นดีแล้ว, แต่เราไม่ว่าอย่างนั้น เราว่าอย่างนี้...” แล้วก็ก้าวของท่านไป คือไม่ไปหาว่าเขาผิดผิด พระพุทธเจ้าจะไม่คัดค้าน ผู้ที่พูดไม่ตรงกับท่าน แล้วหาว่าเขาผิดผิด ท่านก็ตรัสขึ้นมาว่า “โอ้ นรกที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ฉันเห็นแล้ว สวรรค์ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ฉันเห็นแล้ว” นี่พระพุทธเจ้าตรัส ก็หมายความว่านรกที่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสเป็นคนแรก

พวกก่อนโน้น เขาพูดว่า นรกสวรรค์อยู่ที่นั่นอย่างที่เขาคิดกัน นรกอยู่ใต้ดิน สวรรค์อยู่บนฟ้า มีลักษณะอย่างนั้น ๆ ๆ ๆ มีรายละเอียดมาก เขาพูดเขาถ้อยกันอยู่แล้ว เมื่อจะมาพูดกับคนชนิดนั้น ซึ่งไม่ยอมเปลี่ยนแปลง มันก็พูดเลยไปได้ว่า ถ้าแกเชื่อนรกอย่างนั้น สวรรค์อย่างนั้น ถ้าแกไม่อยากจะตกนรกก็ปฏิบัติอย่างนี้ ๆ เช่นมีศีล ถ้าอยากได้สวรรค์ก็ต้องปฏิบัติอย่างนี้ ๆ มีศีลมีทานก็ไป

สวรรค์ตามแบบที่แกต้องการก็ได้ ไม่ต้องไปยกเลิก ระบบนรกหรือสวรรค์ที่เขามีอยู่ก่อน แต่ฉันขอพูดว่า “นรกที่ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ฉันเห็นแล้ว สวรรค์ที่ ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ฉันเห็นแล้ว” คืออย่าทำให้มีการผิดพลาดขึ้นที่ ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ก็ไม่มีนรก แล้วก็พอใจที่เป็นสวรรค์ อยู่ที่ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ นั้นเอง นี่เป็นพุทธศาสนาแท้จริงว่านรกสวรรค์อยู่ที่ ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ของคนที่ยังเป็น ๆ ไม่ใช่คนตายแล้ว ส่วนนรกใต้ดินสวรรค์บนฟ้าอันเขาพูดกันอยู่ก่อนพระพุทธเจ้ามานานแล้ว เราไม่ต้องการ เราไม่ไปวิพากษ์วิจารณ์ใคร แล้วก็ไม่ต้องไปบอกว่าเขาโง่เขาผิด ไม่ต้องพูดดีกว่า

ฉะนั้นพุทธบริษัทจึงสนใจนรก สวรรค์ที่เหนือที่ตัว ที่ตา ที่หู จมูก ลิ้น กายใจ ปู่ย่าตายายของเราศึกษาดีแล้ว เข้าใจดีแล้วจึงได้พูดว่า “สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ” นี่ปู่ย่า ตายายเขาฉลาดพอแล้ว แล้วลูกหลานมาทำให้ปู่ย่า ตายาย โง่ไปเสียอีก ลูกหลานนั้นมันเป็นอย่างไร มันเนรคุณหรือว่ามันกตัญญู ปู่ ย่า ตา ยาย เขาทำมาดีแล้ว ลูกแล้ว ว่าสวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ เรามาเลิก

มายุบว่าไม่ใช่ เชื่อว่าอยู่ใต้ดิน อยู่บนฟ้าตามเดิม นี่แหละ
อิทธิพลของศาสนาที่ไม่ใช่พุทธศาสนา ซึ่งรวมเรียกกันว่า
ศาสนาพราหมณ์นั่นแหละ ซึ่งชาวอินเดียเขาได้นำขึ้นมา
สอน ในดินแดนแคว้นตั้ง ๒,๐๐๐ ปี ก่อนพุทธศาสนา
ถึงเสียอีก ฉะนั้นประชาชนแคว้นจึงได้รับลัทธิ นรกใต้ดิน
สวรรค์บนฟ้าไว้เต็มที่เหมือนกัน จึงมีการสอนอย่างนั้น
เป็นที่รับรอง ทั้งทางราชการ ทั้งทางราษฎร พระเจ้า
แผ่นดินแตงหนั่งสือไต่โรภูมิพระร่วงก็พูดอย่างนั้น พุด
อย่างที่ชาวอินเดียเขามาสอนให้ นรกใต้ดิน สวรรค์บนฟ้า
นั้น ไม่ถูกต้องตามพระพุทธานุญาตที่ว่ามันอยู่ที่ ตา หู
จมูก ลิ้น กาย ใจ

แต่บางทีผู้เชื่ออย่างนั้น สอนอย่างนั้น อาจจะ
คิดว่า อย่างนั้นมันยากเกินไป ประชาชนไม่รู้เรื่อง ก็สอน
อย่างนั้นดีกว่า สอนตามที่เขาสอนกันอยู่ และมันก็น่ากลัว
กว่า เพราะว่าความต้องการแท้จริงก็คือการจะให้ประชาชน
มีศีลธรรมเท่านั้นแหละ พุดอย่างไรที่จะทำให้ประชาชนกลัว
บาป รักบุญได้ละก็ พุดเถอะ ถ้าพุดว่านรกใต้ดิน สวรรค์
บนฟ้ามีอยู่อย่างนั้น ทำให้ประชาชนมีศีลธรรมได้ดี ก็พุด

อย่างนี้ก็ได้ ไม่เสียหายอะไร แต่ถ้าพูดเป็นปรมัตถสัจจะ
 จริงเด็ดขาดกันแล้ว ก็ว่าอยู่ที่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่นี้
 ประชาชนที่โง่ ๆ ก็ไม่กลัว ไม่สนใจ เขาก็ไม่มีศีลธรรม
 ที่นี้ถ้าเขาฟังเข้าใจ ว่านรกสวรรค์ มันอยู่ที่ ตา หู จมูก ลิ้น
 กาย ใจ เขาก็จะปฏิบัติดีถึงที่สุด ไม่ให้เกิดนรกชั้นที่ ๘ ที่
 ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้เกิดสวรรค์ชั้นที่ ตา หู จมูก
 ลิ้น กาย ใจ มันดีกว่า แต่มันทำไม่ได้สำหรับคนที่เป็นคน
 โง่ คนธรรมดา คนพื้นฐาน ดั่งนั้นการสอน เรื่องนรก
 ใต้ดิน สวรรค์บนฟ้า มันก็ยังคงมีอยู่มั่นคง ผมไม่ได้เป็น
 เจ้าลัทธิ ผมเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ก็ต้องพูดไปตาม
 คำตรัสของพระพุทธเจ้า คือที่ว่านรก ที่อายุตระ ๖ สวรรค์
 ที่อายุตระ ๖ ให้สนใจตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แบบนี้
 แล้วจะมาหาว่าผมบิดเบือนพุทธวจนะอย่างไรกัน ไปเปิดดู
 ก็ได้ ก็มีอยู่ในพระไตรปิฎก ฉะนั้น จึงไม่ได้พูดว่ายกเลิก
 ไม่จำเป็นที่จะไปยกเลิก แต่ทำให้มันเป็นสันทิฎฐิโก ให้
 นรกเป็นสันทิฎฐิโก ร้อนอยู่ในใจมันจะไต่กลวนรก ทำ
 สวรรค์ให้เป็นสันทิฎฐิโก อยู่ในใจแม้จะเป็นสวรรค์
 ตัวอย่าง คนก็จะได้ขอบสวรรค์ แล้วคนก็จะประพฤติดี

เพื่อได้สวรรค์ เพื่อไม่ตกนรก อย่างนี้เป็นวิทยาศาสตร์กว่า
 เหมาะสำหรับโลกที่จะเป็นสมัยวิทยาศาสตร์ นรกใต้ดิน
 สวรรค์บนฟ้าชั้นนั้นะ คนวิทยาศาสตร์เขาจะไม่สนใจเลย
 แต่ถ้าพูดว่าอยู่ที่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้เขาอาจจะสนใจ
 เต็มที่ เอามีเรื่องอะไรอีก...

ถาม เขากล่าวหาท่านอาจารย์ว่า ท่านอาจารย์ยกเลิก“ชาติ”
 สำหรับการเวียนว่ายตายเกิด เข้าโลงแล้ว เข้าโลงอีก
 แล้วมากล่าว “ชาติ” แห่งจิตปัจจุบัน ในกระแส
 ปฏิภัสสมุปบาท ซึ่งเกิดขึ้นได้มากมายในแต่ละวัน ๆ
 นี้ว่าเป็นการนำเอามิจฉาทิฏฐิมาสอน เป็นโมฆะธรรม
 หาสาระมิได้ นี่ท่านอาจารย์ยกเลิกจริงหรือครับ?
 ทำไมจึงอธิบายอย่างนี้ครับ?

ตอบ นี่ก็คล้ายกับข้อที่แล้วมา ไม่ได้ยกเลิก“ชาติ” ก็
 ไปยกเลิกได้อย่างไร “ชาติ” เกิดจากท้องแม่มันก็เป็น
 ชาติ ตามธรรมชาติ จะไปยกเลิกได้อย่างไร ให้รู้จัก
 แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด ว่าชาติทางร่างกาย ทางวัตถุ
 คือเกิดจากท้องแม่ ที่นี้ชาติทางจิต ทางวิญญาณ คือ
 ความรู้สึกว่าตัวกูของกู ที่เกิดมาจากต้นเหตุอุปาทาน

เกิดอยู่ในจิต นี่ชาติฝ่ายวิญญาน ก็เป็นชาติชนิด
 หนึ่ง เกิดทุกครั้งที่เกิดต้นหาอุปาทาน วันหนึ่งเรา
 เกิดต้นหาอุปาทานก็ครั้ง อ้ายชาติชนิดนั้นจะเกิด
 เท่านั้นครั้ง แล้วชาติอย่างหนึ่งมันเกิดจากท้องแม่
 ที่เดียวก็เลิกจนกว่าจะเข้าโลง เลิกไม่มีปัญหา ไม่
 ทรมาณใครด้วย เพราะมันเสร็จไปแล้ว แต่ชาติที่
 เกิดจากต้นหาอุปาทาน ที่ปรุ่แต่ง เมื่อจิตได้รับ
 อารมณ์นี้ ดูเอาเองเถอะ เกิดทุกที่เป็นทุกข์ทุกที่
 เกิดเวทนาชนิดไหนก็ต้องเป็นทุกข์เพราะเวทนาชนิด
 นั้น แม้แต่สุขเวทนา มันก็ทรมาณใจ ฉะนั้น ตัวกู
 ของกูจะยึดถือในความสุขเวทนามันก็ทรมาณ, อยู่ใน
 ทกขเวทนายิ่งทรมาณ ที่ว่า “เกิดทุกที่ เป็นทุกข์
 ทุกที่” นี้หมายถึงเกิดในทางจิตใจในภายใน ด้วย
 อำนาจของอุปาทาน ทำให้เกิดความยึดมั่นว่าตัวเรา-
 ของเรา ตัวกู - ของกู ที่เรียกว่า อหังการะ มมังการะ
 มานานุสัย ทุกคนมี อหังการะ มมังการะ มานานุสัย
 คือความเคยชินที่เกิดความยึดถือขึ้นมาว่ากู หรือของกู
 ทุกคนมี มันก็เกิดเป็นตัวกูของกู ได้ง่าย ได้เร็ว ได้ทุก

หนทุกแห่ง และเป็นทุกข์ทุกที่ นี้เรียกว่า “ชาติ”
 ในภาษาธรรม เป็นเรื่องทางจิตทางวิญญาณ นี่เป็น
 ปัญหา เป็นตัวปัญหาที่มันขบกัดเอาเจ็บปวดตลอดวัน
 ตลอดคืน ส่วนชาติเกิดจากท้องแม่เน่มันเสร็จไปแล้ว
 หมดเรื่องไปแล้ว ไม่ทำพิษ ทำอันตรายอะไร ฉะนั้น
 พระพุทธเจ้าท่านมุ่งหมายชาติ ชนิดที่ทำให้เกิดทุกข์
 อยู่เรื่อยไป แต่ไปดูเอาเอง ถ้ามันมีเวทนา ก็จะเกิด
 ตัณหา เมื่อมีตัณหาก็คือเกิดอุปาทาน เมื่อมีอุปาทาน
 ก็มีภพมีชาติติดต่อกันไปไม่ต้องรอ ที่อธิบายไปไว้
 ชาติอันภพอัน เป็นหลายชาตินั้น เป็นคำอธิบายชั้น
 หลังคำอธิบายผิดๆ ไม่ตรงตามพระพุทธประสงค์ ไป
 ดูตัวหนังสือในพระไตรปิฎกเอง หลายร้อยหรือหลาย
 พันแห่ง ที่มีตัวสูตรปฏิบัติจสมุปบาท จะเป็นอย่างนี้
 พอเกิดเวทนาที่ยึดถือ ก็จะต้องมีตัณหา มีอุปาทาน
 มีภพมีชาติทันที ติดต่อกันไป อย่างสายฟ้าแลบ นี้
 เป็นทุกข์ นี่คือชาติที่เป็นปัญหา เราควรจะสนใจ
 เพื่อจะควบคุมไว้ให้ได้ อย่ามีวิชชาสมากระบอบอารมณ์
 เวทณาก็ไม่ถูกยึดถือ เพราะไม่มีตัณหา ไม่มีควมรู้สึก

นี่ก็คิดถือเป็นตัวกู มันก็ไม่ใช่ในทุกๆ ฉะนั้น จึงบอกให้รู้ว่ามียูอยู่ ๒ ชาติ หรือชาติมียูอยู่ ๒ ชนิด ชนิดหนึ่งหมดปัญหาแล้ว ชนิดหนึ่งกำลังขบกัดเราอยู่ ทั้งวันทั้งคืน ที่นี้ชาติที่เข้าโลง เกิดจากท้องแม่แล้ว เข้าโลงมันชาติเดียว ครั้งเดียว คราวเดียวไม่มีปัญหาอะไร มันเป็นไปตามธรรมชาติ สัตว์เดรัจฉานมันก็เป็นไปได้ ไม่มีปัญหาอะไร แต่ที่มนุษย์มันเก่งกว่า สัตว์เดรัจฉาน คือมันคิดได้ลึกซึ้ง เกิดค้นหา เกิดอุปาทาน แล้วเผาผลาญจิตใจของตัวเอง ชาตินี้ต้องระวัง แต่ว่าไม่ได้ยกเลิก ชาติชนิดที่เกิดจากท้องแม่แล้วเข้าโลง ก็ปล่อยไว้ตามธรรมชาติ แต่ขอร้องให้มาสนใจ ชาติที่กำลังขบกัดเคียวกินเราอยู่ทั้งวันทั้งคืนนี้ ควบคุมมันเสียให้ได้ อย่าให้เกิดชาติชนิดที่เป็นทุกข์. เอ้ามีปัญหาอะไร...

ถาม คำว่า “ชาติ” โดยการนับจากคลอดจากท้องแม่แล้วเข้าโลงเป็นชาติหนึ่ง ๆ กับการนับการเกิดทางจิต ที่ประกอบด้วยอุปาทาน ครั้งหนึ่ง ๆ ว่าเป็นชาติหนึ่ง ๆ อย่างไหนถูกต้องตามพุทธวจนะ หรือได้เปรียบใน

การบำเพ็ญบารมียิ่งกว่ากันครับ? พวกไหนเป็นคน
 อากัฟ? พวกไหนเป็นคนไม่อากัฟครับ? เพียงแต่
 ได้เกิดจากท้องแม่แล้ว แต่ไม่มีการเกิดอุปาทานว่า
 ตัวกู ว่าของกูขึ้นในจิตนั้น มันเป็นชาติของอะไร
 กันครับ?

ตอบ “ชาติ” ที่เกิดจากท้องแม่แล้วเข้าโลงนั้นก็เรียกว่า “ชาติ”
 แล้วอุปาทานที่เกิดขึ้นในจิตว่า กู ๆ ๆ ๆ นี้ก็เรียกว่า
 “ชาติ” ถูกต้องตามพุทธวจนะทั้งสองอย่าง พระพุทธ-
 เจ้าท่านก็ไม่ได้ปฏิเสธว่าชาติไหน คือเกิดจากท้องแม่
 มันก็มี ก็ยอมรับว่ามันก็มี ชาติที่เกิดจากอุปาทาน
 ภายในจิตว่า กู กู นี้ก็มี ก็ถูกต้องตามพระพุทธวจนะ
 ว่ามันมีทั้งสองอย่าง ที่นี้จะถามว่า ถือ “ชาติ” อย่าง
 ไหนได้เปรียบในการบำเพ็ญบารมี บำเพ็ญบารมีนี้
 เพื่อจะดับทุกข์นะ แล้วทุกข์นี้มันเกิดเพราะ “ชาติ”
 ชนิดทางวิญญาน ชนิดจิต ทุกข์มันเกิดอยู่ที่ “ชาติ”
 ชนิดที่เป็นความเกิดแห่งจิต ที่นี้เราบำเพ็ญบารมีเพื่อ
 ดับทุกข์ เราก็ต้องทำให้มันถูกตัวทุกข์คือชาติที่เกิด
 ด้วยตัณหาอุปาทาน ฉะนั้นผู้ที่เข้าใจ “ชาติ” ที่เกิด

มาจากต้นหาอุปาทานนั้นนะ คนนี้ได้เปรียบ ได้เปรียบกว่าคนที่มัวรู้จักแต่ชาติที่เกิดมาจากท้องแม่ครึ่งเดียวแล้วมันเลิกไปแล้ว มันหมดปัญหาไปแล้ว พวกที่รู้จักแต่ “ชาติ” เดียว คือชาติเกิดจากท้องแม่นั้นมันเป็นคนอภัพ มันก็ไม่เข้าใจเรื่องบรรลุมรรคผลหรือหลุดพ้น ส่วนคนที่เขารู้จักชาติที่เป็นตัวปัญหานั้นแหละมันจะไม่อภัพ คือมันจะสะดวกหรือพร้อมที่จะบรรลุมรรคผลนิพพาน

เพียงแค่เกิดจากท้องแม่อย่างเดียว แล้วไม่มีจิตรูสึกว่า ตัวกู - ของกู เป็นชาติชนิดไหนกันครับ ? ก็คือเป็นชาติทางวัตถุ ทางร่างกายทางเนื้อหนัง ซึ่งสัตว์เดรัจฉานมันก็มี คนก็มี ไม่มีปัญหาอะไร เป็นเรื่องธรรมชาติล้วน ๆ เป็นชาติทางวัตถุ เป็นชาติในภาษาคน ไม่ลึกซึ้งอะไร เพราะไม่สร้างปัญหาอะไร “ชาติ” ที่สร้างปัญหาคือชาติแห่ง ตัวกู ของกู เป็นเพียงอุปาทาน ไม่มีวัตถุเป็นเนื้อเป็นก้อนอะไรนี่มันจะกัตหัวใจ เป็นทุกข์อย่างยิ่ง. เอ้ามีอะไรอีก.....

ถาม มีผู้กล่าวว่า สิ่งที่เรียกว่า “อุปาทาน” ความยึดมั่น ถือมั่นในตัณหาต่างๆ นั้นมันเป็นไปได้อย่างไรกันครับ ตัณหาเป็นอารมณ์แห่งความยึดมั่นถือมั่นหรือครับ ?

ตอบ นี่คนถามมันพูดกันคนละภาษาเสียแล้ว ไม่ต้องตอบ เขาพูดว่าอุปาทาน คือความยึดมั่นถือมั่นในตัณหาต่างๆ นี้ มันไม่ใช่ภาษาพุทธศาสนา คนนี้มันไม่รู้ ภาษาพุทธศาสนามันจึงถามอย่างนี้ “อุปาทาน” ไม่ได้ยึดมั่นในตัณหา อุปาทานมันก็ยึดมั่นในวัตถุแห่งอุปาทานคือกาม คือทิวฐฐิ คือศีลและพรต และความเห็นว่าตัวตน ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดอุปาทาน ไม่ใช่ใช้อุปาทานมายึดมั่นในตัณหา มันพูดผิดเสียแล้ว มันเป็นคนพูดไม่รู้ภาษาพุทธศาสนาแล้ว ไม่ต้องตอบก็ได้ เพราะมันไม่รู้ภาษามันตั้งคำถามผิด ตัณหาไม่ได้เป็นอารมณ์แห่งอุปาทาน ตัณหาเป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน แล้วอุปาทานก็ยึดมั่นใน กาม เป็นกามูปาทาน, ยึดมั่นในความคิดเห็นเป็นทิวฐฐิปาทาน, ยึดมั่นในข้อปฏิบัติอย่างไฉไล เป็นศีลัพพตูปาทาน, ยึดมั่นในอัตตาว่าตัวกู— ของกู เป็นอัตตวาหูปาทาน

อารมณ์แห่งอุปาทานมีอยู่ ๔ อย่าง อย่างหนึ่งค้นหา
ไม่ได้เป็นอารมณ์แห่งอุปาทาน แต่ว่าค้นหาเป็น
ปัจจัยให้เกิดอุปาทาน. มีอะไรอีก---

ถาม คำว่า สีสัพพตูปาทาน มีผู้อธิบายว่า ยึดมั่นในศีล
และวัตรข้อปฏิบัตินอกพุทธศาสนาเท่านั้น ก็ในพุทธ
ศาสนานี้ ไม่มีศีลและวัตรใดๆ ที่จะยึดมั่น ถือนั้น
ด้วยอุปาทานหรือครับ ?

ตอบ ในพุทธศาสนาเรา ยังมีวัตถุ ที่ยึดมั่นถือนั้นด้วย
สีสัพพตูปาทาน เพราะมันเกี่ยวข้องอยู่กับเรา ที่มัน
อยู่นอกศาสนาของเรา มันไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกัน
กับเรา จะไปยึดอย่างไรเล่า ฉะนั้น ที่จะเอามายึดก็คือ
สิ่งที่อยู่ข้างๆ นั้นเอง ฉะนั้นในพุทธศาสนาเต็มไป
ด้วย สิ่งที่จะยึดถือ และเป็นสีสัพพตูปาทาน อ้ายที่
เราทำอยู่ทุกอันนั้นแหละ ถ้าโง่ชนิดเดียวก็กลายเป็น
ยึดถือด้วยอุปาทานไปหมด ไม่ว่าให้ทานก็ดี รักษา
ศีลก็ดี เจริญสมาธิภาวนาก็ดี ถ้าเข้าใจผิดยึดมั่นความ
มุ่งหมายผิดแล้วก็เป็นสีสัพพตูปาทาน เช่นว่าเรา

ถือศีลก็เพื่อจะกำจัดโทษที่กายวาจา แล้วไปยึดมั่นเสียว่า ถ้าถือแล้วจะศักดิ์สิทธิ์ มีอะไรพิเศษอธิบายไม่ได้ อย่างนี้ยึดถือศีลชนิดผิด กลายเป็นศีลพทุปาทาน หรือว่าการทำปาติโมกข์นี้ มีคนพูดว่า พอลงสักว่าลงสักว่านั่งเสร็จ ก็เกลี้ยง เหมือนกับอาบน้ำล้างบาป นี่เป็นศีลพทุปาทาน ในการลงปาติโมกข์ ที่นี้ การลงปาติโมกข์ทำอะไร ทำเพื่ออะไร เรากรูกันอยู่แล้วนี่ ทำไมไปยึดถือให้เป็นเครื่องล้างบาป เหมือนอาบน้ำล้างบาป ถ้ายึดถืออย่างนี้ การลงปาติโมกข์ในความหมายอย่างนี้ คือศีลพทุปาทาน นี่มันมีอยู่ที่นี้แท้ ๆ ในนี้แท้ ๆ ในพุทธศาสนาแท้ ๆ นี้คือยึดถือ เป็นศีลพทุปาทาน.

ที่นี้พวกอรรถกถาบางพวกเขาว่าไปยึดถือลัทธินอกศาสนา เช่น คลาน ๔ เท้าบ้าง กินอุจจาระ บัสสาวะบ้าง ประพฤติทรมาณตนบ้าง ว่านั่นเป็นศีลพทุปาทาน อยากจะพูดว่า มันเป็นอรรถกถาโง่ แต่ไม่อยากจะพูดให้เขาต่ำ เพราะคนที่ถืออรรถกถาอย่างนั้นมันก็มีมาก มันยึดถือในพุทธศาสนาเราเองนี่ผิดวัตถุประสงค์ก็เป็นศีลพทุปาทาน

๕๕
 ทงหน ทุกเรื่องเลย ร้อยเรื่อง พันเรื่อง ถ้ายึดถือเอาผิด
 วัตถุประสงค์แล้ว เป็นสีลัพพตูปาทานทงหน เราभावข
 เป็นพระเป็นเณรนี้ มันมีความประสงค์อย่างไร ถ้าไปยึด
 ถือผิดวัตถุประสงค์ มันก็เป็นสีลัพพตูปาทาน ที่นี้กว่าได้
 บวชพระบวชเณรแล้วก็จะได้วิเศษจะได้ศักดิ์สิทธิ์ อะไร
 ทำนองนี้

สรุปความสั้น ๆ ว่า ยึดถือศีล หรือวัตรนั้น ๆ ผิด
 วัตถุประสงค์อันแท้จริง ผิดเหตุผลอันแท้จริง ผิดวัตถุประสงค์อัน
 จริงนี้ไปยึดถือเข้าอย่างนั้น แล้วเป็นสีลัพพตูปา
 ทาานหมด แม้ในสิ่งที่เรียกว่าพุทธศาสนา ที่ปฏิบัติกัน
 อยู่ในวงพุทธบริษัทนี้ ถ้าไปยึดถือผิด ผิดความจริง ผิดตัว
 จริง ผิดของจริง ก็เป็นสีลัพพตูปาทาน ส่วนที่มันอยู่
 ในศาสนาอื่นนั้น อย่าไปกลัวเลย มันก็ไม่ยึดถือ เรากก็ไม่
 ชอบอยู่แล้ว จะไปยึดถืออะไรกัน เพราะมันเป็นศาสนาอื่น
 จัดเป็นพวกอื่นเสียแล้ว มันก็ไม่มีเรื่องอะไร จะต้องไปยึด
 ถือ แต่ระวังให้ดีที่มันมาอยู่ในพุทธศาสนาเรา นี้ มันจะเป็น
 ที่ตั้งแห่งความยึดถือ เมื่อเราเข้าใจผิดในการกระทำนั้น ๆ
 การทำบุญกุศล มีร้อยอย่าง พันอย่าง ถ้ายึดถือผิดเป็น

สีลัพพตปรามาส การเจริญศีล เจริญสมาธิภาวนาวิปัสสนา แม้แต่วิปัสสนานี้ ถ้ายึดถือผิดตัวจริง ผิดมุ่งหมายอันแท้จริง กลายเป็นเรื่องหลง เรื่องศักดิ์สิทธิ์ ก็เป็นสีลัพตูปาทาน แล้วก็จะมียูเป็นอันมาก เวลานั้นทำเป็นสีลัพตูปาทานไปเสียหมด ในเรื่องทาน เรื่องศีล เรื่องสมาธิ เรื่องภาวนา เรื่องปัญญา จึงตอบว่าไม่ต้องกลัว ภายนอกพุทธศาสนานั้นไม่เข้ามารบกวนเรา ที่มันมีอยู่ในพุทธศาสนาเราทั้งหลายระวังให้ดี อย่าไปลุ่มคล้ำให้ผิดๆ ให้มันกลายเป็นสีลัพตูปาทานไปเสีย ให้ถือเอาให้ถูกๆ ให้ทานก็ให้ถูก วัตถุประสงค์ของทาน รักษาศีลก็ให้ถูกวัตถุประสงค์ของศีล เจริญสมาธิปัญญา ก็ให้ถูกวัตถุประสงค์ ของสมาธิปัญญา แล้วก็จะไม่เป็นสีลัพตูปาทานชั้นในพุทธศาสนา. มีอะไรต่อไปอีก.....

ถาม มีคนโจษท้วงท่านอาจารย์ว่า ได้พูดว่า พระอรหันต์ผู้ทำสังคายนาพระธรรมวินัย ล้วนแต่เคยเป็นพราหมณ์มาก่อน จึงได้ใส่หลักหลักติของพราหมณ์ไว้ในพระไตรปิฎกเป็นอันมาก ควรจะกวาดทิ้งลงคลองเสียให้หมด ดังนั้นมีข้อเท็จจริง เป็นอย่างไรครับ?

ตอบ คนนี้มันขยายความให้เชิงเพื่อตำเรา เพื่อประโยชน์
 เขาเอง เราไม่ได้ว่าทุกคน เราไม่ได้ว่าพระอรหันต์
 ชุดที่ทำสังคายนาคือเป็นพราหมณ์มาก่อน ว่าทำ
 สังคายนาให้เป็นพราหมณ์ไป จนพระไตรปิฎกของ
 เราเป็นพราหมณ์ นี่เป็นไปไม่ได้ แต่พระอรหันต์
 แต่ในนาม บางคนรุ่นหลังที่เป็นพราหมณ์มาก่อนนั้น
 เขาได้อธิบายพุทธวจนะกลายเป็นพราหมณ์ไป คือ
 อธิบายพุทธศาสนาให้กลายเป็นพราหมณ์ไป พระ-
 อรหันต์ชุดแรกเป็นพระอรหันต์แท้ไม่ลำเอียง ก็ไม่
 เรียกว่าพราหมณ์มาก่อน ถ้าพราหมณ์มาก่อนก็ทุกคน
 หหมดแม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็ต้องเป็นพราหมณ์มา
 ก่อน คือเขาเป็นประชาชนชาวอินเดียที่มีสติปัญญา
 ออกบวชค้นคว้า ตรัสรู้ แล้วก็ไปเป็นพุทธสาวก หรือ
 เป็นสัมมาสัมพุทธะขึ้นมา วัตถุประสงค์ประชุมกัน สอบ
 สอนคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าเป็นอย่างนี้ ๆ เป็นที่
 ยุติ แล้วก็ตั้งไว้เป็นพระไตรปิฎก ทีนี้ต่อมากการอธิบาย
 พระไตรปิฎกที่เข้าใจยาก ข้อความในบาลีนั้นที่เข้าใจ
 ยาก โดยบุคคลบางคน พระอาจารย์บางคน ที่เคย

เป็นพราหมณ์มาก่อน ก็เลยเอาลัทธิพราหมณ์ตามความคิดเห็นของตัวใส่เข้าไปในพระบาลีนั้นโดยไม่รู้สีกตัว ยกตัวอย่างเช่น พระพุทธโฆษาจารย์เป็นต้น เอาเรื่องโลกบัญญัติเรื่องโลกอย่างศาสนาพราหมณ์มาใส่เข้าไปในพุทธศาสนา เมื่ออธิบายคำว่า “โลกวิทู” ที่เป็นคุณบท อธิบายว่าโลกกว้างเท่านั้น ยาวเท่านั้น อากิตย์เท่านั้นอะไรเท่านั้น เรื่องของเก่าแก่บรมโบราณที่เรียกว่าศาสนาพราหมณ์ เอามาใส่ไว้ในพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้า ว่าพระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นอย่างนั้น ๆ ในผู้ที่เคยเป็นพราหมณ์มาก่อนแล้วอธิบายพุทธศาสนาให้เป็นพราหมณ์ไปอีกทีหนึ่งอย่างนี้เคยพูด แต่ที่พูดว่าพระอรหันต์ผู้ทำสังคายนาทูกองคัล้วนแต่เป็นพราหมณ์มาก่อนแล้วใส่ลัทธิพราหมณ์เข้าไป นั้นไม่เคยพูด เพราะไม่เคยเข้าใจอย่างนั้น ถ้าเข้าใจอย่างนั้นก็เข้าใจเสียว่า แม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็เคยเป็นพราหมณ์มาก่อน ก็จะสอนอย่างพราหมณ์เสียเลยไม่ดีกว่าหรือ พระอรหันต์เหล่านั้นท่านพูดเรื่องดับทุกข์ ท่านสังคายนารื่องดับ

ทุกข์ ที่เห็นชัดว่าดับทุกข์ได้จริงอย่างไรตามที่พระ-
พุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ถ้ามันดับทุกข์ได้แล้ว ไม่ต้องไป
พะวงว่าพราหมณ์หรือไม่พราหมณ์ ถ้ามันดับทุกข์
ได้ก็ใช้ได้ นี่เป็นอันว่าไม่ได้พูดว่าพระอรหันต์ผู้ทำ
สังคายนาเป็นพราหมณ์ แล้วใส่ลัทธิพราหมณ์ลงไป
ในพระไตรปิฎก แต่ได้พูดว่าพระอาจารย์รุ่นหลัง
บางองค์ที่เป็นพราหมณ์ได้ใส่มิติของพวกพราหมณ์
ลงไปในการอธิบายธรรมะในพระพุทธานุศาสนานี้ มีอะไร
ต่อไปอีก....

ถาม ถ้าเกิดมีการแปลพระไตรปิฎก ฉบับนี้ฉบับนี้ จาก
ภาษาบาลีเรื่องเดียวกันออกมาเป็นภาษาไทย มีข้อ
ความไม่เหมือนกันดังนี้ แล้วจะให้พวกเราทำอย่างไร
กันครับ ?

ตอบ ให้นดูให้ดีนะมันมีอยู่ ๒ แง่นะ ถ้าเป็นพระไตรปิฎก
ฉบับหนึ่งชุดหนึ่ง มีคนแปลหลาย ๆ คน แล้วแปล
ออกมาไม่เหมือนกันนี้จะทำอย่างไร นี่ปัญหาหนึ่ง และ
อีกปัญหาหนึ่งว่า ถ้าพระไตรปิฎกคนละฉบับ เช่น
ฉบับไทย ฉบับมอญ ฉบับพม่า ฉบับลังกา ฉบับ
ไต้หวันก็ตามเถอะ เมื่อแปลออกมาแล้ว เรื่องเดียวกัน

ข้อความไม่เหมือนกันนี้จะอย่างไร นี่เป็นปัญหาที่ควรระงับถึง แล้วมันก็ได้มีอยู่จริงด้วย เป็นพระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับไทยแท้ๆ แปลจากเมืองไทยนี้ มันก็ยังไม่ค่อยเหมือนกันยังมีแย้งกัน เราจะถือว่าอันไหนถูกเล่า ถือว่าคำแปลที่ใช้ประโยชน์ที่ดับทุกข์ได้นะถูก ส่วนคำแปลว่าไม่รู้ว่าจะอะไรใช้เป็นประโยชน์ไม่ได้ ดับทุกข์ไม่ได้ คำแปลนั้นต้องผิด ทั้งนี้อ่างว่าแปลมาจาก ไตรปิฎกฉบับไทย ข้อนั้นข้อนี้ด้วยกัน มันยังมีปัญหาขึ้นมาได้ ฉบับถ้าใครอ่านพระไตรปิฎกหลายๆ คำแปลเกิดไม่เหมือนกัน ก็ตัดสินอย่างนี้ คำแปลนั้นมีเหตุผลดับทุกข์ได้นั้นก็ถูก ถ้าคนไม่รู้บาลีไม่ได้เรียนบาลีก็ตัดสินอย่างนี้

ที่นี้ถ้าว่ามันเป็นพระไตรปิฎกกระหว่างประเทศ ซึ่งไม่ต้องแปลมันก็ต่างกัน อาตมาเคยตรวจดูแล้วว่าพระไตรปิฎกพม่า ข้อความบางบรรทัดบางประโยค ไม่เหมือนกันกับพระไตรปิฎกไทยนี้ก็มี จะทำอย่างไรละไม่ต้องไปทะเลาะเป็นความกันหรอก เราก็ดูว่า เราควรจะทำอย่างไรไหน คือถือเอาอย่างชนิดที่มันมีเหตุผลดับทุกข์ได้ ตรงตามหลักพระ-

พุทธศาสนาก็แล้วกัน ฉะนั้นไม่ต้องไปทะเลาะว่าใครผิดใครถูก ผู้ที่ตรวจสอบจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเขาก็ทำไว้ดีแล้ว เมื่อเกิดต่างกันอย่างนี้เขาจะไม่วินิจฉัยว่าของใครผิด ของใครถูก เขาจะคงไว้ตามฉบับของเราอย่างนี้ ๆ แล้วก็ใส่เชิงอรรถไว้ บอกว่าฉบับพม่าเขาว่าอย่างนั้น ฉบับลังกาเขาว่าอย่างโน้น อย่างนี้ดีที่สุด ที่นี้เรามาเปรียบเทียบกันดูว่าข้อความไหนที่มันดับทุกข์ได้ ข้อความนั้นถูก คือฉบับไทยถูก ฉบับลังกาถูก ฉบับพม่าถูก นี่ก็มีอยู่บ่อย ๆ ซึ่งบางทีเราก็ก็นึกได้ว่า ฉบับพม่าถูก ฉบับไทยไม่มีเหตุผลอย่างนี้ก็มี

ทำไมต้องทำอย่างนี้ เพราะพระพุทธเจ้าท่านก็ได้ตรัสไว้ เพื่อประโยชน์อย่างนี้ คือเมื่อพระพุทธองค์จะปรินิพพานอยู่หยก ๆ ในตอนหัวค่ำท่านยังตรัสหลักเกณฑ์อันนี้ว่า ถ้ามันเกิดมีการขัดแย้งไม่ตรงกันในข้อความที่ต่างคนต่างก็อ้างว่ารับมาจากพระพุทธเจ้าเองบ้าง รับมาจากพระมหาเถระผู้ไว้ใจได้บ้าง หรือรับมาจากพระเถระเพียงองค์เดียวก็ตามเถอะ มันเกิดข้อความไม่ตรงกัน ท่านตรัสว่าอย่าเพ่อไปค้านอย่าเพ่อไปตัดสิน ว่าอันไหนผิดอันไหนถูก ให้เอาข้อความอันนั้นมาทำอาการที่เรียกว่าสูตเต โอสาเรตัพ-

พังคือหยั่งลงไปในสูตรทั้งหลาย ถ้ามันเข้ากันได้กับสูตรทั้งหลาย อันนี้มันถูก ถ้ามันลงไม่ได้กับในสูตรทั้งหลาย อันนี้มันไม่ถูก และที่ว่าวินเย สันตัสเสตัพพัง คือสอบสวนในวินัย ถ้ามันลงกันได้กับวินัยก็ถูก ถ้าไม่ลงกันได้ก็ไม่ถูก เรามีเพียงสูตรกับวินัยเท่านั้น ไม่มีอภิธรรมหรอก นี่แสดงว่าเมื่อพระพุทธเจ้าจะปรินิพพานอยู่หยก ๆ นั้น อภิธรรมมันไม่มี จึงพูดแต่เพียงว่า สุตเต อโสาเรตัพพัง วินเย สันตัสเสตัพพัง อภิธรรมไม่มี ว่าอภิธรรมไม่มี ไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน ช่วยจำกันได้ด้วยเพื่อมันจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับอภิธรรม หลักเกณฑ์อันนี้เรียกว่า มหาปเทศ อย่างสุดตันตะฝ่ายธรรมะ มหาปเทศฝ่ายวินัยนั้นก็เรื่องเข้ากันได้กับสิ่งควร เข้ากันได้กับสิ่งที่ไม่ควร นั้นเป็นมหาปเทศฝ่ายวินัย สำหรับตัดสินวินัยโดยตรง แต่ถ้าเป็นปัญหาทางธรรม ก็ใช้มหาปเทศทางธรรมนี้มีคำสั้น ๆ ๒ คำเท่านั้นว่า สุตเต อโสาเรตัพพัง กับ วินเย สันตัสเสตัพพัง หยั่งลงในสูตร สอบลงในวินัย คือหมายถึงทั่วไป วินัยทั่วไปก็มีหลักแสดงว่าโดยทั่วไปมันมีหลักอย่างนั้น ถ้าข้อความที่เป็นปัญหานั้นมันเข้ากันได้ คือไม่ถูกแล้ว ในสูตรก็ดี ในวินัยก็ดี นี่เห็นได้ว่าพระพุทธองค์ก็ทรงเห็นเหตุการณ์ล่วงหน้าว่ามันจะเกิดปัญหาอย่างนั้นขึ้น

จะนั่งจั่งทรงได้วางหลักอันนี้ไว้ให้เลย จะปรีนิพพานอยู่
 หยกๆ แล้วก็ยังเป็นห่วงพวกเราว่าจะทะเลาะกันเรื่องข้อความ
 ที่มันขัดแย้งกัน ช่วยจำไว้ให้ดี ช่วยศึกษาเรื่องนี้ให้ดี เอา
 ใช้เป็นประโยชน์ได้ที่ว่าสุดเต โอสาเรตัพพัง นั้นทำอะไร
 วินยเอ สันทัสเสตัพพัง นั้นทำอะไร ถ้าจะว่าเป็นใจความ
 สันทักว่า หยั่งลงสอบในสูตร หยั่งลงในสูตรเพื่อตรวจสอบ
 แล้วก็เปรียบเทียบในวินยเอเพื่อตรวจสอบ จึงแก้ปัญหานี้
 ได้ว่าถ้าพระไตรปิฎกกระหว่างชาติมันเกิดไม่ตรงกันก็ดี หรือ
 ว่าพระไตรปิฎกในชาติเดียวกันเกิดแปลไม่ตรงกันก็ดีจะทำ
 อย่างไร ก็คือทำอย่างนี้ ให้เอาคำแปลหรือข้อความที่มันดับ
 ทุกข์ได้ เห็นอยู่นั้นแหละว่าถูก แล้วมันก็จะไปลงในสูตร
 และในวินยเอเอง. เอ้ามีอะไรต่อไป.....

ถาม มีผู้กล่าวหาท่านอาจารย์ว่า การที่ท่านอาจารย์จัดพุทธ-
 ศาสนาให้เป็นวิทยาศาสตร์ นั้นเป็นการลบหลู่ดูหมิ่น
 พระพุทธเจ้า และลดค่าพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ด้วย
 ความรู้เท่าไม่ถึงการ นี่ท่านอาจารย์จะว่าอย่างไรครับ?

ตอบ คนที่ถามมันไม่รู้จักวิทยาศาสตร์ มันไม่รู้จักว่าวิทยา-
 ศาสตร์นั้นคืออะไร วิทยาศาสตร์นั้นคือมูลฐานอยู่ที่

คำว่าสันตสิทฺฐโก สิ่งที่เห็นได้เองด้วยตนเอง ในเวลานั้นเป็นสันตสิทฺฐโก นั่นคือหลักใจความของคำว่า “วิทยาศาสตร์” พระพุทธศาสนามีวิธีการอย่างวิทยาศาสตร์ให้เห็นอยู่รู้สึกละเอียดโดยประจักษ์ ว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้น ๆ นี้เรียกว่าวิทยาศาสตร์ ถ้าต้องคำนวณโดยไม่มีตัวจริงเป็นเรื่องคำนวณ ตั้งสมมติฐานขึ้นมาด้วยนะ สมมติแล้วก็คำนวณ แวดล้อมสมมติฐานว่ามันจริงอย่างนั้น อย่างนี้ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ อย่างนี้เขาเรียกว่า “ปรัชญา” พุทธศาสนาตัวจริงตัวแท้ เนื้อหาของพุทธศาสนาไม่ใช่ปรัชญา แต่เป็นวิทยาศาสตร์ คือว่ามีของจริงมาวางตรงหน้า เช่นว่าเอาความทุกข์มาวางตรงหน้า แล้วพลิกดูว่า เหตุให้เกิดทุกข์เป็นอย่างไร ตามวิถีทางวิทยาศาสตร์ จึงเลยพูดให้เขาถือเป็นหลักว่า พุทธศาสนาใช้วิธีการอย่างวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่วิธีการอย่างปรัชญา แล้วก็ไม่ต้องพูดถึงที่จะไปใช้วิธีการแห่งศรัทธาความเชื่อล้วน ๆ ไม่มี คำว่า “ศรัทธา” ในพุทธศาสนา มาหลังจากปัญญาเสมอ มันจึงเป็นวิทยาศาสตร์ ศรัทธาในพุทธศาสนาเป็น

ผลของการกระทำทางวิทยาศาสตร์ คือเห็นแจ้งแล้ว
 จึงเชื่อ ที่นี้ศรัทธาในพวกอื่นในศาสนาอื่นอาจจะไม่
 เป็นอย่างนั้น จะเป็นศรัทธาตามทางปรัชญา คำนวน
 ตกลงใจแล้วจึงเชื่อ หรือที่ต่ำกว่านั้นก็ว่า เขาพูดแล้ว
 ก็เชื่อ นั่นเอาไว้ให้พวกนั้น พุทธศาสนาต้องปฏิบัติ
 ตามวิถีทางแห่งวิทยาศาสตร์ ที่นี้ไม่ได้ลดค่าของพระ-
 พุทธเจ้า ไม่ใช่ลดค่าของพระพุทธเจ้ามาเป็นเพียงนัก
 วิทยาศาสตร์ต่อกต่อคนหนึ่ง เหมือนนักวิทยาศาสตร์
 ทั้งหลายในโลกไม่ใช่อย่างนั้น ที่เราพูดว่าพุทธศาสนา
 เป็นวิทยาศาสตร์นะไม่ได้ลดค่าอะไร กลับเป็นการ
 เพิ่มค่า เพิ่มน้ำหนัก เพิ่มเหตุผล เพราะไม่ม่งมาย
 เมื่อใช้วิถีทางอย่างวิทยาศาสตร์แล้วไม่ม่งมาย คือทำ
 ลงไปบนของจริง ไม่ใช่การคำนวณบนของสมมติ
 เดียวในโลกเขาชอบปรัชญา ใช้วิธีการคำนวณลง
 บนสมมติ บนสิ่งซึ่งสมมติ ที่เรียกว่าสมมติฐานนั้น
 ปรัชญาเลยเพื่อไปทั้งโลก แล้วไม่มีประโยชน์อะไร

ปรัชญาไม่ได้ให้ประโยชน์อะไรแก่นมนุษย์ แต่
 วิทยาศาสตร์กำลังให้ประโยชน์แก่นมนุษย์ แต่ที่เอาไปใช้

ผิด ๆ จนเป็นอันตรายนั้นมันเป็นเรื่องหนึ่ง แต่เมื่อจะเข้า
ถึงความจริงกันแล้วมันต้องเป็นวิถีทางวิทยาศาสตร์ เราไม่
ได้ลดค่าของพระพุทธเจ้าลงมาเป็นเพียง นักวิทยาศาสตร์
คนหนึ่ง แต่ว่าจะเป็นจอมนักวิทยาศาสตร์อยู่เหนือนัก-
วิทยาศาสตร์ทั้งหลาย ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
ทีเดียว นี่ไม่ได้ลดค่า พุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่
วิทยาศาสตร์เด็กเล่น วิทยาศาสตร์มันกว้างเกินไป อัยของ
เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มันเป็นวิทยาศาสตร์มันก็มี กรณีนี้มันเป็น
วิทยาศาสตร์สูงสุด เป็นวิทยาศาสตร์ดับทุกข์สิ้นเชิงโดย
ประการทั้งปวง ขอยืนยันที่ตรงนอกรีต ว่าพุทธศาสนา
เป็นวิทยาศาสตร์ มีระบบเป็นวิทยาศาสตร์ มีวิธีการอย่าง
วิทยาศาสตร์แต่เป็นทางจิตใจ ไม่ใช่ทางวัตถุ ฉะนั้นจึงเป็น
ยอดวิทยาศาสตร์สูงสุดเหนือวิทยาศาสตร์ทั้งหลาย พระ-
พุทธเจ้าก็เป็นยอดนักวิทยาศาสตร์ทางฝ่ายจิตใจ พูดอย่างนี้
ไม่ได้ลดค่าของพระพุทธศาสนา หรือของพระพุทธเจ้าเลย.
มีอะไรอีก.....

ถาม ชาวพุทธจะอธิบายเรื่องกลับชาติของพระพุทธเจ้า ใน
เรื่องชาตกต่าง ๆ อย่างไร ? จึงจะไม่ใช่สัสสตทิฏฐิ

และเป็นที่ยอมรับได้ หรือมีประโยชน์แก่นมนุษย์ในยุคปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นยุควิทยาศาสตร์ครับ ?

ตอบ นี่เกิดชอบวิทยาศาสตร์ขึ้นมาแล้ว ผู้ถามคนเดียวกันหรือเปล่า? เกี่ยวกับเรื่องนั้นเป็นปัญหาซับซ้อนตอนที่ผมข้อความเรื่องชาดก แล้วกลับชาติชาดกเกิดมาชาติไหนเป็นคนไหน เป็นคนไหน เช่นว่าพระเวสสันดรมาเกิดเป็นพระพุทธเจ้าอย่างนั้นมันก็เป็นเรื่องชาดกเขาไม่ได้มุ่งหมาย จะให้เป็นหลักวิชาความจริงปรมาตถ์อะไรนักรอก เขามุ่งหมายจะสอนศีลธรรมชาดกทั้งชุดอยู่ในหมวดขุททกนิกาย คือนิกายน้อยๆ แล้วมุ่งหมายจะสอนศีลธรรมให้เข้ากันกับความเชื่อถือของคนในประเทศอินเดียสมัยนั้น ซึ่งเขาเชื่ออย่างนั้นอยู่แล้วก่อนพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องชาดก ท่านก็ไม่ได้ตรัสเรื่องกลับชาตินะไปดูให้ดิเถอะ อ้ายเรื่องกลับชาติต่อท้ายชาดกนั้นเป็นเรื่องทีหลังเป็นของทีหลัง คำอธิบายข้อย่อยละเอียดที่สุดทีดีทีสุดคือ พระราชวิจารณ์ของในหลวงรัชกาลที่๕ ขอร้องว่าถ้าใครสามารถหาได้เอามาดูได้ ก็ขอให้เอามา

ศึกษาเถอะ พระราชวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องชาตก ในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไรของรัชกาลที่ ๕ ไปหาซื้อหนังสือชุดชาตก และเล่มแรกนะถ้าเขายังพิมพ์อยู่ตามเดิมโน้น จะมีพระราชวิจารณ์อยู่ และละเอียดเป็นที่พอใจ อาตมาเห็นด้วยทุกอย่างทุกประการว่าเขามุ่งหมายสอนศีลธรรม เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีมาแต่กาลก่อนทั้งในอินเดีย ทั้งนอกอินเดีย ส่วนข้อความตอกลับชาติเป็นอย่างไรอย่างนี้ไม่ใช่ของเดิม เป็นของใหม่ที่ผู้มีเจตนาดี จะทำให้สมบูรณ์แล้วก็ทำจะแน่นอนเอามาอ้างเป็นเรื่องสัตสัสตทิกฎฐิ หรืออะไรทำนองนี้ มุ่งหมายจะสอนศีลธรรม จะยกฐานะของพลเมืองให้มีศีลธรรมดีขึ้นโดยเร็ว คือกลัวบาปเกี่ยวกับเรื่องเวียนว่ายตายเกิด ฉะนั้นคำถามในปัญหานี้ไม่ต้องตอบ เพราะไม่ใช่เรื่องที่จะสอนสัตสัสตทิกฎฐิ หรือนัตถิกทิกฎฐิ อัจฉาทิกฎฐิอะไร เป็นเรื่องศีลธรรม จะเป็นอุปกรณ์แห่งการสอนศีลธรรม ยกย่องศีลธรรมขึ้นมาโดยเร็ว และไม่ใช่สอนวิทยาศาสตร์ คำสอนเรื่องกลับชาติของชาตกไม่กล่าวได้ว่าเป็นพุทธดำรัส เป็นของเดิมทีหลัง เมื่อพุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์

คำสอนตอนนี้ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ แล้วก็ไม่ต้องพูด เพราะมุ่งหมายจะสอนศีลธรรม ในยุคที่เขาต้องการ จะยกย่องทางศีลธรรม โดยพระอาจารย์ในยุคต่อๆ มา ทำไปด้วยเจตนาที่หวังดี เรื่องเวียนว่ายตายเกิดเรื่อง กลับชาตินี้เขาเชื่ออยู่ก่อนพระพุทธเจ้านะ เป็นของ เชื่อกันอยู่แล้วก่อนพระพุทธเจ้าก่อนพุทธกาล เรื่อง อย่างนี้พระพุทธเจ้าจะไม่ทรงแตะต้อง ท่านจะไม่ แตะต้องความเชื่อของคนที่เขาเชื่อกันอยู่แล้วก่อน พุทธกาล แต่ท่านจะหาช่องทางโอกาสพูดผสมโรง เข้าไปอย่างไรให้ได้ประโยชน์ที่สุด นี่เป็นปฏิปทาของ พระพุทธเจ้า ผู้ที่ไม่มีเจตนาจะลบล้างใครจะทำลาย ใคร ท่านไม่ได้เกิดมาเพื่อลบล้างใคร แต่ท่านเกิดมา เพื่อผสมโรงให้เรื่องนั้นมันสำเร็จบริบูรณ์ยิ่งขึ้นไป พระเยซูก็ยังตรัสอย่างนี้ อธิบายว่าแต่พระพุทธเจ้าเลย ว่าท่านไม่ได้เกิดมาเพื่อลบล้างบรรดาคำสอนศาสนาที่ มีอยู่ก่อน แต่จะมาช่วยส่งเสริมให้สำเร็จประโยชน์ตาม ความมุ่งหมายนั้นยิ่งขึ้นไป นี้ก็ได้แก่เรื่องบางชนิด เช่นเรื่องตอนท้ายของอรรถกถาของชาดกเกี่ยวกับ เรื่องกลับชาติเป็นต้น. มีอะไรต่อไป.....

ถาม เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าที่ปรินิพพานไปแล้ว จะพูดถึงพระองค์อย่างไร จึงจะไม่นับเป็นนัตถิกิกิฎฐิ คือตายแล้วขาดสูญ และไม่เป็นสัสสตกิฎฐิ คือตายแล้วยังอยู่ สำหรับผู้ที่จะต้องฟังพระพุทธเจ้าในเวลานี้ครับ ?

ตอบ นี่คนถามเขาไม่รู้ความหมายของคำว่า สัสสตกิฎฐิ หรือนัตถิกิกิฎฐิ และไม่รู้ความหมายของคำว่า “พระพุทธเจ้า” เขาจึงพูดว่า พระพุทธเจ้าตาย พระพุทธเจ้าไม่ตายนี่ขอตอบว่า พระพุทธเจ้าตัวจริงไม่มีตาย แต่ว่าเปลือกของท่าน คือร่างกายอาจจะตายได้หรือเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยได้ ไม่ควรพูดว่าตายเหมือนกัน ไม่ต้องมีตัวตนสัตว์บุคคล นี่มันเปลือกของพระพุทธเจ้าเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของสังขาร เพราะองค์พระพุทธเจ้าจริงนั้นตายไม่ได้นะ พุทธบริษัททุกคน อย่าใช้คำพูดว่าพระพุทธเจ้าตาย แม้ใช้คำว่าปรินิพพานก็อย่าให้มีความหมายว่าตายนะ พระพุทธเจ้าตายไม่ได้ เพราะมีความเข้าใจผิด เอาลัทธิตัวตนไปใส่ให้ จึงกลายเป็นพระพุทธเจ้าเกิด - พระพุทธเจ้าตาย

ที่ว่าตายแล้วนิพพานไปไม่มีอะไรเป็น นัตถิกทมิฏฐิ
 ก็เป็นไปไม่ได้ พระพุทธเจ้าไม่ได้ตาย พระพุทธเจ้าไม่รู้จัก
 ตาย เมื่อไม่รู้จักตายแล้วก็ ก็ไม่มีทางจะกล่าวว่าพระพุท
 ธิเจ้าตายแล้วสูญหรือไม่ได้ตายแล้วสูญ และก็ไม่ได้ตายแล้ว
 ยังอยู่เป็นสัสสตทมิฏฐิ เพราะว่าท่านไม่ได้ตายนี้ ถ้าฟังไม่
 ถูกก็ตามใจคุณเถิด มันพูดได้แต่เพียงเท่านั้น ว่าพระพุทธเจ้า
 นั้นตายไม่ได้ ที่ตายได้เกิดได้นั้นไม่ใช่พระพุทธเจ้า พระ
 พุทธเจ้าเป็นธรรมะสูงสุด ที่ว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็น
 เรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม” นี้ตายไม่ได้ สิ่งนี้ตาย
 ไม่ได้ พระพุทธเจ้าจึงไม่ตายได้และเกิดใหม่ได้อะไรไม่มี
 จิตของพระพุทธเจ้าถึงความเป็นจิตที่กิเลสเกิดไม่ได้อีกต่อไป
 จิตหลุดพ้นจากกิเลส ที่นี้ร่างกายของท่านก็เป็นเหมือนกับ
 ร่างกายของคนธรรมดา ที่นี้จิตหลุดพ้นจากกิเลสแล้ว เมื่อ
 ร่างกายนี้มันแตกดับลงไป ท่านว่าไม่มีอาหารที่จะพูดว่าจิต
 นั้นจะไปไหน จึงใช้คำเปรียบเหมือนกับไฟดับลงไปนี้ ไม่มี
 ใครพูดได้ว่าไฟไปไหน ปรัชชาตเสตนินพพานัง เหมือนกับ
 ไฟดับไปฉะนั้น เมื่อท่านไม่ได้ตาย และไม่ได้ตายแล้วไป
 ไหนหรืออยู่ที่ไหน เมื่อเข้าใจเรื่องนี้ดีแล้ว ก็ไม่มีทางที่

จะเกิดสัสสตทิฏฐิ หรือนัตถิกทิฏฐิ เกี่ยวกับการปรินิพพาน
ของพระพุทธเจ้า

ที่ว่าพระพุทธเจ้ายังอยู่กับเราได้ทุกเมื่อนี้ ไม่ใช่
สัสสตทิฏฐิ คือเป็นความจริงอันหนึ่ง “พระพุทธเจ้า”
ในที่นี้หมายถึง ธรรมะที่ปราศจากกิเลสและความทุกข์
ถ้าเราปฏิบัติก็มีในเรา หรือพร้อมจะมีในเรา พร้อมทั้งเรา
จะปฏิบัติได้ คล้ายๆกับรอเรายู่เสมอ ที่จะปฏิบัติเพื่อดับ
กิเลสและดับทุกข์ นี่แหละไม่มีสัสสตทิฏฐิ หรือนัตถิกทิฏฐิ
เกี่ยวกับปรินิพพานของพระพุทธเจ้า. เอามีอะไรว่าไป....

ถาม เขากล่าวหาท่านอาจารย์ว่า สอนว่าไม่มีนรกไม่มี
สวรรค์หลังจากตายแล้ว และนิพพานอยู่ที่นี้ เมื่อจิต
ว่าง ดังนี้เป็นการกล่าวตรงตามที่ท่านอาจารย์กล่าว
หรือเปล่าครับ?

ตอบ เราไม่ได้พูดว่าไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ หรือแม้หลังจาก
ตายแล้ว เราว่ามีทั้งสองอย่าง *นรกสวรรค์ต่อตายแล้ว*
ก็ว่าไปตามเดิม ไม่ไปแต่ต้องเขา *นรกสวรรค์ที่นี้*
และเดี๋ยวนี้ นี่ยืนยันมาก ให้ตรงตามพุทธประสงค์ :
นรกสวรรค์คืออยู่ที่อายตนะทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น

กายใจ เป็นอันว่ามันมี นรกสวรรค์ชนิดนี้ก็มี
 นรกสวรรค์ต่อตายแล้วไม่ได้ไปแต่ต้องเขา ไม่ได้
 ไปวิพากษ์วิจารณ์เขาขอให้เก็บไว้ แต่ควบคุมได้ โดยที่
 จิตนรกสวรรค์เดี่ยวนั้นให้ถูกต้อง มันควบคุมไปได้ถึง
 นรกสวรรค์ต่อตายแล้ว เป็นอันว่า มีนรกสวรรค์
 ทั้งสองชนิด ทั้งสองประเภทไม่ได้ยกเลิกชนิดไหนเลย

ข้อที่พูดว่า นิพพานที่นี้และเดี่ยวนั้น เป็นสำนวนพูด
 ให้เกิดความสนใจ นิพพานมีเมื่อจิตว่างจากกิเลส นี้ก็มีหลัก
 มีเกณฑ์คือเป็นนิพพานตัวอย่าง คำว่า “นิพพาน” ที่เกี่ยว
 กันอยู่กับจิตนั้นก็คือ จิตนั้นมันว่างจากกิเลส นี้พูดและ
 ยืนยันว่าพูด และจะพูดต่อไป ว่านิพพานตัวอย่างมีเมื่อจิตว่าง
 จากกิเลส เป็นความดับแห่งกิเลส นี่เป็นนิพพาน ถ้าดับ
 ชั่วคราวเป็นนิพพานชั่วคราวเรียกว่า ตหังคนิพพาน หรือ
 สมยวิมุตติ นิพพานที่นี้และเดี่ยวนั้น ขอให้คอยสังเกตเมื่อ
 จิตว่างจากกิเลสโดยเหตุใดๆ ก็ตาม แต่มันยังไม่ใช่นิพพาน
 สมบูรณ์ หรือตลอดกาลหรือนิรันดร นิพพานชั่วขณะ
 เรียกว่าตัวอย่างก็ได้ เมื่อใดจิตว่างจากกิเลสนะ ระวังจักเสีย
 เร็วๆ คอยเฝ้าดูจิตเมื่อไม่ปรุงเป็นกิเลส เป็นจิตเยือกเย็น

เป็นนิพพาน เพื่อจะได้เป็นตัวอย่าง แล้วจะได้ชอบใจ แล้ว
จะได้เป็นอนุปนิสัยแก่พระนิพพานอันสูงสุด คือนิพพาน
เต็มรูปแบบ

เราสนใจนิพพาน ตัวอย่างเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิต
ประจำวันนี้ เพื่อทำให้คนไม่ต้องปวดหัว ไม่ต้องเป็นโรค
ประสาท ไข้เรื่อยๆ จะเป็นบัจจัยแก่พระนิพพานอันแท้
จริงหรือสูงสุด ที่ว่าอยู่ที่นี้ เดียวนี้ นิพพานตัวอย่างนั้นพูด
จริง แล้วก็จะพูดต่อไปอีกด้วย พระนิพพานนี้แปลว่าเย็น
เมื่อดูเย็น จิตเย็น เย็นอกเย็นใจละก็เมื่อนั้นเป็นนิพพาน
แต่คำว่า “เย็น” คำนี้ ก็พิเศษอีกแหละ กล่าวกับผู้ถามคนนั้น
คงฟังไม่ถูก ผู้ถามรู้จักแต่เย็นที่คู่กับร้อน ถ้าร้อนก็ต้องเปิด
พัดลม ถ้าเย็นถ้าหนาวก็ต้องห่มผ้า แต่มี “ความเย็น” อีก
ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีเมื่อไม่เย็นไม่ร้อน เมื่อไม่เย็นไม่ร้อนชนิดนี้
จะเกิดความเย็นชนิดหนึ่งซึ่งเป็นนิพพาน เมื่อไม่รบกวนด้วย
ความเย็นหรือความร้อนในโลกนี้ มันก็มี ความเย็นอย่าง
โลกุตตระ เป็นนิพพาน ที่ใช้สอนกันในเบื้องต้นว่าเย็นคู่
กับร้อน สุขคู่กับทุกข์ นั้นใช้เป็นหลักไม่ได้นะ นั้นไม่ใช่
นิพพาน นั้นไม่ใช่ดับทุกข์ สุขที่คู่กับทุกข์ก็ยังเป็นทุกข์

เย็นทศกัณฐ์บรอนมนนิกยงเป็นทฤษฏี ต้องบดทิ้งไปให้หมดทั้งสุข
 ทงทุกข ทั้งเย็นทงรอน ทั้งอะไรทงๆคู้ จึงจะเป็
 นิพพาน กล่าวว่จิตเย็นเป็นนิพพาน คือเย็นต่อเมื่อไม่มี
 ทงรอนและทงเย็นในความหมายของโลกๆ. เอ้ามีอะไร
 อีกรึ.....

ถาม คนส่วนมากถือว่า ตายแล้วจึงตกรนกรหรืออบาย แต่
 มีบางคนในเวลาสั้นท่นพูดว่ “ตกรนกรทงเป็น” น้มน
 เป็นนกรหรืออบายแบบไหนกันครั้บ ?

ตอบ น้ขอให้สังเกตดูว่ไม่ใช่แกล้งพูดกันขึ้นมาเดี๋ยวน้และ
 ท่น น้ท่นพูดกันท่วไปว่ “ตกรนกรทงเป็น” ให้สังเกต
 ดูว่เขาหมายถึงอะไร ก็หมายความว่าที่ยังเป็น ๆ อยู่น้
 มีนทนทฤษฏีเหมือนตกรนกรอยู่ในนกร ก็เลยเรียกว่ นกรทง
 เป็น ทุกคนเคยชิมมาแล้วทงน้ น้ อย่าอวดดีไปเลย
 ตกรนกรทงเป็นน้ไม่มากก็น้อย เป็นตัวอย่างของนกร
 สมบูรณ์เมื่อไรท้ไหนก็ได้ นกรต่อตายแล้วหรือนกร
 ชนิดไหนก็ได้ อ้ายนกรทงเป็นน้ น่ากลัวกว่ เพราะ
 มันทำอันตรายเรา นกรต่อตายแล้วยังไม่ถึงสักท้แล้ว
 ก็ไม่แน่วว่เราจะต้องตกรนกร นกรหลังจากตายแล้ว

ไม่มีปัญหา ส่วนนรกทงเบ็นเนเบ็นปัญหา ตกวันละ
ก็ครั้ง ไปทำเสียใหม่อย่าให้ต้องตกเลย

อายนรกทงเบ็นเน มันเบ็นสมบัติของคนที่ไม่รู้จัก
พวกที่รู้จักแต่เนรกต่อตายแล้ว พวกนั้นมันตกนรกทงเบ็น
อยู่ตลอดเวลา ที่นี้ เพราะมันไม่รู้จักนรกชนิดนี้ แล้วมัน
ตกอยู่ ๆ มันยังไม่รู้ มันคอยเฝ้าแต่เนรกต่อตายแล้ว เพราะ
จะหนีนรกทงเบ็นเนคือสมบัติที่มีไว้ให้พวกที่เชื่อว่านรกต่อ
ตายแล้ว เพราะเขาไม่ได้จัดการกับนรกที่นี้ให้ถูกต้อง เขา
ตกอยู่ตลอดเวลา นี่สมบัติของคนที่รู้จักแต่เนรกต่อตายแล้ว
มันต้องตกนรกทงเบ็นเนอยู่ตลอดเวลา. เอามีอะไรเร็ว ๆ---

ถาม คำว่า “ปรโลก – ปรโลก” หมายความว่าอย่างไรครับ?
อยู่ใต้ดินหรืออยู่บนฟ้าหรือว่าอยู่รอบ ๆ ครับ? เรานั่ง
อยู่ที่นี่จะถึงปรโลกโดยชาติทางจิตปัจจุบัน ในกระแส
ปฏิจัสสมุปปาทนี้ ได้หรือไม่ครับ?

ตอบ ปรโลก แปลว่าโลกอื่น เขามักจะแปลกันว่าโลกหน้า
โลกข้างหน้า ก็หมายความว่าต่อตายแล้วอีกนั้นแหละ
แต่ว่าปรโลกตัวหนังสือแปลว่าโลกอื่น ปรแปลว่า
อื่น โลกอื่นจากโลกที่เรารู้จัก มันมีอยู่เดี๋ยวนี้พร้อมกัน

เคียงคู่กันกับโลกนี้ แต่มันเป็นโลกอื่น เราไม่เห็นก็
 ไม่รู้จัก ก็หวังอยู่ว่าต่อตายแล้วนั้นแหละ จึงจะไปยัง
 โลกอื่น ที่จริงโลกอื่นนั้นมีอยู่พร้อมกันกับโลกนี้ ที่นี้
 เวลา^{นี้} คือพอเราจิตหมกมุ่นเป็นนรก มันก็มีโลก
 นรกเข้ามาในจิตใจ^{นี้} โลกอื่นมันมาเยี่ยมเราแล้ว พอ
 เรามีพอใจเป็นสวรรค์สบาย อ้ายโลกสวรรค์มันก็
 เยี่ยมเข้ามาในจิตใจ^{นี้}แล้ว โลกอื่นนั้นมันถึงได้โดยจิต
 ใจ เช่นว่าเรามีความคิดเลวทรามอย่างสัตว์เดรัจฉาน
 เราก็เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานแล้ว โดยร่างกายนี้แต่จิต-
 ใจมันเป็นสัตว์เดรัจฉานไปแล้ว ร่างกายนี้เรียกว่า
 ร่างกายมนุษย์ร่างกายคน จิตใจ^{นี้}มีสภาพเหมือนกับ
 อยู่ในโลกไหนก็ได้ ถ้ามันร้อนก็เรียกว่าอยู่ในโลก
 นรก เมื่อจิตใจ สะดวก สบาย สนุกสนาน ก็เรียกว่า
 อยู่ในโลกสวรรค์ จิตใจไม่เป็นนรกไม่เป็นสวรรค์นี้
 มันเหนือโลกเป็นนิพพาน พอเราร้อนก็อยู่โลกนรก
 พอเราโง่ก็อยู่ในโลกเดรัจฉาน พอเราลวกก็อยู่ใน
 โลกอสुरกาย พอเราทิวก็อยู่ในโลกเปรต พร้อม
 เสมอที่จะเข้ามาด้วยจิตที่มันตั้งไว้ผิด ถ้ามันผิดไปจาก
 ธรรมดา^{นี้}ก็เรียกว่าโลกอื่นทั้งนั้น ถ้ามนุษย์อยู่ในความ

รู้สึกตามธรรมดาที่อยู่ในโลกนี้ตามธรรมดาของมนุษย์ ถ้ามันผิดไปเปลี่ยนไปมันก็เป็นโลกอื่นแล้ว ฉะนั้น ระวังอย่าอยู่ในโลกอื่นมันอยู่ที่ปลายจมูกคุณนั่นแหละ อยู่ที่หน้าผากของคุณนั่นแหละ ดูให้ดีๆเถอะ มันจะเปลี่ยนเป็นโลกอื่นเมื่อไรก็ได้ นี่คำว่า “โลกอื่น” ตามหลักธรรมะแท้จริงจะเป็นอย่างนี้ แต่ถ้าเป็นหลัก ความเชื่อที่เชื่อสอนกันอยู่ก่อนพระพุทธเจ้ามันอยู่ที่อื่นหลังจากตายแล้ว เรียกว่าโลกสวรรค์ ปรโลกก็ดี มันต่อตายแล้วจึงจะไปถึง อยู่ที่อื่น เช่นนรกอยู่ใต้ดิน สวรรค์อยู่บนฟ้า พอมาเดี๋ยวนี้ เขาไม่มีฟ้า ให้เป็นเนื้อที่สำหรับสวรรค์แล้ว ความรู้ทางอวกาศ ไม่มีเนื้อที่บนฟ้าไว้สำหรับตั้งสวรรค์แล้ว นรกใต้ดิน มันก็ไม่มีเนื้อที่ให้ตั้งนรกแล้ว มันอยู่ที่ในใจ เป็นอย่างไรก็เรียกว่าเป็นอย่างนั้นแล้วก็สมมติเรียกว่า “โลก” แปลว่า *ของแตก* จะแตกและเปลี่ยนอยู่เสมอ *ปรโลก* แปลว่า *โลกอื่น* เรานั่งอยู่ที่นี้จะไปโลกอื่นได้โดยจิตใจ พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่าจิตที่ฝึกดีแล้ว นั้นจะไปโลกไหนก็ได้ แล้วแต่เราต้องการ ฉะนั้น ปรโลกหมายความว่าโลกอื่น ซึ่งผิดไปจากโลกที่เรา

เคยชินอยู่นี้ เราจะไปถึงปรโลกนานาชนิดได้ด้วยจิต
ก็ได้ ส่วนที่จะไปโดยร่างกายต่อตายแล้ว ก็ไว้ให้
พวกหนึ่งเขาถือกันอย่างนั้น เราไม่ไปพูดถึงเขา
เราไม่คัดค้านเขา มีอะไรอีก.....

ถาม เรื่องนรกสวรรค์ และเรื่องเวียนว่ายตายเกิด เป็น
เรื่องเหลวไหล ไร้สาระหรือ? หรือมีไว้ใช้สำหรับ
เป็นเครื่องหลอกคนโง่?

ตอบ เป็นเรื่องจริงที่สุด ช่วยเป็นพยานด้วย ว่าอาดมาพูด
เรื่องนรก เรื่องสวรรค์นี้เป็นเรื่องจริงที่สุด เรื่อง
เวียนว่ายตายเกิดนี้จริงที่สุด แต่มันมีความหมายไม่
เหมือนกับที่เขารู้ หรือเขาพูด หรือเขาสอนกันอยู่
ก็ได้ ร้อนเป็นไฟคือนรก สนุกสนานพอใจก็เป็น
สวรรค์ เวียนว่ายตายเกิดนี้เปลี่ยนอยู่เสมอ เรามี
ความคิดอย่างนี้ เราเป็นคนชนิดนี้ เดียวเราก็เปลี่ยน
ความคิดอย่างอื่น เป็นคนชนิดอื่น แม้ไม่ต้องตาย
เข้าโลง มันก็เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภายใน นี่จริง
กว่า จริงกว่าที่ว่าจะมีหรือจะถึงกันต่อตายแล้ว ที่มัน

รู้สึกอยู่กับใจนี่จริงกว่า นรกจริงกว่าสวรรค์จริงกว่า
 เวียนว่ายตายเกิดจริงกว่า ส่วนนรกสวรรค์เวียนว่าย
 ตายเกิดชนิดที่ต่อตายแล้วหลังจากตายแล้ว นี่เราไม่มี
 หน้าที่จะพูด เพราะว่าเขาพูดกันอย่างนี้ก่อน
 พุทธกาล เราไม่อยากจะพูดขัดแย้งกับคนเหล่านั้น
 นั่นจริงสำหรับคนพวกนั้น นี่จริงสำหรับคนพวกนี้
 แล้วก็ไม่ต้องทะเลาะกัน แต่ถ้าเรามองในแง่ศีลธรรม
 ก็ไม่ได้มีไว้หลอกใครหรอก มีไว้สั่งสอนด้วยความ
 หวังดี ให้เขามีศีลธรรมไม่ได้เจตนาหลอก ส่วนทาง
 ปรมัตถธรรมยิ่งไม่หลอก เพราะว่ามันรู้สึกได้จริง
 ความทุกข์ร้อนเป็นไฟอยู่ในใจรู้สึกได้จริง ไม่ทุกข์
 ก็รู้สึกได้จริง จึงไม่ใช่เรื่องหลอก แต่คำอธิบายมี
 หลายอย่าง ถึงแม้นักวิทยาศาสตร์ตัวงสมัยนี้ ก็ไม่
 ควรจะไปปฏิเสธเรื่องที่คนโบราณเขาพูดไว้ เพราะ
 ตัวก็รู้ไม่ได้คำนวณก็ไม่แน่ ฉะนั้น อย่าไปปฏิเสธ
 ก็ทั้งไว้อย่างนั้น จนกว่าจะพิสูจน์กันได้ นึกไม่
 เสียหายอะไรมันเก็บไว้อย่างนั้นก็ได้อีก เขาสอนเรื่อง
 นรกสวรรค์อย่างไรก็เก็บไว้ก่อนก็ได้ แต่ระวังนรก
 สวรรค์ที่มันเกี่ยวข้องกันอยู่ที่นี้ เดียวนี้ ทำให้ดี ๆ จัด

การนรกสวรรค์ที่เห็นด้วยนั้นให้ได้เกิด มันจะควบคุม
 นรกสวรรค์ต่อตายแล้วได้และได้จริงเลย ฉะนั้น
 นรกสวรรค์นั้นมันเป็นเรื่องจริงที่สุด และก็มีไว้สำหรับ
 คนที่มีปัญญาจริง ๆ เท่านั้นจึงจะเห็นได้ คนโง่เห็น
 ไม่ได้ ถ้ามีปัญญาจริง ๆ จะเห็นสวรรค์นรกได้จริง
 เหมือนกัน

ถาม บางคนมีความจงรักภักดีต่อพุทธศาสนา แต่เป็นคนโง่ไร้สติปัญญา เป็นมิจฉาทิฎฐิ แล้วอธิบายคำว่า “เทวดา” ว่าได้แก่กษัตริย์และเศรษฐี คำว่า “พรหม” ได้แก่นักบวชนั่งเจริญสมาธิ อยู่ในฌานสมาบัติ คำว่า “เปรต” ได้แก่คนขอทาน และคนรับทุกข์ทรมาน คำว่า “สัตว์นรก” ได้แก่นักโทษ คำว่า “สวรรค์” ได้แก่คนมีความสุข และคำว่า “นรก” ได้แก่คนมีความทุกข์ ไปเสียอย่างนี้ ซึ่งเขาจัดทำนทานอาจารย์ไว้ในหมู่ผู้มีความอธิบายนี้ด้วยคนหนึ่ง นี่ท่านอาจารย์จะว่าอย่างไรครับ ?

ตอบ คนถามเขาฟังไม่ได้ศัพท์ จับมากระเดียด คนที่เขาอธิบายนี้ เขาอธิบายความหมาย คือถ้าไม่สามารถ

จะเห็นนรกสวรรค์ต่อตายแล้วได้จริงละก็ขอให้คำนวณ
 โดยคุณค่า เช่นว่า เทวดานี้ คือคนไม่มีความทุกข์
 คนเล่นหัวสนุกสนาน ถ้าจะเรียกว่าเทวดาก็เทวดา
 สมมุติ เช่นคนร่ำรวยหรือราชามหากษัตริย์อย่างนี้
 ก็เรียกว่าเทวดาสมมุติ ให้ความหมายของ “เทวดา”
 ได้จากสภาวะจิตใจของคนชนิดนี้ คำว่า “พรหม” ใน
 พรหมโลกเขาก็ไม่ได้ปฏิเสธ แต่เขาอยากให้อู่ว่า
 เมื่อคนอยู่ในฌานสมาบัติ ภาวะจิตใจเหมือนกับผู้อยู่
 ในพรหมโลก เขาไม่ได้พูดชัดว่า *ได้แก่* เหมือนคน
 โง่ๆ คนนั้นนะ คนที่ถามนี้เป็นคนโง่นะ ฟังผิดๆ
 ฟังไม่ได้ศัพท์แล้วจับไปกระเดียด ใช้คำว่า *ได้แก่* นะ
 จึงว่าเทวดาได้แก่กษัตริย์ พรหมได้แก่คนที่เจริญ
 สมาบัติ เปเรตได้แก่คนขอทาน ฯลฯ ใช้คำผิดเสีย
 แล้วใช้คำว่า *ได้แก่* ที่จริงผู้พูดผู้อธิบายเรื่องนี้ ใน
 เมืองไทยนี้ เขาอธิบายกันมาหลายสิบปีแล้วเหมือน
 กัน เขาใช้คำว่า *มีความหมายเช่น* หรือว่ามีการเป็น
 อยู่ที่จะเปรียบเทียบกันได้ เช่น *เทวดา* มีความเป็นอยู่
 ของราชามหากษัตริย์ *เปเรต* มีความเป็นอยู่ของคน

ขอทาน ไม่ได้ใช้คำว่า “ได้แก่” อ้ายคนนั้นมันโง่เองใช้คำผิดเองเอาคำว่า “ได้แก่ - ได้แก่” มายัดให้เขาก็ทำให้คนที่เขาพูดไว้ดีแล้ว กลายเป็นคนพูดผิด นี่คนโง่จะทำลายคนอื่นโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว และก็ไม่มีประโยชน์อะไร ที่เขาจะจัดผมไว้เป็นคนหนึ่งในหมู่พวกนี้ ก็ตามใจเขาสิ เราจะบังคับเขาได้รี แต่เราไม่มีคำพูดอย่างนี้ว่า “ได้แก่ - ได้แก่” เราก็จะพูดว่า “มันมีความหมายแห่ง” เช่นนรกมีความหมายแห่งความร้อนใจ คนร้อนใจคือคนตกรก เป็นตัวอย่าง

เทวดา คือ คนที่ไม่รู้จักแห่งอ จล่าวตามบาลีเลย พอเทวดาแห่งอออกเมื่อไร จดุจจากเทวดาเมื่อนั้น เทวดาเป็นคนที่ไม่เคยพบแห่งอ ไม่รู้จักแห่งอ เพราะว่าเขาไม่มีปัญหาเรื่องใช้เรียวแรงนี้ความหมายของมันไม่ใช่ “ได้แก่” ขอให้ระมัดระวังคำพูดให้ดี ๆ มีความหมายเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ใช่ “ได้แก่” ผมก็ได้พูดเพื่อยกตัวอย่างในความหมายเพื่อเป็นสันติปฏิฐโก คำว่า “เทวดา ๆ” ที่เราได้ยินกันอยู่นั้นไม่เป็นสันติปฏิฐโก ถ้าว่าจะป็นสันติปฏิฐโก สักชนิดหนึ่งก็ขอให้ไปฟังเสียงถึงจิตในช่วงเวลาที่ไม่มีความทุกข์ มีแต่

สนุกสนาน อย่างเปเรตตีถ้ามันหิว ๆ อย่างโง่เขลา ซื่อลอต-เตอร์มาให้หิว ไปดูเวลาหิวมันคือเปเรตตี ความหมายของเปเรตตี จิตไม่สงบเลย ไม่ถูกละที่ว่าผมเป็นคนหนึ่งในพวกนั้น เพราะผมไม่ได้ใช้คำว่า “ได้แก่” ไม่ได้ใช้คำว่า “อยู่ที่” แต่ต้องการให้เปรียบเทียบโดยความหมายก็หยั่งทราบด้วยจิตนี้เป็นสันติภูมิวิโก ว่านรกเป็นอย่างไร สวรรค์เป็นอย่างไร เทวดาเป็นอย่างไร พรหมเป็นอย่างไร. เอ้าต่อไป.....

ถาม มีผู้เสนอตัวเป็นอาจารย์พูดสอนกันพวกหนึ่ง สอนว่าพวกที่ไม่ยอมรับว่ามีอัตตาหรือวิญญาณ ซึ่งเป็นตัวตนนั้น พวกนั้นอธิบายว่าการเกิดใหม่ก็คือการเกิดดับของเซลล์ ซึ่งมีการเกิดดับใหม่ ๆ อยู่เสมอ นี้พวกหนึ่งแม้ว่าการมีลูกออกมา นั่นก็เป็นกาเกิดใหม่ นี้ก็พวกหนึ่ง เพราะว่าการเกิดขึ้นแห่งอุปาทานว่าตัวกูของกูครึ่งหลัง ๆ ก็เป็นการเกิดใหม่ทุกครั้ง นี้ก็อีกพวกหนึ่ง ทั้งหมดนี้เป็นโทษอันร้ายกาจของความไม่เชื่อว่า มีอัตตาหรือวิญญาณไปเกิด และเขาเชื่อและจัดท่านอาจารย์ไว้ให้อยู่ในพวกที่สามคือพวกที่มีการ

เกิดใหม่ด้วยอุปาทาน ว่าตัวกู-ของกู เป็นครั้งๆไป
ข้อนี้ท่านอาจารย์จะอธิบายอย่างไรครับ?

ตอบ ที่ว่า “เกิดใหม่” นี้ คำเป็นปัญหากว้างขวางมาก การเกิด เกิด-ตายนี้เขาเรียกว่า “เกิดใหม่” ในภาษาคน ภาษาธรรม การเกิดใหม่ของเซลล์เล็กๆ นั้นมันภาษาวัตถุ “เกิดใหม่” ลูกเกิดออกมานี้ก็ภาษาคน ภาษาเนื้อหนัง ส่วนเกิดใหม่แห่งจิตว่าตัวกูของกูนี้เป็นภาษาธรรมะแท้ แล้วก็เกิดแห่งตัวกูของกู ด้วยตัณหาอุปาทานนี้มันมีอยู่เรื่อย ฉะนั้นจึงมีการเกิดใหม่อยู่เรื่อย แล้วก็ไม่เหมือนกันด้วย

คำว่า “เกิดใหม่” ที่เขาจัดเราไว้อยู่ในพวกที่สามนี้ก็ได้อธิบายคำว่า “เกิด” นี้ถูกต้องตามเรื่องของปฏิจ-
สมุปปาท “ชาติ” ความเกิดแห่งปฏิจสมุปปาททวงที่หลังนั้นแหละคือเกิดใหม่ แล้วก็มีปฏิจสมุปปาททวงที่หลังอีกก็มีเกิดอีก มีวงที่หลังก็มีเกิดอีก นี้เรียกว่า “เกิดใหม่” ที่ถูกต้องตามภาษาของพุทธศาสนา ไม่มีอดีต ไม่มีวิญญานอย่างพวกนั้นพูด ซึ่งไปยืมของลัทธิอื่นมา ที่เชื่อว่ามียัตตา มีตัวตนนั้นเป็นลัทธิอุปนิษัถ มีอยู่ก่อนพุทธกาล และพร้อม

กันกับพุทธกาล นั้นเป็นพวกไม่ใช่พุทธศาสนา พุทธ-
 ศาสนาจึงสอนให้รู้เสียแต่ที่แรก ที่จะเข้ามาเป็นพุทธบริษัท
 ผมเคยเตือนพระเถรทุกรูปองค์ว่าให้สนใจให้ดี ๆ บทยถาปัจฉยง
 ปวัตตมานัง ธาตุมัตตเม เวตัง นั้น ฯลฯ นิสัสโต นิชีโว
 สุกุญโญ นั้นไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ชีวะ ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่วิญญาน
 ไม่ใช่เจตภูต มันเป็นเพียงธาตุที่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย
 นี้คือหัวใจของพุทธศาสนา ในสูตรทั้งหลายก็มีบ่อย ๆ ที่
 ภิกษุบางองค์เขาถือว่ามีวิญญานอย่างนี้ไปเกิด-มาเกิด หรือ
 มีวิญญาน อุตตาน้อยูที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไปคอยฟัง
 เสียง เห็นรูป ดมกลิ่น พระพุทธเจ้าบอกให้รู้เสียใหม่ให้
 คิดเสียใหม่ทั้งนั้น ว่ามันมีแต่กระแสแห่งอิทัปปัจจยตาทำ
 ให้เห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ได้ตามกฎเกณฑ์แห่ง
 อิทัปปัจจยตา คือถ้ำร่างกายนั้นมันจะไม่สิ้นสุด มันจะมีธาตุ
 อะไรเหลืออยู่ก็เป็นไปตามกฎแห่งอิทัปปัจจยตา สิ่งนั้นก็ไม่ใช่
 ตัวตน ไม่ใช่วิญญาน ไม่ใช่เจตภูต ที่นี้การเกิดใหม่ตาม
 หลักแห่งพุทธศาสนา ก็คือชาติที่เป็นส่วนหนึ่งของปฏิจ-
 สมุปปาทในวงหลัง ๆ ขอยืนยันว่า ว่าอย่างนี้. มีอะไร
 อีก.....

ถาม คนบางคนอธิบายว่า การอธิบายปฏิจสุมุปบาท ทั้งสายให้มีได้ในเวลาอันสั้น ชั่วโมง ๒-๓ นาที ของการเกิดอุปาทานว่าตัวตนโดยไม่ต้องกินเวลาคล่อมภพคล่อมชาติ ถึงสามชาตินั้นเป็นเพราะบุคคลนั้นไม่เชื่อว่ามัจฉตาหรือวิญญานที่เป็นผู้ไปเกิด นั้นท่านอาจารย์จะอธิบายว่าอย่างไรครับ ? เพราะดูเหมือนเขาจะจงว่าท่านอาจารย์เป็นผู้มีความเห็นเช่นนั้นครับ

ตอบ อธิบายว่าไม่มีตัวตน อย่างที่เขาพูดกัน คือไม่มีปฏิจสุมุปบาทคล่อมภพ คล่อมชาติ นี้เพื่ออธิบายให้ตรงตามพุทธประสงค์ ในพุทธภาษิตเรื่องปฏิจสุมุปบาทคืออธิบายให้เห็นว่าไม่ได้คล่อมภพคล่อมชาติถึงสามชาติ ว่าวงหนึ่งชั่วโมงเวบเดียวก็ได้ กว่าจะตายนี้มีปฏิจสุมุปบาทนับไม่ถ้วนว่ามีกี่วงหรือมีกี่ชาติ การอธิบายไม่ให้ปฏิจสุมุปบาทคล่อมภพ คล่อมชาติ นี้คือการอธิบายให้ตรงตามพระพุทธประสงค์ ของเรื่องปฏิจสุมุปบาทมีเท่านี้ ไม่ต้องอธิบายอะไร, ต่อไป.....

ถาม โอปปาติกัสตว์ นั้นเป็นอย่างไรกันครับ? เห็นได้ที่ไหนครับ? รูปร่างเป็นอย่างไรครับ?

ตอบ นี่เป็นเรื่องเข้าใจผิดกันอยู่ในเวลานี้ พวกหนึ่งเข้าใจว่าโอปปาติกะ นั้นเป็นชื่อของสัตว์ชนิดหนึ่ง นี่เราไม่เห็นด้วย ที่แท้ โอปปาติกะ เป็นชื่อของกิริยาอาการที่เกิด ไม่ได้เป็นชื่อของสัตว์ชนิดหนึ่งที่เป็นรูปร่างอะไรของตนโดยเฉพาะ “โอปปาติกะ” หมายถึงการเกิดในลักษณะที่ว่า ผลงูขึ้นมาโตเต็มที่ไม่ต้องเกิดเป็นเด็กไม่ต้องมีบิดามารดา มันเกิดผลงูขึ้นมาโดยไม่ต้องมีบิดามารดาโดยไม่ต้องเป็นเด็กก่อน เป็นหญิง เป็นชาย ไม่ต้องมีเพศ กิริยาเกิดผลงูอย่างนี้เรียกว่า “โอปปาติกะ” อย่าเติมคำว่าสัตว์เข้าไป มันเป็นกิริยาอาการที่เกิด เป็นชื่อของกิริยาอาการที่มันเมื่อเกิดแล้วจะไปเรียกสัตว์นั้นว่า โอปปาติกัสตว์ ก็หมายความว่า มันเกิดโดยวิธีโอปปาติกะ โอปปาติกะ ไม่ใช่เป็นชื่อของสัตว์ เป็นชื่อของกิริยาอาการที่เกิด เห็นได้ที่ไหน? เมื่อมีสติปัญญาเข้าใจความหมายของคำๆ นี้ ก็จะเห็นได้ว่าเป็นกิริยาการเกิด มีรูปร่าง

อย่างไร? ไม่แน่ไม่มีในตำรา แต่ถ้าวการเกิดอย่าง
นี้ เกิดเป็นพรหมมันก็มีรูปร่างอย่างพรหม เกิดเป็น
เทวดามันก็มีรูปร่างอย่างเทวดา ไม่ผิดแพกแตกต่างกัน
ไป นี่ผมจึงอธิบายว่าเมื่อจิตคิดอย่างเทวดาก็เป็นเทวดา
ผลุงขึ้นมาในจิตใจนี้เมื่อคิดอย่างนรกก็นเป็นสัตว์นรก
ผลุงขึ้นมาในจิตใจนี้ ไม่ต้องมีพ่อแม่ ไม่ต้องเป็นเด็ก
ก่อน มีความรู้สึกเป็นอย่างพรหม จิตใจอยู่ในสภาพ
พรหม ก็เกิดเป็นพรหมขึ้นมาในจิตใจนี้ การเกิดที่
ไม่ต้องเป็นเด็กก่อนไม่ต้องมีบิดามารดา ไม่ต้องเข้า
ไปในครรภ์ไม่มีเพศอย่างนี้ การเกิดอย่างนี้ว่า “โอป
ปาติกะ” เป็นชื่อของการกำเนิดอย่างหนึ่งเท่านั้น
ไม่ใช่ชื่อของสัตว์เลย เอาต่อไป.....

ถาม คำว่า โอปปาติกา นี้ที่ถูกจะต้องออกเสียงว่า โอป-ปา
-ติ-กา หรือ โอ-ปะ-ปา-ติ-กา กันแน่ครับ?

นี้หมายความว่า เมื่อถือเอาตามหลักภาษาบาลี มิใช่
ถือเอาตามภาษาชาวบ้านที่ไม่เคยเรียนภาษาบาลี

ตอบ ที่ถูกต้องออกเสียงว่า โอ ปะ ปา ตี กา อย่าออกเสียง
ว่า โอป-ปา-ติ-กา ไม่ถูกตามหลักภาษาบาลี. เอามี
อะไรอีก.....

ถาม พรหม ที่ลงมากินง้วนดิน ตัดใจกลับพรหมโลกไม่ได้ กลายเป็นมนุษย์ไปนั้น เป็นพรหมพวกไหนครับ ?

ตอบ เป็นพรหมพวกที่ เมื่อกว่าตามคัมภีร์ ในพระบาลี เรียกว่าพรหมพวกอภัสสรพรหม พรหมนี้มีปติเป็น ภักษา หมายความว่า เป็นเรื่องจิตใจไม่ใช่เป็นเนื้อ หนัง มีแสงสว่างในตัวเอง ก็แสดงว่าเป็นเรื่องจิตใจ คล้าย ๆ กับว่ามันเป็นธาตุจิต ธาตุจิตใจอยู่ก่อน แล้ว ต่อมามันได้มาอาศัยวัตถุ และมาเนื่องด้วยวัตถุเป็น ร่างกาย แล้วมันติดอยู่ที่นี้ มันกลับไปเป็นจิตใจ ล้วน ๆ อีกไม่ได้ เท็จจริงอย่างไรไม่ยืนยัน ไม่ต้อง อธิบาย แต่ว่ากล่าวตามข้อความในพระคัมภีร์ พรหม พวกนี้เขาเรียกว่า “อภัสสรพรหม” มีคนจำผิด ๆ พุตผิด ๆ ไม่ตรงตามบาลีอยู่มาก ถ้าอนุญาตให้พูด จะพูดว่าจิตที่ไม่เคยเนื่องกันกับกาย มันก็มีอยู่แล้ว มีอยู่ก่อน ต่อมาเมื่อจิตมันเข้ามาเนื่องกันกับกาย เลย ติดอยู่ในกาย จมอยู่ในกาย ผังอยู่ในกาย มันพอใจ จึงได้พูดอุปมาว่า พรหมพวกนี้ที่แรกก็อยู่ในพรหม-โลก แล้วต่อมาลงมาที่โลกนี้ มากินง้วนดินเข้าไป

มันอ่วยติดใจ กลับพรหมโลกไม่ได้ เพราะร่างกายมันเปลี่ยน เพราะมันเกิดร่างกายใหม่ขึ้น กลับไปพรหมโลกไม่ได้ มันจึงเป็นมนุษย์กันอยู่ที่นี่ เขาว่าอย่างนี้ ไม่ต้องถือว่าเป็นหลักพุทธศาสนานะ เป็นความเชื่อของคนที่เขาเชื่อกันอยู่ก่อนพระพุทธรเจ้า มันจะขัดหลักวิทยาศาสตร์ หรือไม่ขัดหลักวิทยาศาสตร์ไม่ต้องพูดถึงนะ ไม่ได้พูดในนามพุทธศาสนานะ. เอามีอะไรอีก.....

ถาม ท่านอาจารย์ถูกเขากล่าวหาว่า ปฏิเสธว่าไม่มีโอปปาติกะสัตว์ นี่มันอย่างไรกันครับ ท่านอาจารย์เอาเหตุผลที่ไหนมาปฏิเสธครับ ?

ตอบ เราไม่ได้ปฏิเสธว่าไม่มีโอปปาติกะหรือสัตว์ที่มีกำเนิดโดยโอปปาติกะ เราบอกว่ามีๆๆๆ ดูได้ที่นี้เดี๋ยวนี้ เมื่อจิตมันเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น มันก็เป็นโอปปาติกะที่เดี๋ยวนี้ และมีแน่ คนธรรมดาเห็นแหละถ้าคิดอย่างโจรมันก็เกิดเป็นโจรทันที ถ้าคิดอย่างสาธุชนคนดี มันก็เกิดเป็นสาธุชนคนดีทันที คิดอย่างสัตว์

เตรัจฉาน มันก็เป็นสัตว์ตรัจฉานทันที คิดอย่าง
 สัตว์นรกก็เป็นสัตว์นรกทันที คิดอย่างเปรตก็เป็น
 เปรตทันที นี่ทำไมจะว่าไม่มี เรายืนยันอยู่อย่างนี้
 มันมียิ่งกว่ามี และเห็นได้รู้สึกได้อย่างวิทยาศาสตร์
 ส่วนพวกที่ว่ามีรูอยู่ที่ไหนนะ พวกนั้นแหละหลับตา
 พูต ไม่ใช่ไม่รู้สึกได้จริงว่ามันมี แล้วไปเกิดเป็นผี
 เป็นสาง เป็นเทวดา เป็นอะไรแล้วแต่ว่าไม่มีเนื้อตัว
 ที่มองเห็นได้ นั่นนะยังไม่ยืนยันในความมี เรา
 ยืนยันความมีว่า อยู่ที่นี้ในหัวใจของคน กิริยาอาการ
 ของจิตที่เปลี่ยนไปเป็นสภาพอันอื่น ก็เหมือนกับว่า
 เกิดในโลกอื่น เกิดในชนิถอื่น นี้เรียกว่า “โอปปา-
 ติกกำเนิด” การเกิดอย่างโอปปาติกะ เราไม่ได้
 ปฏิเสธ แต่เราพูดให้เห็นชัดว่ามี แล้วก็มิอย่างเป็น
 สันทิฎฐิโก คนนั้นเห็นได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องเชื่อ
 ตามผู้อื่น

การบรรยายตอนที่สองนี้ต้องพอกันที
 ขอยุติการบรรยายครั้งที่สองนี้ไว้แต่เพียงนี้.

อาจารย์ไก่

ถ้าคนเรา เปรียบกับไก่ ดูให้ดี
มันไม่มี นอนไม่หลับ ไม่ปวดหัว
ไม่มีโรค ประสาท ประจำตัว
โรคจิตไม่ มากแล้ว กับไก่อ้น้อย

คนในโลก กินยา เป็นต้น ๆ
พวกไก่อ้มัน ไม่ต้องกิน สักเท่าก้อย
หลับสนิท จิตสบาย ร้อยทั้งร้อย
รู้สึกน้อย แห่งน้ำใจ อายไก่อเวย

ได้เป็นคน หรือจึงได้ นอนไม่หลับ
ควรจะนับ ว่าเป็นบาป หรือบุญเหวย
มีธรรมะ กันเสียนะ อย่าละเลย
อยู่สบาย ไม่ละอาย แก่ไก่อ้มัน ๕

(หัวข้อธรรมในคำกลอน ของ พุทธทาสภิกขุ)

ยิ่งตรงยิ่งคดลึก

ยิ่งจะให้ ตรงมาก ยิ่งคดลึก
เป็นข้าศึก เร้นลับ กลับร้ายใหญ่
อยากจะตรง เพราะอยากดี อยากมีชัย
มันตรงอยู่ เมื่อไร? ใครคิดดู

อวดว่าตรง ตามเขาว่า น่าสรรเสริญ
ยิ่งตรงเกิน ต้องนอนจม พยศอยู่
ที่อยากตรง เพื่อให้ใคร เขาอุมชู
ไว้ให้หนู เด็กๆเขา เราโตครัน

จิตที่แจ่ม จนปล่อย เสียได้หมด
ทั้งตรง คด ไม่เห็น เป็นแพกผัน
พันคด ตรง คนไม่หลง ในเรามัน
จะสุทธิสันต์ พ้นโลก หมดโยกเอย ๒

(หัวข้อธรรมในคำกลอน ของ พุทธทาสภิกขุ)

คำขอพบพระคุณ

ธรรมสภาขอกราบขอพบพระคุณ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์ หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ ผู้เป็นองค์บรรยายหลักธรรมคำสอนเล่มนี้เป็นอย่างสูง ซึ่งเปรียบเสมือนดวงประทีปส่องทางชีวิตให้ก้าวไปสู่ความถูกต้อง เพื่อความสิ้นไปแห่งอาสวะกิเลส และเป็นปัจจัยนำไปสู่พระนิพพานแก่ชาวโลก

กราบขอพบพระคุณ คุณเมตตา พานิช แห่งธรรมทานมูลนิธิ มูลนิธิเผยแผ่ชีวิตประเสริฐ และองค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา คณะทำงานและผู้ร่วมจัดพิมพ์ครั้งแรกเป็นอย่างสูง

กราบขอพบพระคุณ มูลนิธิ กองทุน วัด หน่วยราชการ โรงเรียน ห้องสมุด ศูนย์หนังสือและร้านหนังสือทั่วราชอาณาจักร ที่ได้กรุณาช่วยเผยแผ่หนังสือเล่มนี้เป็นอย่างสูง

ธรรมสภาได้รวบรวมหนังสือและสื่อธรรมะไว้บริการแก่ท่านสาธุชนจากสำนักพิมพ์และสำนักปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ ท่านที่สนใจเลือกชมได้ที่

ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา

เลขที่ ๒-๖ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๗๐๐ โทร.๘๘๘๗๘๔๐
ริมถนนบรมราชชนนี กิโลเมตรที่ ๑๖ ก่อนถึงพุทธมณฑลสถาน เพียง ๒ กิโลเมตร

๐ สถาบันหนังสือธรรม เชิญท่านสาธุชนร่วมฟังพระธรรมเทศนาจากพระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ
ในโครงการ พบพระ พบธรรม ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๐๘.๐๐-๑๐.๓๐ น. ณ ห้องประชุมสถาบัน
หนังสือธรรม อาคารศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สอบถามองค์บรรยายธรรมที่ โทร. ๔๔๑๕๓๔

บันทึกการจัดพิมพ์

ธรรมสภา ขอกราบนมัสการขอพระคุณ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ
อาจารย์พุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม องค์บรรยายหนังสือ ชุด
๑๐๐ ปีพุทธทาส รักษาต้นฉบับเดิม เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอพระคุณ คุณเมตตา พานิช ประธานมูลนิธิธรรมทาน ที่
อนุญาตและสนับสนุนการจัดพิมพ์ ขอกราบขอพระคุณ มูลนิธิเผยแพร่
ชีวิตประเสริฐ องค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ผู้จัดพิมพ์หนังสือในครั้งแรก
และขอกราบขอพระคุณ ท่านอาจารย์โชติวัฒน์ ปุณโณปถัมภ์ แห่งมหา
วิทยาลัยศิลปากร จิตรกรผู้วาดภาพปกหนังสือชุดนี้ เป็นอย่างสูง

หนังสือชุด ๑๐๐ ปีพุทธทาส รักษาต้นฉบับเดิม

๑. เรื่อง พุทธทาสกับสวนโมกข์	ราคา ๘๕ บาท
๒. เรื่อง ธรรมะลานอโศก	ราคา ๖๐ บาท
๓. เรื่อง แนวการปฏิบัติธรรมในสวนโมกข์	ราคา ๘๐ บาท
๔. เรื่อง ความสุขในการงาน	ราคา ๘๐ บาท
๕. เรื่อง เหนือวิทยาศาสตร์	ราคา ๖๕ บาท
๖. เรื่อง ธรรมะกับสุขภาพ	ราคา ๖๕ บาท
๗. เรื่อง การบวชอยู่ที่บ้าน	ราคา ๖๐ บาท
๘. เรื่อง เวลาที่มีอิทธิพลให้อายุสั้น อายุยืน	ราคา ๖๐ บาท

หนังสือชุด ๑๐๐ ปีพุทธทาส รักษาต้นฉบับเดิม มี ๒๔ เรื่อง
จัดพิมพ์เป็นธรรมสังฆการะครบบริบูรณ์ ในปีพระพุทธศักราช ๒๕๔๕

ท่านที่ประสงค์มีไว้เพื่อศึกษาหรือจัดพิมพ์เป็นธรรมทาน โปรดติดต่อที่...

ธรรมทานมูลนิธิ ๖๘/๑ หมู่ ๖ ต. เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐

โทร. (๐๗๖) ๔๓๑๕๕๖-๗, ๔๓๖๖๑-๒ โทรสาร. ๔๓๑๕๕๗

ธรรมสภา ๓๕/๒๗๐ จรัญสนิทวงศ์ ๖๒ บางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

โทร. (๐๒) ๔๓๔๔๒๖๗, ๔๓๔๓๕๖๖, ๘๘๘๗๕๔๐ โทรสาร. ๔๒๔๐๓๗๕

เวลาที่มีหนังสือให้อ่าน อ่า

2 090010 164906
ราคา 60.00 บาท

9 789744 972637

ขอกราบอนุโมทนาแก่ทุกท่านที่สนับสนุนและร่วมสมทบค่าจัดพิมพ์ในราคา ๖๐ บาท